

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΑΡΡΙΑΝΟΥ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΗ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
«ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

ΑΡΡΙΑΝΟΥ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΗ
Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Εικόνα εξωφύλλου:

Γιάννης Κεφαλληνός: Ο Μέγας Αλέξανδρος
(από αρχαίο νόμισμα). Πριν από το 1948.

Ξυλογραφία, διάμετρος 10,3 εκ. Ιδιωτική συλλογή

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

ΝΕΣΤ. ΜΠΟΥΡΑΣ - ΚΩΝΣΤ. ΝΑΣΤΟΥΛΗΣ - ΑΝΤ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

Η συγγραφή και η επιστημονική επιμέλεια του βιβλίου πραγματοποιήθηκε
υπό την αιγίδα του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

ΑΡΡΙΑΝΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΗ

Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Συντονισμός για το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και
Επιμέλεια της έκδοσης: Νικόλαος Ραγκούσης

Υπεύθυνος ανατύπωσης για το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο:
Σωτήριος Γκλαβάς, Σύμβουλος Π.Ι.

Εικονογράφηση: Εμμανουήλ Βλάχος

Ευχαριστίες

Το εικονογραφικό υλικό του βιβλίου προέρχεται από αρχεία και εκδόσεις Μουσείων, εκδοτικών οίκων, επιστημόνων και συλλεκτών. Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο ευχαριστεί όλους θερμά.

Ιδιαίτερως ευχαριστεί την Εκδοτική Αθηνών και τον αρχαιολόγο - ιστορικό της τέχνης κ. René Percheron, για τη διάθεση έγχρωμων διαφανειών από το προσωπικό τους αρχείο.

Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

I. Ο ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΑΡΡΙΑΝΟΥ

Ο Αρριανός γεννήθηκε γύρω στο 95 μ.Χ. στη Νικομήδεια της Βιθυνίας και υπήρξε ένας από τους διαπρεπέστερους άνδρες της εποχής του. Σε νεαρή ηλικία επισκέφθηκε τη Νικόπολη της Ηπείρου, για να παρακολουθήσει μαθήματα του στωικού φιλοσόφου Επικτήτου, του οποίου τη διδασκαλία θαύμασε τόσο, ώστε να επιχειρήσει αργότερα να την αποδώσει αυτολεξεί (*αὐτοῖς ὀνόμασιν ὡς οἷόν τε ἦν γραψάμενος*).

Μετά τον θάνατο του Επικτήτου (120 μ.Χ.), ο Αρριανός επισκέφθηκε την Αθήνα και παρακολούθησε μαθήματα ρητορικής και φιλοσοφίας. Κατά τη διάρκεια της παραμονής του εκεί γνωρίστηκε με τον Ρωμαίο αυτοκράτορα Αδριανό, ο οποίος, εκτιμώντας τις αρετές του, τον προσκάλεσε στη Ρώμη, του παραχώρησε τα δικαιώματα του Ρωμαίου πολίτη και τον ονόμασε Φλάβιο, τον ετίμησε δηλαδή με την προσωνυμία της αυτοκρατορικής οικογένειας στην οποία ανήκε.

Το 130 μ.Χ. αποστέλλεται στην Καππαδοκία ως διοικητής (legatus), αξίωμα που απονεμήθηκε σε Έλληνα για πρώτη φορά. Με την ιδιότητα αυτή παρέμεινε στην Καππαδοκία επτά χρόνια, κατά τη διάρκεια των οποίων διακρίθηκε όχι μόνο για τις ηγετικές του ικανότητες και την ανδρεία, που επέδειξε στις μάχες εναντίον του σκυθικού λαού των Αλανών, αλλά και για το έργο ερευνητικό του πνεύμα.

Αργότερα επανήλθε στην Αθήνα, όπου ανακηρύχθηκε Αθηναίος πολίτης, και το 145 μ.Χ. του απονεμήθηκε το αξίωμα του επώνυμου άρχοντα. Σε μεγάλη πια ηλικία επέστρεψε στην πατρίδα του Νικομήδεια, όπου πέθανε περίπου το 180 μ.Χ.

II. ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΑΡΡΙΑΝΟΥ

Το συγγραφικό έργο του Αρριανού είναι ογκώδες και με ποικίλο περιεχόμενο. Έχοντας ως πρότυπό του τον Ξενοφώντα, ασχολήθηκε και αυτός με διάφορους τομείς της πνευματικής δραστηριότητας και έγραψε πολλά συγγράμματα ιστορικά, φιλοσοφικά, γεωγραφικά και στρατιωτικά. Από τα συγγράμματα αυτά άλλα έχουν διασωθεί ακέραια και άλλα ή έχουν χαθεί εντελώς ή διασώζονται ελάχιστες περικοπές τους. Τα σωζόμενα έργα του είναι:

1. Ιστορικά

α. **Ἀλεξάνδρου Ἀνάβασις**: διαιρείται σε επτά βιβλία, κατά μίμηση της **Κύρου Ἀναβάσεως** του Ξενοφώντα, και εξιστορεί την εκστρατεία του Μεγάλου Αλεξάνδρου από την αρχή της ως την ημέρα του θανάτου του.

β. **Ἰνδική**: γράφτηκε μετά την **Ἀνάβασιν** και περιγράφει την ιστορία, τα ήθη και τη γεωγραφία των Ἰνδών (κεφ. 1-17). Στο δεύτερο μέρος (κεφ. 18-42) κάνει περιγραφή του ταξιδιού του μακεδονικού στόλου από τις εκβολές του

Ινδού ως τις εκβολές του Ευφράτη στον περσικό κόλπο. Πηγή συγγραφής αυτού του έργου ήταν οι παρατηρήσεις του ναυάρχου του Αλεξάνδρου Νεάρχου, ο οποίος παρέπλευσε τον Ινδικό ωκεανό από τις εκβολές του Ινδού ποταμού ως τον Ευφράτη και για το επίτευγμα αυτό τιμήθηκε από τον Αλέξανδρο με χρυσό στεφάνι. Εξαιτίας της θεματικής συνοχής της η **Ινδική** δημοσιεύεται συνήθως μαζί με την **Ανάβασιν** ως όγδοο βιβλίο.

2. Φιλοσοφικά

α. Έπικτήτου διατριβαί: περιλαμβάνει πιστή απόδοση της διδασκαλίας του Επικτήτου. Το έργο αυτό αποτελούνταν από οχτώ βιβλία, από τα οποία διασώθηκαν τα τέσσερα πρώτα, και θεωρείται σημαντικότερη πηγή γνώσης της στωικής φιλοσοφίας.

β. Έγχειρίδιον Έπικτήτου: μικρής έκτασης κείμενο, επιτομή του προηγούμενου.

3. Γεωγραφικά

Περίπλους Ευξείνου Πόντου: περιέχει μετεωρολογικές, γεωγραφικές και άλλες επιστημονικές παρατηρήσεις, από τις οποίες τις περισσότερες έκανε ο ίδιος, όταν υπηρετούσε ως διοικητής στην Καππαδοκία. Ο περίπλους αυτός έγινε κατά την περίοδο 131-2 μ.Χ. στα παράλια του Ευξείνου Πόντου από την Τραπεζούντα ως το Βυζάντιο. Το έργο αυτό αφιέρωσε στον αυτοκράτορα Αδριανό.

4. Στρατιωτικά

α. Τέχνη Τακτική: αναφέρεται κυρίως στις μεθόδους στρατιωτικής τακτικής των Ελλήνων και των Ρωμαίων.

β. Έκταξις κατ' Αλανών: περιγράφεται η διάταξη του ρωμαϊκού στρατού κατά την εκστρατεία εναντίον των Αλανών και παρέχονται σημαντικές πληροφορίες για την κατανομή και διαβίωση των Ρωμαίων στρατιωτών στις επαρχίες. Και τα δύο στρατιωτικά έργα έγραψε ο Αρριανός το 137 μ.Χ., όταν βρισκόταν στην Καππαδοκία ως διοικητής της.

III. Η ΓΛΩΣΣΑ ΤΟΥ ΑΡΡΙΑΝΟΥ

Η κυριαρχία της αττικής διαλέκτου, στην οποία έγραφαν σημαντικοί συγγραφείς, όπως ο Πλάτων, ο Λυσίας, ο Ξενοφών, ο Ισοκράτης και άλλοι, διατηρήθηκε μέχρι τα μέσα περίπου του Δ' αιώνα π.Χ. Στη συνέχεια, υπό την επίδραση των άλλων εν χρήσει ελληνικών διαλέκτων, εξελίχθηκε στη λεγόμενη **έλληνιστική κοινή**, η οποία με τις κατακτήσεις του Μεγάλου Αλεξάνδρου ήταν φυσικό να διαδοθεί σε μεγάλο μέρος του τότε γνωστού κόσμου. Την **κοινή** αυτή γλώσσα μιλούσαν και έγραφαν και οι συγγραφείς της εποχής του Αρριανού.

Παράλληλα όμως προς αυτούς υπήρχαν και οι λεγόμενοι **άπτικισταί**,

συγγραφείς δηλαδή οι οποίοι, έχοντας ως πρότυπο τη γλώσσα των παλαιότερων, επιχειρούσαν να γράφουν στην αρχαία αττική διάλεκτο. Ένας τέτοιος αττικιστής ήταν και ο Αρριανός, του οποίου γλωσσικό πρότυπο ήταν η **Κύρου Ανάβασις** του Ξενοφώντα. Για να αποδείξει μάλιστα ότι μπορούσε να χειριστεί με άνεση και τη γλώσσα του Ηροδότου, έγραψε την **Ίνδική** σε ιωνική διάλεκτο.

Και ενώ σε γενικές γραμμές μιμείται τα πρότυπά του με επιτυχία, εντούτοις η γλώσσα του σε μερικές περιπτώσεις αστοχεί, προπάντων στη χρήση λέξεων με δευτερεύουσες ή ευκαιριακές σημασίες αντί άλλων με τις οποίες θα μπορούσε να προσδώσει στο κείμενό του μεγαλύτερη ακρίβεια (π.χ. *διαβάλλω* αντί *περῶ*, A, 13, 3, *ποιοῦμαι* αντί *ήγοῦμαι* A, 13, 7 κτλ.), καθώς και σε κάποιες συντακτικές χρήσεις. Η αφήγησή του πάντως διακρίνεται για παραστατικότητα, συνοπτικότητα και αμεροληψία.

IV. ΙΣΤΟΡΙΚΟΙ ΤΗΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑΣ - ΠΗΓΕΣ ΤΟΥ ΑΡΡΙΑΝΟΥ

Περιγραφή της εκστρατείας του Μεγάλου Αλεξάνδρου ήταν φυσικό να γίνει από πολλούς, από τους οποίους αρκετοί είχαν προσωπική συμμετοχή στην εκστρατεία. Εντούτοις, όλες οι σωζόμενες ως σήμερα αφηγήσεις είναι μεταγενέστερες. Τούτο αποτελεί σημαντικό μειονέκτημα, γιατί οι αφηγήσεις αυτές στηρίζονται, βέβαια, σε όσα έγραφαν οι προηγούμενοι σύγχρονοι του Αλεξάνδρου, απηχούν όμως τις προσωπικές εκτιμήσεις των συγγραφέων, με συνέπεια άλλους να αποδέχονται και άλλους να απορρίπτουν.

Ιστορικοί της αρχαιότητας που ασχολήθηκαν με την ιστορία του Αλεξάνδρου είναι:

1. Σύγχρονοι του Αλεξάνδρου με συμμετοχή στην εκστρατεία:

α. **Άριστος**

β. **Ασκληπιάδης.**

Οι δύο αυτοί ιστορικοί μάς είναι γνωστοί μόνο από ευκαιριακή αναφορά του Αρριανού (Z, 15, 6).

γ. **Καλλισθένης:** καταγόταν από την Όλυνθο και ήταν ανηψιός και μαθητής του Αριστοτέλη. Ακολούθησε την εκστρατεία ως ιστοριογράφος της αυλής. Το έργο του **Αλεξάνδρου Πράξεις** περιλάμβανε τα σχετικά με την εκστρατεία και την προσωπικότητα του Αλεξάνδρου μέχρι το 327 π.Χ.

δ. **Κλείταρχος ο Αλεξανδρεύς:** το έργο του **Περὶ Ἀλεξάνδρου Ἱστορίαι** αποτελούνταν από δώδεκα βιβλία και είχε μάλλον μυθιστορηματικό περιεχόμενο.

ε. **Ονησίκριτος:** καταγόταν από την Αστυπάλεια και ήταν κυβερνήτης του πλοίου με το οποίο ο Αλέξανδρος διέπλευσε τον Ινδό ποταμό. Το έργο του **Πῶς Ἀλέξανδρος ἤχθη** δεν το θεωρούσε αξιόπιστο ο Αρριανός.

στ. **Χάρης ο Μυτιληναίος:** τελετάρχης της αυλής και μέλος του άμεσου περιβάλλοντος του Αλεξάνδρου. Το έργο του **Ἱστορίαι περὶ Ἀλεξάνδρου**

αποτελούνταν από δέκα τουλάχιστον βιβλία και περιλάμβανε κυρίως ανεκδοτολογικά περιστατικά της αυλής.

ζ. **Πτολεμαίος ο Λάγους**: μετά τον θάνατο του Αλεξάνδρου διατέλεσε σατράπης της Αιγύπτου και το 304 π.Χ. έλαβε τον τίτλο του βασιλιά. Την ιστορία του έγραψε κατά την περίοδο 304-282 μ.Χ.

η. **Αριστόβουλος**: καταγόταν από την Κασσάνδρεια της Μακεδονίας (παλαιότερα Ποτίδαια). Ακολούθησε την εκστρατεία ως μηχανικός και έγραψε την ιστορία του σε ηλικία 84 ετών. Ο τίτλος του έργου του δεν είναι γνωστός.

θ. **Νέαρχος ο Κρης**: ναύαρχος του στόλου του Αλεξάνδρου από την Ινδία ως την Περσία. Το έργο του **Παράπλους τῆς Ἰνδικῆς** χρησιμοποίησε ο Αρριανός ως βασική πηγή για την **Ἰνδική** του.

2. Μεταγενέστεροι:

α. **Διόδωρος ο Σικελιώτης** (Α΄ αι. π.Χ.): το 16ο βιβλίο της ιστορίας του αναφέρεται στον Φίλιππο και το 17ο στον Αλέξανδρο, αλλά και τα δύο παρουσιάζουν μεγάλα κενά.

β. **Στράβων** (Α΄ αι. π.Χ.): το έργο του **Ἱστορικὰ Ὑπομνήματα**, στο οποίο περιλάμβανε και την εκστρατεία, δεν έχει διασωθεί.

γ. **Κόϊντος Κούρτιος Ρούφος** (Α΄ αι. μ.Χ.): έγραψε στη λατινική γλώσσα την ιστορία του Αλεξάνδρου σε δέκα βιβλία με πολλές ανακρίβειες και χαρακτηριστά μάλλον ψυχαγωγικό.

δ. **Πλούταρχος** (Β΄ αι. μ.Χ.): στους **Παραλλήλους Βίους** του αναφέρεται στη ζωή και το έργο του Αλεξάνδρου, παραλληλίζοντάς τον με τον Ιούλιο Καίσαρα.

ε. **Αρριανός** (Α΄ -Β΄ αι. μ.Χ.).

Από το σύνολο των παραπάνω ιστορικών ο Αρριανός επιλέγει για τη συγγραφή της **Ἀλεξάνδρου Ἀναβάσεως** τον Πτολεμαίο και τον Αριστόβουλο, τους οποίους θεωρεί περισσότερο αξιόπιστους (I, 1, 1-2).

V. Ο ΑΡΡΙΑΝΟΣ ΩΣ ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ

Ο μεγάλος θαυμασμός του Αρριανού για τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό, και ιδιαίτερα για τους αρχαίους ιστορικούς, εξαιτίας της ελληνικής του καταγωγής και παιδείας, υπήρξε η αιτία που τον οδήγησε στην απόφαση να εξιστορήσει την εκστρατεία του Μεγάλου Αλεξάνδρου, παρ' ότι ο ίδιος ήταν Ρωμαίος πολίτης και είχε καταλάβει σημαντικά αξιώματα στη Ρώμη.

Έχοντας στη διάθεσή του ένα μεγάλο αριθμό έργων σχετικών με την εκστρατεία του Αλεξάνδρου, προχώρησε σε επιλογή των κατά την κρίση του περισσότερο αξιόπιστων (I, 1, 1-2), στα οποία στήριξε την αφήγησή του, επιχειρώντας παράλληλα να στοιχήσει το έργο του προς τη μέθοδο και το ύφος της **Κύρου Ἀναβάσεως** του Ξενοφώντα, που αποτελούσε γι' αυτόν ιδεώδες πρότυπο. Και, ενώ στην αφήγηση των καθαρά ιστορικών γεγονότων

είναι αντικειμενικός και ακριβής, υστερεί σημαντικά σε άλλα σημεία, όπως στην έλλειψη κάθε αναφοράς στα πολιτικά σχέδια του Αλεξάνδρου ή στην εκπολιτιστική αποστολή της εκστρατείας του.

Ωστόσο, και παρά τις αδυναμίες αυτές, το έργο του Αρριανού παραμένει η σημαντικότερη πηγή γνώσης της εκστρατείας του Αλεξάνδρου και για τούτο θεωρείται εξαιρετικά πολύτιμο.

VI. Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

Σύμφωνα με την παράδοση, ο Αλέξανδρος γεννήθηκε την ίδια νύχτα που ο Ηρόστρατος πυρπόλησε τον ναό της Άρτεμης στην Έφεσο (356 π.Χ.) και ενώ οι μάγοι της πόλης, βλέποντας την καταστροφή, έτρεχαν στους δρόμους και προμήνυαν την υποταγή της Ασίας.

Γονείς του ήταν ο Φίλιππος και η Ολυμπιάδα από τον χαρακτήρα των οποίων διαμόρφωσε τη δική του προσωπικότητα, παίρνοντας από τον πατέρα τη στρατιωτική ικανότητα και την ορθολογική σκέψη και από τη μητέρα την έντονη ρομαντική διάθεση, την ορμητικότητα και την ισχυρή φαντασία.

Σε ηλικία μόλις 16 ετών ο Αλέξανδρος κατέστειλε μια επανάσταση στη Θράκη, εγκατέστησε στην περιοχή ανάμεικτους πληθυσμούς και ίδρυσε εκεί την πόλη Αλεξανδρούπολη. Δασκάλους του είχε πολλούς, ανάμεσά τους και τον Αριστοτέλη, στον οποίο οφείλει τον μεγάλο θαυμασμό του για τον Όμηρο και την ηρωική εποχή της Ελλάδας. Ο Αριστοτέλης μάλιστα διασκεύασε για χάρη του την **Ίλιάδα**, για να την έχει στην εκστρατεία, κι αυτός την είχε πάντα μαζί του, και όταν κάποτε βρήκαν στα λάφυρα του Δαρείου ένα πολυτιμότερο κιβώτιο και τον ρώτησαν τι θα άξιζε να βάλουν μέσα, αυτός απάντησε ότι μόνο η **Ίλιάδα** ήταν άξια να πάρει θέση εκεί.

Eugène Delacroix, Ο Αλέξανδρος δίνει εντολή να τοποθετήσουν σε χρυσό κιβώτιο τα έργα του Ομήρου, 1841-1846. Τοιχογραφία. Παρίσι, Ανάκτορα του Λουξεμβούργου.

Λεπτομέρεια του προηγούμενου

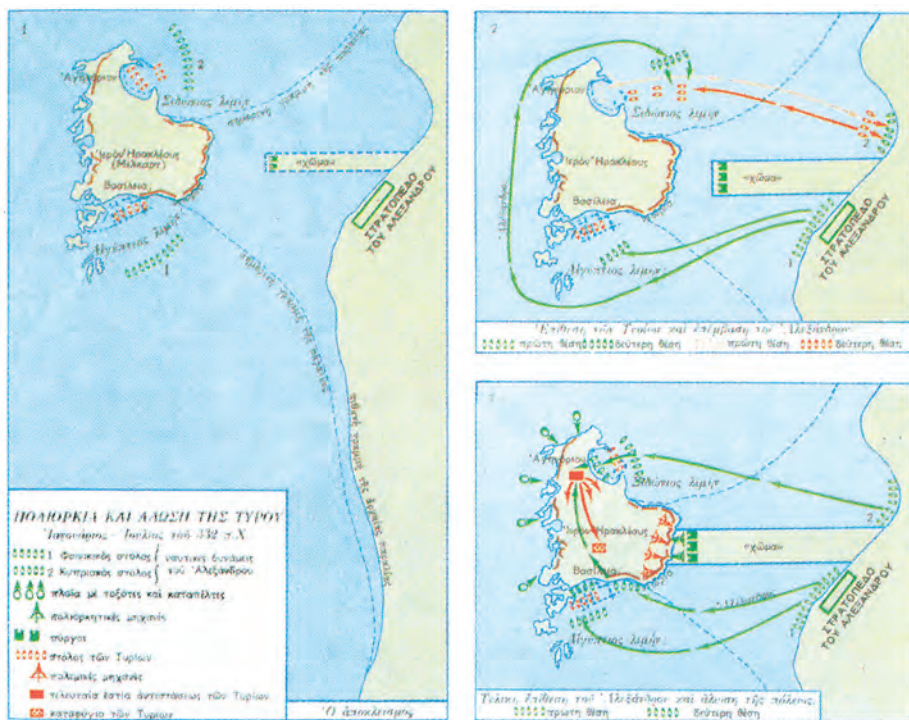
Τον καιρό της δολοφονίας του πατέρα του (336 π.Χ.) ο Αλέξανδρος ήταν 20 ετών. Εξόντωσε αμέσως τους συνωμότες και, ανυπομονώντας να ξεκινήσει την εκστρατεία, συγκάλεσε συνέδριο των Ελλήνων στην Κόρινθο, όπως είχε κάνει και ο πατέρας του, όπου όλοι, εκτός των Σπαρτιατών, ορκίστηκαν πίστη σ' αυτόν και αποδέχτηκαν τους στόχους της εκστρατείας. Πριν όμως ξεκινήσει, θέλοντας να εξασφαλίσει τον σεβασμό φυλών παραδοσιακά εχθρικών προς τους Μακεδόνες, βάδισε εναντίον τους και πολύ σύντομα κατόρθωσε να τις υποτάξει. Ενώ όμως βρισκόταν ακόμα εκεί, διαδόθηκε ότι είχε πεθάνει, και τούτο οδήγησε τους Θηβαίους σε επανάσταση, με την υποστήριξη της Αθήνας. Την επανάσταση αυτή εξουδετέρωσε ο Αλέξανδρος με πολύ βίαιο τρόπο. Εισέβαλε στη Θήβα, υποδούλωσε τους κατοίκους της και έκαψε όλα τα σπίτια της πόλης, εκτός από το σπίτι του Πινδάρου και τους ναούς. Ήταν μια πράξη βίας για την οποία μετάνιωσε αργότερα πολλές φορές.

Ως χαρακτήρας, ο Αλέξανδρος διακρινόταν για πολλές αρετές· ακαταπόνητος, ψύχραιμος, ευαίσθητος, αποφασιστικός, τολμηρός και με μεγάλες στρατηγικές και οργανωτικές ικανότητες κατόρθωσε σε ελάχιστο χρονικό διάστημα να κυριαρχήσει στην Ασία, προκαλώντας τον θαυμασμό όχι μόνο των συμπολεμιστών του αλλά και των αντιπάλων του. Η μεγαλοψυχία και η ευγένεια με την οποία συμπεριφερόταν προς τους ηττημένους αρχηγούς των αντιπάλων και το περιβάλλον τους υπήρξε τέτοια, ώστε να εμπνεύσει τον Δαρείο να ευχηθεί να τον διαδεχθεί στην εξουσία μόνο ο Αλέξανδρος, αν η εξέλιξη του πολέμου δεν απέβαινε ευνοϊκή γι' αυτόν (Πλουτ. Αλέξ. 30, 12-13): *θεοὶ γενέθλιοι καὶ βασιλῆιοι, μάλιστα μὲν ἐμοὶ διδοίητε τὴν Περσῶν ἀρχὴν εἰς ὀρθὸν αὐθις σταθεῖσαν ἐφ' οἷς ἐδεξάμην ἀγαθοῖς ἀπολαβεῖν, ἵνα κρατήσας ἀμείψωμαι τὰς Ἀλεξάνδρου χάριτας, ὧν εἰς τὰ φίλτατα πταίσας ἔτυχον· εἰ δ' ἄρα τις οὗτος εἰμαρτὸς ἥκει χρόνος, ὀφειλόμενος νεμέσει καὶ μεταβολῇ, παύσασθαι τὰ Περσῶν, μηδεὶς ἄλλος ἀνθρώπων καθίσσειεν εἰς τὸν Κύρου θρόνον πλὴν Ἀλεξάνδρου**.

Τις μεγάλες στρατιωτικές του ικανότητες απέδειξε και στην πολιορκητική τακτική, προπάντων κατά την πολιορκία της Τύρου, πόλης που όλοι θεωρούσαν απόρητη εξαιτίας της ισχυρής της οχύρωσης και των αβαθών υδάτων της θάλασσας, που καθιστούσαν αδύνατη την προσέγγιση πολεμικών πλοίων. Εκεί χρησιμοποίησε πολυώροφους πολιορκητικούς πύργους, ύψους μέχρι και 50 μέτρων, με βλητικούς μηχανισμούς ικανούς να βάλλουν σε οποιοδήποτε σημείο των τειχών, αποβατικές γέφυρες, κριούς

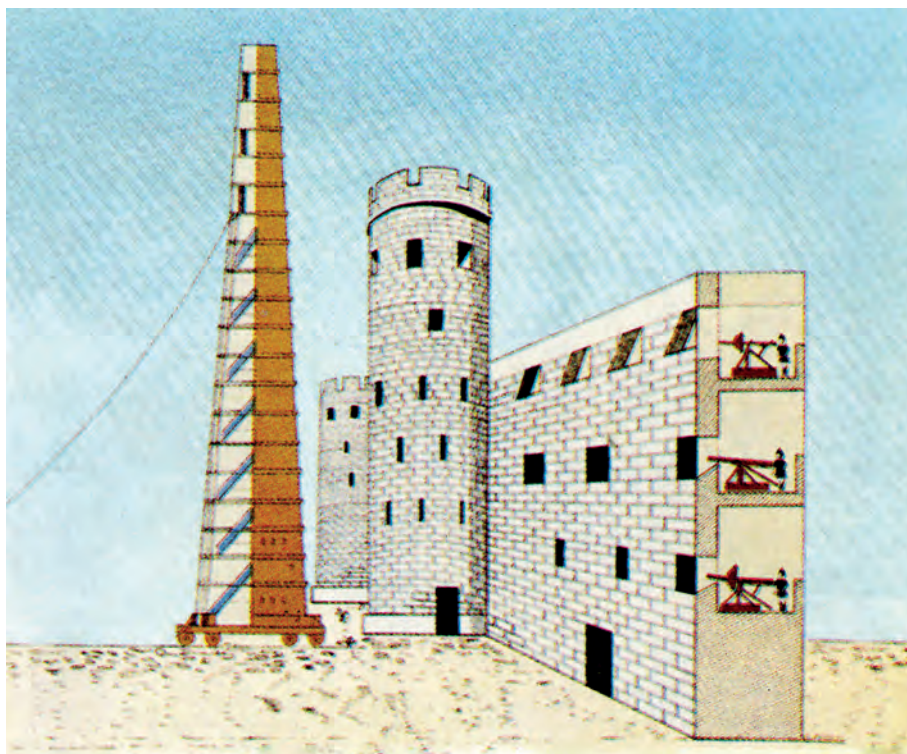
* Μετάφραση: Θεοί της γενιάς και του βασιλείου μου, κάντε μου τη χάρη να ξαναπάρω την εξουσία των Περσών αποκαταστημένη με όσα αγαθά την παρέλαβα, για να ανταποδώσω στον Αλέξανδρο, αν νικίσω, τις χάρες που δέχθηκα για όσα αγαπημένα μου πρόσωπα έχασα. Αν όμως από κάποια θεία τιμωρία ή κακοτυχία έχει έλθει ο καθορισμένος από τη μοίρα χρόνος να τελειώσει η κυριαρχία των Περσών, τότε κανένας άλλος άνθρωπος ας μην καθίσει στον θρόνο του Κύρου, εκτός από τον Αλέξανδρο.

(τεράστια δοκάρια με μεταλλικές κεφαλές), για να γκρεμίζει το τείχος, και τον περίφημο στροφοκαταπέλτη, με τον οποίο μπορούσε να εκτοξεύει βέλη ή πέτρες βάρους μέχρι και 40 κιλών σε μεγάλη απόσταση.

Πολιορκία της Τύρου

Την εκστρατεία ακολουθούσαν πολυμελείς ομάδες καλλιτεχνών και επιστημόνων. Την εξιστόρηση της εκστρατείας είχε αναλάβει ο Καλλισθένης, ενώ η συστηματική καταγραφή των γεγονότων της κάθε ημέρας υπό τον τίτλο **Έφημερίδες ή Βασιλική Έφημερίς** είχε ανατεθεί στον Ευμένη από την Καρδία. Στα στοιχεία των **Έφημερίδων** και στις προσωπικές αναμνήσεις του στηρίχθηκε αργότερα ο Πτολεμαίος ο Λάγου, για να γράψει την ιστορία του, που είναι μία από τις κύριες πηγές της ιστορίας του Αρριανού.

Πολιορκητικοί Πύργοι

Οι μεγάλες κατακτήσεις έφεραν τον Αλέξανδρο αντιμέτωπο με δύο σημαντικά προβλήματα. Το πρώτο αφορούσε τον χαρακτήρα της διοίκησης και την προσωπική του θέση μέσα στο κράτος, και το δεύτερο την ενότητα, που ήταν απολύτως αναγκαία, για να μπορέσει να λειτουργήσει ένα οικουμενικό κράτος, συγκροτούμενο από ποικίλα έθνη που χαρακτηρίζονταν από διάφορες βαθμίδες πολιτισμού. Και τα δύο αυτά προβλήματα αντιμετώπισε ο Αλέξανδρος με πολιτική σύνεση αξιοθαύμαστη. Διατήρησε τις τοπικές μορφές διακυβέρνησης, αποδέχθηκε για τον εαυτό του διάφορους τίτλους και επιδίωξε την ενότητα με τους μεικτούς γάμους, δίνοντας και ο ίδιος το παράδειγμα, όταν παντρεύτηκε αρχικά τη Ρωξάνη, κόρη τοπικού ηγεμόνα, και αργότερα την κόρη του Δαρείου Στάτειρα ή Βαρσίνη.

Έτσι, και με την προώθηση της ελληνικής γλώσσας, των ηθών και εθίμων του δικαίου και γενικότερα του ελληνικού πολιτισμού, έθεσε ο Αλέξανδρος τα θεμέλια του εξελληνισμού της Ασίας και τούτο πρέπει να θεωρείται το σημαντικότερο αποτέλεσμα της δράσης του. Πέθανε στις 13 Ιουνίου του 323 π.Χ., αφήνοντας πίσω του τη φήμη του πιο δοξασμένου κατακτητή, αφού ακόμα και σήμερα διατηρείται στη μνήμη πολλών λαών της Ασίας, που πιστεύουν με υπερφάνεια ότι είναι απόγονοι των Μακεδόνων.

Charles Nicolas Cochin ο Νεότερος (1715-1790).

Οι γάμοι του Αλεξάνδρου και της Ρωξάνης.

Χαλκογραφία με βάση σχέδιο του Ραφαήλ. Βοστώνη, Μουσείο Καλών Τεχνών

VII. Ο ΣΤΡΑΤΟΣ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

Ο μακεδονικός στρατός απαρτιζόταν από το πεζικό, το ιππικό και τον στόλο. Στην αρχή της αφήγησης του (Α, 11, 3) ο Αρριανός αναφέρει ότι ο Αλέξανδρος ξεκίνησε προς τον Ελλήσποντο την άνοιξη του 334 π.Χ., έχοντας μαζί του 30.000 πεζούς και 5.000 ιππείς. Ο στόλος απαρτιζόταν από 160 πλοία, με τα οποία πέρασε στην Ασία. Αργότερα, επειδή δεν ήταν αναγκαίος, τον διέλυσε, τον συγκρότησε όμως και πάλι από πλοία ελληνικά και φοινικικά, όταν τον χρειάστηκε για την πολιορκία της Τύρου και τις εξερευνήσεις του Νεάρχου.

Το πεζικό περιλάμβανε τη **φάλαγγα**, τους **υπασπιστές** και τους **ψιλούς**.

Η φάλαγγα ήταν το κυριότερο σώμα του στρατού. Διαιρούνταν σε έξι τάξεις, κάθε τάξη σε τρεις λόχους και κάθε λόχος αποτελούνταν από τριακόσιους άνδρες, που ονομάζονταν **πεζέταιροι**. Τον οπλισμό τους αποτελούσαν η περικεφαλαία, ο θώρακας, η ασπίδα, οι κνημίδες, το ελαφρύ ξίφος και η σάρισα, μακρύ δόρυ μήκους τεσσάρων ως επτά μέτρων.

Οι πεζέταιροι παρατάσσονταν συνήθως σε βάθος δεκαέξι ή και τριάντα δύο ανδρών. Κατά την επίθεση οι άνδρες των πρώτων τεσσάρων ή πέντε στοίχων κρατούσαν τη σάρισα προτεταμένη με τα δύο τους χέρια, ώστε να σχηματίζεται αδιαπέραστο τείχος από αιχμές.

Οι υπασπιστές ήταν οπλισμένοι ελαφρύτερα. Έφεραν λινό θώρακα, ελαφριά ασπίδα, μακρύ ξίφος και μικρό δόρυ. Αρχικά ήταν λίγοι και αποτελούσαν την προσωπική φρουρά του Αλεξάνδρου, αργότερα όμως αυξήθηκαν και σχημάτισαν ξεχωριστό σώμα, ευκίνητο και κατάλληλο για πολεμικές επιχειρήσεις σε εδάφη όπου δυσκολευόταν να προχωρήσει η φάλαγγα.

Οι ψιλοί ήταν οπλισμένοι ακόμα πιο ελαφρά. Κατ' αντιστοιχία προς το μοναδικό όπλο που έφεραν, πέλτη (ελαφριά ασπίδα), τόξο, ακόντιο ή σφενδόνη, ονομάζονταν πελταστές, τοξότες, ακοντιστές ή σφενδονήτες.

Το ιππικό τέλος διακρίνονταν σε **βαρύ** και **ελαφρύ**.

Το βαρύ ιππικό αποτελούσαν ευγενείς Μακεδόνες και Θεσσαλοί. Ονομάζονταν **έταιροι** και έφεραν περικεφαλαία, θώρακα, ξίφος και ξυστόν (δόρυ). Σχημάτιζαν δεκαέξι ίλες, από τις οποίες καθεμιά είχε δύναμη εκατόν πενήντα ως διακοσίων πενήντα ανδρών. Η δεκάτη έκτη αποτελούσε τη βασιλική ίλη, που λεγόταν και **ἄγλημα τῶν ἐταίρων** και ήταν η έφιππη σωματοφυλακή του βασιλιά.

Το ελαφρύ ιππικό έφερε αντί του ξυστού σάρισα, πιο κοντή και πιο ελαφριά από του πεζικού. Οι άνδρες που το συγκροτούσαν ονομάζονταν **σαρισ(σ)οφόροι** ή **πρόδρομοι ἱππεῖς**, γιατί χρησιμοποιούνταν ως ανιχνευτές ή καταδίωκαν τους αντιπάλους τους, για να τους συλλάβουν, όταν αυτοί τρέπονταν σε φυγή.

VIII. Η ΕΛΛΑΔΑ ΑΠΟ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΩΣ ΤΟΝ ΜΕΓΑΛΟ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟ

Μετά το τέλος του Πελοποννησιακού πολέμου, η Σπάρτη αναδείχθηκε σε κυρίαρχη δύναμη στην Ελλάδα. Ωστόσο, το πλεονέκτημα αυτό παρέμεινε αναξιοποίητο εξαιτίας της συντηρητικής και αγέρωχης πολιτικής της, με αποτέλεσμα να ανακάμψει σύντομα η Αθήνα και με σημαντικές νίκες στη θάλασσα και τη στεριά (Κνίδος, 394 π.Χ. - Κόρινθος, 390 π.Χ.) να καταλάβει και πάλι σημαντική θέση στα ελληνικά πράγματα. Οι Σπαρτιάτες τότε, προκειμένου να αποφύγουν και άλλη μείωση του κύρους τους, ζητούν τη βοήθεια των Περσών, κι αυτοί, εκμεταλλεόμενοι την ευκαιρία, συνάπτουν μαζί τους τη λεγόμενη Ανταλκίδεια ειρήνη (387 π.Χ.), με την οποία αποκτούν τη δυνατότητα να επεμβαίνουν στα πράγματα των Ελλήνων και να επιβάλλουν τη θέλησή τους.

Ως αντίδραση στο γεγονός αυτό δημιουργήθηκε η ιδέα της συνένωσης όλων των Ελλήνων με σκοπό την ανάληψη ενός πανελλήνιου αγώνα εναντίον των Περσών. Την ιδέα αυτή αναπτύσσει εκτενώς στον **Πανηγυρικό** του λόγο ο Ισοκράτης (380 π.Χ.).

Δέκα χρόνια αργότερα η Αθήνα αποκτά και πάλι την κυριαρχία της θάλασσας και ιδρύει τη δεύτερη Αθηναϊκή συμμαχία (377 π.Χ.), που όμως

διατηρήθηκε ελάχιστα, γιατί, παρά τους ευνοϊκούς όρους, οι σύμμαχοι αποσπάστηκαν σύντομα απ' αυτήν.

Στο μεταξύ οι Θηβαίοι, με τους μεγάλους ηγέτες τους Επαμεινώνδα και Πελοπίδα και μετά τη λαμπρή νίκη τους εναντίον των Σπαρτιατών στα Λεύκτρα (371 π.Χ.), διεκδικούν την ηγεμονία. Αλλά και η δύναμη των Θηβαίων περιορίζεται μετά τον θάνατο του Επαμεινώνδα στη Μαντίνεια (362 π.Χ.). Έκτοτε καμιά από τις ως τότε γνωστές μεγάλες πόλεις δεν μπορούσε να αναλάβει κάποιον ηγετικό ρόλο, καθώς όλες είχαν εξουθενωθεί από τη διοικητική και ηθική αναρχία, τις προσωπικές φιλοδοξίες και την προσφυγή για βοήθεια στους φυσικούς τους εχθρούς, τους Πέρσες, την οποία επιζητούσαν, για να τη στρέψουν εναντίον άλλων ομοεθνών πόλεων.

Τότε ανέλαβε πρωταγωνιστικό ρόλο μια άλλη συμπαγής και ισχυρότατη ελληνική δύναμη. Η δύναμη αυτή ήταν οι Μακεδόνες, που ως τότε απέφευγαν να παρεμβαίνουν στα πράγματα των πόλεων του νότου, ήταν όμως γνωστοί στις πόλεις αυτές, και ειδικότερα στην Αθήνα, όπου είχε ήδη συγκροτηθεί μεγάλη φιλομακεδονική μερίδα με σημαντικούς εκπροσώπους της τον Ισοκράτη και άλλους. Η ιδέα λοιπόν της συνένωσης όλων των Ελλήνων υπό μία διοίκηση, που είχε ήδη ωριμάσει στη συνείδηση των περισσοτέρων και ανέλαβε να υλοποιήσει ο Φίλιππος ο Β΄, με στόχο τον αγώνα εναντίον των Περσών επισημοποιήθηκε στο συνέδριο της Κορίνθου (337 π.Χ.), όπου ο Φίλιππος ανακηρύχθηκε αρχιστράτηγος όλων των Ελλήνων. Και ενώ ετοιμαζόταν για την εκστρατεία εναντίον των Περσών, δολοφονήθηκε, οπότε την επιχείρηση ανέλαβε ο γιος του Αλέξανδρος, του οποίου τις κατακτήσεις αφηγείται ο Αρριανός.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΗ
(ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ)

Μετά τον θάνατο του πατέρα του, Φιλίππου, το 336 π.Χ., ο Αλέξανδρος, σε ηλικία 20 ετών, ανέλαβε, με κοινή απόφαση των Ελλήνων, εκτός των Λακεδαιμονίων, την αρχηγία της εκστρατείας εναντίον των Περσών. Αφού κατέπνιξε τη στάση των γειτονικών λαών στα βόρεια της Μακεδονίας και κατέστρεψε τη Θήβα που είχε επαναστατήσει, ξεκίνησε την άνοιξη του 334 π.Χ. με 30.000 πεζούς και 5.000 ιππείς για την Ασία. Ύστερα από πορεία 20 ημερών, έφτασε στον Ελλήσποντο και αποβιβάστηκε στην Ασία. Τέσσερις μέρες αργότερα έφτασε στον ποταμό Γρανικό, όπου οι Πέρσες σατράπες, μετά τη σύσκεψη στη Ζέλεια, αποφάσισαν να παρατάξουν τις δυνάμεις τους, για να τον αντιμετωπίσουν. Επειδή η ώρα ήταν προχωρημένη, ο στρατηγός Παρμενίων διαφώνησε με τον Αλέξανδρο ως προς τον χρόνο διεξαγωγής της μάχης και είπε:

Η μάχη του Γρανικού

KEIMENO, Κεφ. 13, 3-7

Παρμενίων και
Αλέξανδρος για
τη διεξαγωγή
της μάχης

- 3 «Εμοὶ δοκεῖ, βασιλεῦ, ἀγαθὸν εἶναι ἐν τῷ παρόντι
καταστρατοπεδεῦσαι ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ τῇ ὄχθῃ ὡς ἔχομεν. Τοὺς
γὰρ πολεμίους οὐ δοκῶ τολμήσειν πολὺ τῷ πεζῷ λειπομένους
4 τῷ στρατῷ διαβαλεῖν τὸν πόρον· ὑποφθάσομεν γὰρ αὐτοὶ
περάσαντες πρὶν ἐκείνους ἐς τάξιν καθίστασθαι. Νῦν δὲ οὐκ
ἀκινδύνως μοι δοκοῦμεν ἐπιχειρήσειν τῷ ἔργῳ, ὅτι οὐχ οἷόν τε
ἐν μετώπῳ διὰ τοῦ ποταμοῦ ἄγειν τὸν στρατόν. Πολλὰ μὲν γὰρ
αὐτοῦ ὁράται βαθέα, αἱ δὲ ὄχθαι αὗται ὁρᾶς ὅτι ὑπερύψηλοι
καὶ κρημνῶδεις εἰσὶν αἱ αὐτῶν· ἀτάκτως τε οὖν καὶ κατὰ κέρας,
5 ἥπερ ἀσθενέστατον, ἐκβαίνουσιν ἐπικείμενοι ἐς φάλαγγα
ζυντεταγμένοι τῶν πολεμίων οἱ ἱππεῖς· καὶ τὸ πρῶτον σφάλμα
ἐς τε τὰ παρόντα χαλεπὸν καὶ ἐς τὴν ὑπὲρ παντὸς τοῦ πολέμου
κρίσιν σφαλερόν».
- 6 Ἀλέξανδρος δέ, «ταῦτα μέν», ἔφη, «ὦ Παρμενίων,
γινώσκω· αἰσχύνομαι δέ, εἰ τὸν μὲν Ἑλλήσποντον διέβην
εὐπετῶς, τοῦτο δέ, σμικρὸν ῥεῦμα, –οὕτω τῷ ὀνόματι τὸν
Γράνικον ἐκφαυλίσας,– εἵρξει ἡμᾶς τὸ μὴ οὐ διαβῆναι ὡς ἔχομεν.
7 Καὶ τοῦτο οὔτε πρὸς Μακεδόνων τῆς δόξης οὔτε πρὸς τῆς ἐμῆς
ἐς τοὺς κινδύνους ὀξύτης ποιούμεαι· ἀναθαρρήσειν τε δοκῶ
τοὺς Πέρσας <ὥς> ἀξιωμαχοῦς Μακεδόσιν ὄντας, ὅτι οὐδὲν
ἄξιον τοῦ σφῶν δέους ἐν τῷ παραυτίκα ἔπαθον».

ΣΧΟΛΙΑ ΓΛΩΣΣΙΚΑ

<p>3 ἔμοι δοκεῖ ἀγαθὸν εἶναι
 ἐν τῷ παρόντι (χρόνῳ)
 ὥς ἔχομεν (ὥπλισμένοι)
 αὐλισθῆναι (αὐλίζομαι), εξαρτ.
 από το <i>τολμήσειν</i>
 πολὺν λειπομένους τῷ πεζῷ
 καὶ (δοκῶ) παρέξειν τῷ στρατῷ</p> <p>ταύτη (επιρρ.)
 ἔωθεν (επιρρ.)
 διαβάλλω εὐπετῶς τὸν πόρον
 ὑποφθάσομεν περάσαντες
 ἐς τάξιν καθίσταμαι</p> <p>4 νῦν δ' οὐκ ἀκινδύνως... τῷ ἔργῳ</p> <p>οὐχ οἷόν τ' (ἐστὶ) + ἀπαρ.
 ἐν μετώπῳ</p> <p>πολλὰ αὐτοῦ (τοῦ ποταμοῦ)
 ὁρᾶται βαθέα
 εἰσὶν αἱ αὐτῶν (= τινὲς αὐτῶν)</p> <p>5 ἀτάκτως καὶ κατὰ κέρας
 ἦπερ ἀσθενέστατον</p> <p>(ἡμῖν) ἐκβαίνουσιν (μτχ.) ἐπικεί-
 σονται
 σφάλμα
 χαλεπὸς
 ἐς τὴν κρίσιν
 σφαλερὸν</p> <p>6 εἰ τὸν μέν... διέβην εὐπετῶς
 σμικρὸν ῥεῦμα
 οὕτω τῷ ὀνόματι ... ἐκφauλίσας</p> <p>εἴρξει ἡμᾶς τὸ μὴ οὐ διαβῆναι
 οὔτε πρὸς Μακεδόνων τῆς δόξης
 τῆς ἐμῆς ὀξύτητος
 <ὥς> ἀξιομάχους... ὄντας</p> <p>ὅτι οὐδὲν ἔπαθον
 τὸ δέος -ους
 ἐν τῷ παραυτίκα</p> | <p>νομίζω ὅτι εἶναι καλὸ νὰ
 τὴν ὥρα αὐτὴ
 ὅπως εἴμαστε (οπλισμένοι)
 νὰ στρατοπεδεύσουν</p> <p>γιατί υστεροῦν πολὺ στο πεζικὸ
 καὶ (νομίζω) ὅτι θὰ μπορέσει ὁ
 στρατὸς
 γι' αὐτό
 ἀπὸ το πρῶί
 περνῶ εὐκόλα το ποτάμι
 θὰ προλάβουμε νὰ περάσουμε
 παρατάσσομαι γιὰ μάχη
 τώρα ὅμως νομίζω ὅτι θὰ αρχίσουμε
 τὴ διάβαση με κίνδυνο
 δεν εἶναι δυνατό νὰ...
 σε εκτεταμένη γραμμὴ (μεγαλύτερο
 μέτωπο παρά βάθος)
 πολλὰ μέρη τοῦ ποταμοῦ
 φαίνονται βαθιά
 μερικές ἀπὸ αὐτές (τις ὀχθές)
 ἀτακτα καὶ ὁ ἕνας μετὰ τὸν ἄλλο
 ὅπου ἡ παράταξίς μας εἶναι πιο
 αδύνατη
 καθὼς θὰ βγαίνουμε ἐξω, θὰ μας
 επιτεθοῦν
 αποτυχία
 επιζήμιος
 γιὰ τὴν ἐκβαση
 επικίνδυνο
 αιτιολ. πρότ. (ἀπὸ το αἰσχύνομαι)
 μικρὸ ποτάμι
 μὲ τέτοια περιφρονητικὰ λόγια μίλησε
 γιὰ τὸν Γρανικὸ
 θὰ μας ἐμποδίσει νὰ περάσουμε
 δεν ταιριάζει στὴ δόξα τῶν Μακεδόνων
 στὴ δική μου ορμητικότητα
 γιατί θὰ νομίσουν ὅτι εἶναι ἱκανοί
 νὰ μάχονται μὲ τοὺς Μακεδόνες
 αιτιολ. πρόταση
 ὁ φόβος
 αμέσως, τὴ στιγμὴ αὐτὴ</p> |
|---|--|

αὐλισθῆναι < αὐλίζομαι < αὐλή < αὖω = διανυκτερεύω
αὐλισμός > καταυλισμός
αὐλῖς > έπαυλη
αὐλιος > προαύλιο
αὐλικός - αὐλισις - ἔναυλος - αὐλιστήριον

ὀξύτης < ὀξύς
ὀξύων > παροξύων, παροξυσμός, οξύτονος, παροξύτονος, οξύθυμος

πόρος (= στενό πέρασμα) περάω - ῶ (ν.ε. περνῶ)
πόροι του δέρματος, πόροι του πετρώματος
απορώ, απορία
πορεύομαι, πορεία, οδοιπόρος, ποντοπόρος, πορθμός
πόροι (= πηγές ειδοσίματος), άπορος, εύπορος
έμπορος (ὁ ἐν πόρῳ ὢν) = αὐτός που ταξιδεύει, διαπλέει τη θάλασσα
πορίζω, πορίζομαι, πορισμός, βιοπορισμός, βιοποριστικός

ΣΧΟΛΙΑ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ - ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ

3. **Παρμενίων**· ήταν από τους πιο ικανούς και εμπειροπόλεμους στρατηγούς του Φιλίππου και του Αλεξάνδρου. Στις μάχες του Γρανικού, της Ισσού και των Γαυγαμήλων ήταν επικεφαλής της αριστερής πτέρυγας του στρατού, γεγονός που δείχνει ότι ίσως κατείχε τη θέση του υπαρχηγού του στρατού. Ο Αρριανός παρουσιάζει τον Παρμενίωνα να συμβουλεύει τον Αλέξανδρο συνολικά πέντε φορές (Γρανικός, Μίλητος, Ευφράτης, Γαυγάμηλα, Περσέπολη), αλλά εκείνος δεν τον άκουσε. Εκτελέστηκε, ως συνωμότης, το 330 π.Χ. μετά τη θανάτωση του γιου του Φιλώτα.

ἐν τῷ παρόντι· ο Αλέξανδρος έφτασε στον Γρανικό το απόγευμα της τέταρτης ημέρας μετά την απόβαση στη Μ. Ασία. Η προέλαση των Μακεδόνων προς τις ΒΑ ακτές του Ελλησπόντου και της Προποντίδας απέβλεπε στην εξασφάλιση των νώτων, πριν εισχωρήσει στο εσωτερικό της Ασίας.

καταστρατοπεδεύσαι ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ τῇ ὄχθῃ· ο Γρανικός ήταν μικρό ποτάμι της ΒΔ Μ. Ασίας, ανατολικά από την ελληνική πόλη Πρίαπο, που πηγάζει από την Ίδη και χύνεται στην Προποντίδα. Το πλάτος του στο σημείο της μάχης ήταν 20-40 μέτρα, αλλά είχε ορμητικό ρεύμα και απόκρημνη την ανατολική του όχθη, όπου είχαν παραταχθεί οι Πέρσες.

πολὺ τῷ πεζῷ λειπομένους· οι Πέρσες, κατά τον Αρριανό, ήταν 20.000 πεζοί Έλληνες μισθοφόροι και 20.000 ιππείς.

πρὶν ἐκείνους ἐς τάξιν καθίστασθαι· οι Πέρσες θεώρησαν τον χώρο κατάλληλο για μάχη. Πίστευαν ότι η μάχη θα κρινόταν στο ιππικό, που υπερτερούσαν αριθμητικά, και θα απέφευγαν έτσι τη σύγκρουση σε ανοικτή πεδιάδα.

ἐν μετώπῳ διὰ τοῦ ποταμοῦ ἄγειν τὸν στρατόν· το μήκος του μετώπου των δύο αντιπάλων ήταν περίπου 3-3,5 χλμ.

4. **κατὰ κέρας·** συνηθισμένη παράταξη του στρατού κατά την πορεία με μέτωπο 2-4 άνδρες και βάθος πολλούς, ανάλογα με τη στενότητα του χώρου.
5. **τὸ πρῶτον σφάλμα... σφαλερόν·** ο Παρμενίων, ως επιτελικός αξιωματικός, λαμβάνει υπόψη του όχι μόνο τα τοπογραφικά δεδομένα αλλά και το ηθικό του στρατού για τη διεξαγωγή της μάχης. Ενδεχόμενη ήττα, υποστηρίζει, θα ήταν αποφασιστική για την περαιτέρω εξέλιξη του πολέμου, γιατί θα επηρέαζε αποφασιστικά το ηθικό του στρατού. Γι' αυτό και επιμένει στη σημασία του ψυχολογικού παράγοντα κατά τη διάρκεια της μάχης.
6. **αἰσχύνομαι δέ... εἶρξει ἡμᾶς·** ο Αλέξανδρος απορρίπτει αμέσως το σχέδιο του Παρμενίωνα, παραβλέπει τα τοπογραφικά δεδομένα και υποβαθμίζει τη σημασία τους. Θεωρεί υποτιμητικό να σταματήσει την προέλασή του στον Γρανικό, τον οποίο θεωρεί ασήμαντο ποταμάκι και ανάξιο της μακεδονικής ανδρείας και ικανότητας.
7. **πρὸς Μακεδόνων τῆς δόξης·** τα επιχειρήματα του Αλεξάνδρου, με τα οποία απορρίπτει την πρόταση του Παρμενίωνα, δείχνουν μια διαφορετική στρατηγική. Στην περίπτωση του Παρμενίωνα αντιπαραθέτει το φρόνημα των Μακεδόνων, την αυτοπεποίθηση, την αποφασιστικότητα και την απίστευτη δύναμη που διαθέτει. Η απόρριψη της πρότασης του Παρμενίωνα σημαίνει άμεση επίθεση. Ο Αρριανός παρουσιάζει τον Αλέξανδρο ως φορέα της δράσης, ως τον άνθρωπο που κινεί τα νήματα της ιστορίας.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Ποιες οι απόψεις του Παρμενίωνα και του Αλεξάνδρου για τη διεξαγωγή της μάχης; Ποια πλεονεκτήματα και ποια μειονεκτήματα έχουν;

Παράταξη και πρώτη φάση τῆς μάχης

Στρατιά Αλεξάνδρου

	παράταξη
	ἀρχή τῆς μάχης
	μακεδονική φάλαγξ πεζεταίρων
	ὑπασπισταί
	ἱππεῖς
	ψιλοί
	σύμμαχοι καὶ μισθοφόροι

1 ἑταῖροι
2 τοξότες
3 Ἀγριᾶνες ἀκοντισταί
4 σαρισσοφόροι ἱππεῖς
5 Παῖονες ἱππεῖς
6 Ἴλη Σωκράτους
7 ὑπασπισταί (Νικάνωρ)

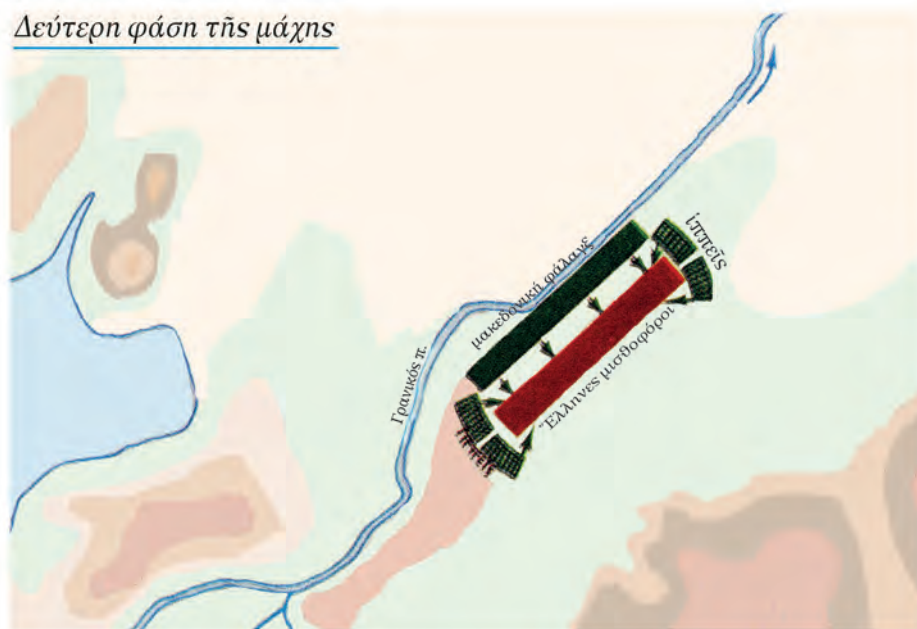
8 τάξη Περδίκκα
9 τάξη Κοίνου
10 τάξη Ἀμύντα τοῦ Ἀνδρεομένου
11 τάξη Φιλίππου τοῦ Ἀμύντα
12 τάξη Μελεάγρου
13 τάξη Κρατεροῦ

14 Θράκες ἱππεῖς (Αγάθων)
15 σύμμαχοι ἱππεῖς (Φίλιππος
ὁ Μενελάου)
16 Θεσσαλοὶ ἱππεῖς (Κάλας)
17 ὀπλίτες Συμμαχίας Κορίνθου
Ἕλληνες μισθοφόροι
Ὀδρύσαι, Τριβαλλοί, Ἰλλυριοί

Ἡ μάχη του Γρανικού. Μάιος ἢ Ιούνιος του 334 π.Χ.

2. Ποια προσόντα διαθέτει ο Αλέξανδρος ως στρατιωτικός ηγέτης; (να λάβετε υπόψη σας την απάντησή του στον Παρμενίωνα).
3. Να βρείτε τα ουσιαστικά των τριών κλίσεων στις § 3-5, να τα κατατάξετε κατά κλίση και να γράψετε την ίδια πτώση στον άλλο αριθμό.
4. Να γράψετε τα απαρέμφατα των βαρύτονων ρημάτων στις § 3-5 στους άλλους χρόνους της ίδιας φωνής.
5. Να βρείτε τους εμπρόθετους προσδιορισμούς στις § 3-5 και να τους χωρίσετε κατά επιρρηματική σχέση (τόπου, χρόνου, κτλ.).
6. Να βρείτε τις δευτερεύουσες προτάσεις στις § 6-7 και να δηλώσετε το είδος τους.
7. Να βρείτε τους ρηματικούς (και ονοματικούς) τύπους στις § 3-5 που δηλώνουν στρατιωτική ορολογία και να γράψετε από ένα ουσιαστικό της ίδιας ρίζας με αυτούς (π.χ. ἐκβαίνω > ἐκβαση).

Δεύτερη φάση τῆς μάχης

Περσική στρατιά

	ἵππεις
	ένισχυση ἀριστεροῦ κέρατος
	Ἕλληνες μισθοφόροι

- 1 Μέμνων
- 2 Ἀρσαμένης
- 3 Ἀρσίτης
- 4 Σπιθριδάτης
- 5 ἵππεις ἄλλων ἐθνῶν
- 6 Βακτριανοί
- 7 Ρεομίθρης
- 8 Μῆδοι

Οι αντίπαλοι παρέταξαν τις δυνάμεις τους κατά μήκος του ποταμού. Οι Μακεδόνες έβαλαν το πεζικό στο κέντρο και το ιππικό στα άκρα. Τη δεξιά πτέρυγα διοικούσε ο ίδιος ο Αλέξανδρος και την αριστερή ο Παρμενίων. Αντίθετα οι Πέρσες παρέταξαν μπροστά το ιππικό και πίσω τους εμπειροπόλεμους Έλληνες μισθοφόρους. Σύμφωνα με το σχέδιο της μάχης ο Αλέξανδρος επιδίωκε να δημιουργήσει προγεφύρωμα, για να επιτύχει στη συνέχεια ρήγμα στο εχθρικό μέτωπο. Η μάχη εξελίχθηκε σε δύο φάσεις. Η πρώτη φάση άρχισε από τη στιγμή που οι ίλες του Αμύντα και του Σωκράτη μπήκαν στο ποτάμι. Η τακτική των Περσών ήταν να αντιμετωπίσουν τους Μακεδόνες με ρίψη βελών και ακοντίων, εκμεταλλευόμενοι την υπεροχή της θέσης τους.

ΚΕΙΜΕΝΟ, Κεφ. 15, 3-8

<p>Δεύτερη φάση
της μάχης</p>	3 Πέρσαις κατεκόπησαν πρὸς αὐτῶν, ἄνδρες ἀγαθοὶ γενόμενοι, ὅσοι γε μὴ πρὸς Ἀλέξανδρον πελάζοντα ἀπέκλιναν αὐτῶν. Ἀλέξανδρος γὰρ ἤδη πλησίον ἦν, ἅμα οἱ ἄγων τὸ κέρας τὸ δεξιόν, καὶ ἐμβάλλει ἐς τοὺς Πέρσας πρῶτος, ἵνα τὸ πᾶν στίφος τῆς ἵππου καὶ αὐτοὶ οἱ ἡγεμόνες τῶν Περσῶν τεταγμένοι ᾖσαν· 4 καὶ περὶ αὐτὸν ξυνειστίκει μάχη καρτερὰ· καὶ ἐν τούτῳ ἄλλαι ἐπ’ ἄλλαις τῶν τάξεων τοῖς Μακεδόσι διέβαινον οὐ χαλεπῶς ἤδη. Καὶ ἦν μὲν ἀπὸ τῶν ἵππων ἡ μάχη, πεζομαχία δὲ μᾶλλον τι ἐώκει. Ξυνεχόμενοι γὰρ ἵπποι τε ἵπποις καὶ ἄνδρες ἀνδράσιν ἠγωνίζοντο, οἱ μὲν ἐξῶσαι εἰς ἅπαν ἀπὸ τῆς ὄχθης καὶ ἐς τὸ πεδίον βιάσασθαι τοὺς Πέρσας, οἱ Μακεδόνες, οἱ δὲ εἶρξαι τε αὐτῶν τὴν ἔκβασιν, οἱ Πέρσαι, καὶ ἐς τὸν ποταμὸν αὐθις ἀπώσασθαι. Καὶ ἐκ τούτου ἐπλεονέκτουν ἤδη οἱ σὺν Ἀλεξάνδρῳ τῇ τε ἄλλῃ ῥώμῃ καὶ ἐμπειρίᾳ καὶ ὅτι ξυστοῖς κρανεῖναις πρὸς παλτὰ ἐμάχοντο.
<p>Ἡ γενναιότητα
του Ἀλεξάν-
δρου</p>	6 Ἐνθα δὴ καὶ Ἀλεξάνδρῳ ξυντρίβεται τὸ δόρυ ἐν τῇ μάχῃ· ὁ δὲ Ἀρέτνῃ ᾗ τει δόρυ ἔτερον, ἀναβολέα τῶν βασιλικῶν τῷ δὲ καὶ αὐτῷ πονουμένῳ συντετριμμένον τὸ δόρυ ἦν, ὁ δὲ τῷ ἡμίσει κεκλασμένου τοῦ δόρατος οὐκ ἀφανῶς ἐμάχετο, καὶ τοῦτο δείξας Ἀλεξάνδρῳ ἄλλον αἰτεῖν ἐκέλευεν· Δημάρατος 7 δέ, ἀνὴρ Κορίνθιος, τῶν ἀμφ’ αὐτὸν ἐταίρων, δίδωσιν αὐτῷ τὸ αὐτοῦ δόρυ. Καὶ ὃς ἀναλαβὼν καὶ ἰδὼν Μιθριδάτην τὸν Δαρείου γαμβρὸν πολὺ πρὸ τῶν ἄλλων προῖππεύοντα καὶ ἐπάγοντα ἅμα οἱ ὥσπερ ἔμβολον τῶν ἱππέων ἐξελαύνει καὶ αὐτὸς πρὸ τῶν ἄλλων, καὶ παίσας ἐς τὸ πρόσωπον τῷ δόρατι καταβάλλει τὸν

- Μιθριδάτην. Ἐν δὲ τούτῳ Ῥοισάκης μὲν ἐπελαύνει τῷ Ἀλεξάνδρῳ
καὶ παίει Ἀλεξάνδρου τὴν κεφαλὴν τῇ κοπίδι· καὶ τοῦ μὲν
κράνους τι ἀπέθραυσε, τὴν πληγὴν δὲ ἔσχε τὸ κράνος. Καὶ
καταβάλλει καὶ τοῦτον Ἀλέξανδρος παίσας τῷ ξυστῷ διὰ τοῦ
8 θώρακος ἐς τὸ στέρον. Σπιθριδάτης δὲ ἀνετέτατο μὲν ἥδη ἐπ’
Ἀλέξανδρον ὀπισθεν τὴν κοπίδα, ὑποφθάσας δὲ αὐτὸν Κλείτος
ὁ Δρωπίδου παίει κατὰ τοῦ ὤμου καὶ ἀποκόπτει τὸν ὤμον τοῦ
Σπιθριδάτου ξὺν τῇ κοπίδι· καὶ ἐν τούτῳ ἐπεκβαίνοντες ἀεὶ
τῶν ἱππέων ὅσοις προὔχωρει κατὰ τὸν ποταμὸν προσεγίνοντο
τοῖς ἀμφ’ Ἀλέξανδρον.

ΣΧΟΛΙΑ ΓΛΩΣΣΙΚΑ

3	<p>ξυμμείγνυμί τινι
κατακόπτομαι ὑπὸ τινός
ὅσοι γε μὴ
πελάζω < (πέλας)
ἀποκλίνω
ἅμα οἷ (= σὺν ἑαυτῷ)
4 ξυνεισστήκει (ξυνίσταμαι)
μάχη καρτερὰ
ἄλλαι ἐπ’ ἄλλαις τῶν τάξεων
τοῖς Μακεδόσι
πεζομαχία... ἐώκει (ἔοικα)
ξυνέχομαί τινι
οἱ μὲν... οἱ δὲ
ἐξῶσαι (ἐξωθέω-ῶ) ἐς ἅπαν
βιάζομαί τινα
εἶρξαι (εἶργνυμι)
αὐθις ἀπώσασθαι
5 τῇ τε ἄλλῃ ῥώμῃ

ξυστὸν (< ξύω) κρανεῖνον
παλτόν
6 ἔνθα δὴ
ῆται (αἰτέω-ῶ) ἕτερον δόρυ
ἀναβολέα τῶν βασιλικῶν
τῷ δὲ καὶ αὐτῷ πονομένῳ

τῷ ἡμίσει... δόρατος
7 οὐκ ἀφανῶς</p> | <p>συγκρούομαι με κάποιον
φονεύομαι ἀπὸ κάποιον
εκτὸς βέβαια ἀπὸ ἐκείνους οἱ οἱποῖοι
πλησιάζω
καταφεύγω, κατευθύνομαι
μαζί του
εἶχε συναφθεῖ πεισματώδης μάχη

το ἓνα τάγμα μετὰ το ἄλλο
τῶν Μακεδόνων
ἐμοιαζε... με πεζομαχία
συμπλέκομαι με κάποιον
ενν. πειρώμενοι (= προσπαθώντας)
να απομακρύνουν εντελῶς
απωθῶ με τὴ βία κάποιον
να ἐμποδίσουν
πάλι να τοὺς σπρώξουν
καὶ ἐξαιτίας τῆς σωματικῆς τοὺς
δύναμης
δόρυ ἀπὸ ξύλο κρανιάς
μικρὸ ἀκόντιο (περσικόν)
τότε λοιπόν
ζητούσε ἄλλο δόρυ
ἱπποκόμο ἀπὸ τοὺς βασιλικούς
τὴ στιγμὴ που ἀγωνιζόταν καὶ αὐτός
με κόπο
με το μισό ἀπὸ το σπασμένο δόρυ
γενναία, λαμπρά</p> |
|---|---|--|

	καὶ ὅς προϊπέοντα καὶ ἐπάγοντα τῶν ἱππέων (οἱ μτχ. κατηγορ.) ὥσπερ ἔμβολον παίσας (παίω)... καταβάλλει 8 κοπῖς, ἡ τὴν πληγὴν ἔσχε ἀνετέτατο (ἀνατείνομαι) ὑποφθάσας (ὑποφθάνω) ἐπεκβαίνοντες... προὔχῳρει (απρόσ.) προσγίγνομαι τινι	καὶ αὐτός (ο Αλέξανδρος) να προχωρεῖ ἐφιππος μπροστά ἀπὸ τοὺς ἄλλους καὶ νὰ οδηγεῖ τοὺς ἱππεῖς σε σφηνοειδὴ παράταξη αφοῦ χτύπησε... σκοτώνει σπαθί (καμπύλο) τὸ χτύπημα ἀνέκοψε εἶχε σπκώσει (ν.ε. ἀνάταση) πρόλαβε νὰ ἐβγαῖναν ἐξῶ...όσοι μποροῦσαν ἐνώνομαι με κάποιον
--	--	--

ἀποκόπτει < ἀπό + κόπτω

κοπῖς > κοπίδι, κοπεύς (= κοπίδι)

κόπος > ξυλοκόπος, στρατοκόπος, ἄκοπος

κοπή > ανακοπή, αποκοπή, διακοπή, εγκοπή, περικοπή, προκοπή, συγκοπή

κοπιῶ, κοπιᾶζω > κοπιαστικός

κοπετός (= θρήνος), κομμός

κόμμα > ἀπόκομμα, κομμάτι, κομματικός

κόπτης > διακόπτης, κοπτικός, κόφτης, πετσοκόφτης,

κοπτῆρ > κοπτῆριος, κοφτήρι, ἀκοφτος, κόψιμο, κοψιά

κόπανον (= τεμάχιο) > κοπανίζω > κοπανιστός, κοπανισμός, κοπανιστήρι

ἀναλαβὼν < ἀνά + λαμβάνω

ανειλημμένος, κατειλημμένος, προκατειλημμένος, επανειλημμένως

λῆψις > ἀνάληψη, κατάληψη, περίληψη, σύλληψη, ἀντίληψη, ὑπόληψη, προκατάληψη

λῆμμα, δίλημμα, λάφυρον, συλλήβδην

λήπτης > παραλήπτης, εργολήπτης

ληπτὸς > ἀσύλληπτος, ἀνεπίληπτος, εὐληπτος, ἀκατάληπτος, ἐπιληπτικός

λαβή > χειρολαβή, παραλαβή, ἀπολαβή, λαβίδα

εργολάβος, δικολάβος (= πρακτικὸς δικηγόρος κατώτερων δικαστηρίων)

3. **Καὶ οἱ πρῶτοι τῶν Μακεδόνων... κατεκόπησαν**· η πρώτη επίθεση των Μακεδόνων έγινε με τις ίλες του Αμύντα και του Σωκράτη και φαίνεται ότι, παρά τις απώλειες, πέτυχε τον αντικειμενικό στόχο της, να καθιλώσει δηλ. τις συγκεντρωμένες περσικές δυνάμεις στο αριστερό μέρος. Κατά τη φάση αυτή η νίκη κλείνει προς την πλευρά των Περσών, γιατί πλεονεκτούν ως προς τον οπλισμό (ακόντια και παλτά εναντίον δοράτων) και στην υψηλότερη θέση στην οποία βρίσκονται.

ἄνδρες ἀγαθοὶ γενόμενοι· οι Μακεδόνες παρ' ότι είχαν να αντιμετωπίσουν την πληθώρα των εχθρικών βελών, το ρομπτικό ρεύμα του ποταμού και το ασταθές έδαφος, εντούτοις αγωνίστηκαν γενναία και οι απώλειές τους δεν ήταν πολύ μεγάλες. Οι 115 νεκροί καθ' όλη τη μάχη είναι πολύ λίγες απώλειες σε σχέση με τις απώλειες των Περσών. Τον έπαινο της ανδρείας όσων σκοτώνονται στη μάχη αναφέρουν τόσο ο Θουκυδίδης στον Επιτάφιο του Περικλή (2,33): «*ἀνδρῶν ἀγαθῶν ἔργω γενομένων, ἔργω καὶ δηλοῦσθαι τὰς τιμὰς*» όσο και ο Ηρόδοτος (6,14): «*ἐν στήλῃ ἀναγραφῆναι πατρώθεν ὡς ἀνδράσι ἀγαθοῖσι γενομένοισι*».

Ἀλέξανδρος... καὶ ἐμβάλλει ἐς τοὺς Πέρσας πρῶτος· στη δεύτερη και καθοριστική φάση η μάχη κλείνει προς την πλευρά των Μακεδόνων. Ο Αλέξανδρος, επικεφαλής όλου του ιππικού, όρμησε, κατά τη συνήθη τακτική του, πρώτος μέσα στο ποτάμι, προς τα αριστερά, ακολουθώντας το ρεύμα του ποταμού. Έτσι διευρύνει το μέτωπο επίθεσης και περιορίζει τη δυνατότητα των Περσών να επιτεθούν από τα πλάγια, ενώ θα βγαίνει από το ποτάμι.

4. **ξυνειστήκει μάχη καρτερὰ**· μόλις έφτασε στο σημείο της όχθης που είχε επιλέξει για τη διάβαση, ο Αλέξανδρος έδωσε διαταγή να στραφούν δεξιά, καλύπτοντας τα πλάγιά του. Ταυτόχρονα κτυπάει τις εξασθενημένες δυνάμεις των Περσών και κατορθώνει να διαβεί το ποτάμι, δημιουργώντας προγεφύρωμα, ύστερα από μεγάλη δυσκολία («*χαλεπῶς καὶ μόλις*», όπως γράφει ο Πλούταρχος).

Καὶ ἦν... ἡ μάχη, πεζομαχία... ἐφκει· ο Αρριανός επικεντρώνει τη λεπτομερή περιγραφή της μάχης στο σημείο που αγωνίζεται ο Αλέξανδρος. Η μάχη έχει μεταβληθεί σε πεζομαχία, παρ' ότι αγωνίζονται με τους ίππους. Ο τρόπος της σύγκρουσης, με τον *ωθισμό των ιππέων*, δίνει την εντύπωση ότι αγωνίζονται πεζοί και όχι ιππεῖς. Οι πηγές πάντως δεν παρέχουν αρκετά στοιχεία για την τακτική του μακεδονικού ιππικού.

5. **καὶ ἐκ τούτου ἐπλεονέκτουν·** μόλις οι Μακεδόνες αρχίζουν να εξέρχονται από το ποτάμι, διευρύνοντας το προγεφύρωμα, αρχίζει να φαίνεται η υπεροχή τους.

τῇ τε ἄλλῃ ρώμῃ... ἐμάχοντο· η υπεροχή των Μακεδόνων οφείλεται όχι μόνο στη ρώμη και την εμπειρία τους αλλά και στον οπλισμό τους, ιδιαίτερα στα σκληρά κρανείνα δόρατα απέναντι στα εύθραυστα περσικά ακόντια (παλτά).

6. **Ἐνθα δὴ... συντρίβεται τὸ δόρυ ἐν τῇ μάχῃ·** το σπασμένο δόρυ δεν εμποδίζει τον Αλέξανδρο να συνεχίσει τον αγώνα.

ἀναβολέα τῶν βασιλικῶν οι αναβολείς (ιπποκόμοι) βοηθούσαν τον βασιλιά να ανέβει στο άλογο, το οποίο προετοίμαζαν και για τη μάχη. Το αξίωμά τους θεωρούνταν τιμητικό, κυρίως μεταξύ των Περσών. Οι σημερινοί αναβολείς (ζιγκιά), που κρέμονται από τις σέλλες των αλόγων και βοηθούν τον αναβάτη να ανέβει μόνος του στο άλογο, δεν υπήρχαν στους αρχαίους.

τῷ ἡμίσει κεκλασμένου τοῦ δόρατος· όταν έσπαζε η αιχμή του δόρατος, τότε ο στρατιώτης χρησιμοποιούσε το κάτω μέρος του που ήταν οξύ και λεγόταν στύρακας ή σαυρωτήρας. Ήταν οξύ για να μπορούν οι στρατιώτες, όταν ξεκουράζονταν, να το μπήζουν στο χώμα.

Δημάρατος, ἀνὴρ Κορίνθιος· πατρικός φίλος του Αλεξάνδρου από την Κόρινθο, ο οποίος, εξαιτίας της φιλομακεδονικής στάσης και της ελευθεροφροσύνης του εγκατέλειψε την πατρίδα του και κατέφυγαν στον Φίλιππο. Λέγεται ότι δώρισε στον Αλέξανδρο τον Βουκεφάλα. Η αναφορά των ονομάτων των συνεργατών του αλλά και των αντιπάλων του είναι στοιχείο που αποδεικνύει την αξιοπιστία του ιστορικού, κυρίως όταν αυτά συνδέονται με συγκεκριμένα περιστατικά.

7. **Μιθριδάτην τὸν Δαρείου γαμβρόν·** η άμεση αντίδραση του Αλεξάνδρου στην επίθεση του Μιθριδάτη αποδεικνύει τη στρατηγικότητά του, η σφηνοειδής, επίθεση των Περσών μπορούσε να διασπάσει τη μακεδονική παράταξη. Ο θάνατος όμως του Μιθριδάτη ανέτρεψε τον στόχο τους.

ὥσπερ ἔμβολον τῶν ἱππέων· σφηνοειδής παράταξη της μάχης κατά την οποία το μέτωπο προς το μέρος του εχθρού έχει μορφή οξείας γωνίας, ενώ τα τελευταία μέλη της είναι ανοιχτά και απέχουν μεταξύ τους. Με τον τρόπο αυτό επεδίωκαν να διασπάσουν τις εχθρικές γραμμές.

Ροισάκης: αδελφός του Σπιθριδάτη, σατράπης της Λυδίας και Ιωνίας πριν απ' αυτόν. Η επίθεση του Ροισάκη δείχνει ότι οι Πέρσες επιδιώκουν να σκοτώσουν τον Αλέξανδρο, για ν' αποτρέψουν τη συνέχιση της εκστρατείας. Ο Αλέξανδρος καταφέρνει, χάρις στη γενναιότητά του ν' αποφύγει το παρ' ολίγον θανατηφόρο χτύπημα του Ροισάκη.

8. **τὴν πληγὴν ἔσχε τὸ κράνος**: το κράνος ήταν κατασκευασμένο από μέταλλο με εσωτερική επένδυση, συνήθως, δέρματος. Η ανθεκτικότητα του κράνους έσωζε πολλές φορές τους μαχητές, όπως και τώρα έσωσε τον Αλέξανδρο. Κατά τον Πλούταρχο (Αλέξ. 16) «τὸν μὲν λόφον ἀπέρραξε μετὰ θάτερου πτεροῦ, τὸ δὲ κράνος πρὸς τὴν πληγὴν ἀκριβῶς καὶ μόλις ἀντέσχεν ὥστε τῶν πρώτων ψαῦσαι τριχῶν τὴν πτέρυγα τῆς κοπίδος» («του έκοψε το λοφίο μαζί με ένα φτερό και η περικεφαλαία μόλις που συγκράτησε το χτύπημα, ώστε η κόψη του σπαθιού να αγγίζει τις πρώτες τρίχες του κεφαλιού του).

Σπιθριδάτης... τὴν κοπίδα: Πέρσης στρατηγός, σατράπης της Λυδίας και Ιωνίας. Η γενναιότητα του Αλεξάνδρου ήταν γνωστή σε όλους τους στρατιώτες από τις μάχες της Χαιρώνειας και εναντίον των Τριβαλλών και Ιλλυριών. Η ασυγκράτητη ορμή του να επιτεθεί εναντίον του εχθρού με κίνδυνο της ζωής του οφειλόταν, εκτός αυτού, και στη νεαρή ηλικία του.

Κλεῖτος ὁ Δρωπίδου: αδερφός της Λανίκης, της τροφού του Αλεξάνδρου. Ιλάρχης της βασιλικής ίλης, έγινε το 328 σατράπης της Βακτριανής και Σογδιανής. Σ' ένα συμπόσιο, επειδή μίλησε με αυθάδεια και κατέκρινε τον Αλέξανδρο για τη συμπεριφορά του και τον θάνατο του Φιλώτα και του Παρμενίωνα, ο Αλέξανδρος οργισμένος τον σκότωσε με τη σάρισα.

Η περιγραφή της μάχης αποδεικνύει ότι ο Αρριανός είναι στρατιωτικός ιστορικός. Η παραστατικότητα της περιγραφής των γεγονότων γύρω από τον Μακεδόνα βασιλιά, με την εναλλαγή των ιστορικών και παροντικών χρόνων, δίνει την ευκαιρία στον Αρριανό να προβάλλει την προσωπικότητα του Αλεξάνδρου, επιβεβαιώνοντας με τον τρόπο αυτό, την αντίληψή του ότι ο ρόλος του ηγέτη στην εξέλιξη της μάχης είναι καθοριστικός, όπως και γενικότερα στην ιστορική εξέλιξη. Σ' αυτό ο Αρριανός ακολουθεί το πρότυπό του, τον Ξενοφώντα.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Γιατί, από τη στιγμή που ο Αλέξανδρος μπαίνει στη μάχη (§ 3-5), ανατρέπεται η εξέλιξή της;
2. Γιατί η μάχη επικεντρώνεται (§ 4-5) γύρω από τον Αλέξανδρο;
3. Σε ποια σημεία των § 6-8 φαίνεται η γενναιότητα του Αλεξάνδρου κατά την ώρα της μάχης;
4. Γιατί ο Αρριανός αναφέρεται σε περιστατικά της μάχης με πρωταγωνιστή τον Αλέξανδρο;
5. Τα τριτόκλιτα ουσιαστικά της § 3 να γραφούν στην ονομαστική και γενική ενικού.
6. Να αναγνωρίσετε και να κλίνετε τα κύρια ονόματα των § 6-7.
7. Να συμπληρώσετε τα κενά των παρακάτω προτάσεων, επιλέγοντας την κατάλληλη λέξη από την παρένθεση.
 - α. Οί Πέρσαι ἄνωθεν... (ἔβαλλον, βάλλοντες, βαλόντες, ἔβαλον) καὶ ἐπὶ τὸ ὕδωρ..... (κατέβαινον, καταβαίνοντες, καταβάντες, καταβῆναι), τὴν τῶν Μακεδόνων ἔκβασιν..... (εἶργον, εἶργειν, εἶρξαι) ἐβούλοντο.
 - β. Ἀλέξανδρος..... (ἄγων, ἀγαγών, ἦγεν, ἥγαγεν) τὸ κέρας καὶ ἐς τὸν ποταμὸν πρῶτος (ἐμβαλεῖν, ἐνεβεβλήκει, ἐμβαλὼν), οὐκ ἀφανῶς ἐμάχετο καὶ τοὺς Πέρσας (ἐξῶσαι, ἀπώσασθαι, ἐξεώθει, ἀπεώθει).
 - γ. Ἀρέτης δέ..... (ἐμάχετο, μαχόμενος, μάχεσθαι) κεκλασμένῳ τῷ δόρατι, εἶπεν Ἀλεξάνδρῳ..... (αἰτῶν, αἰτεῖν, ἥτει) ἄλλον.
8. Στις § 3-4 να βρείτε τις γενικές που λειτουργούν ως ετερόπτωτοι προσδιορισμοί, να δηλώσετε το είδος τους και τη λέξη που προσδιορίζουν.
9. Να βρείτε τους προσδιορισμούς του τόπου και του χρόνου στις § 3-5 και να δηλώσετε πώς εκφέρονται στην κάθε περίπτωση (με επίρρημα, μετοχή, πρόθεση, δευτερεύουσα πρόταση).
10. Η αντωνυμία αὐτὸς σε ποιες περιπτώσεις στις § 6-8 λειτουργεί ως οριστική και σε ποιες ως επαναληπτική; Ποια η συντακτική της θέση κάθε φορά;
11. Να βρείτε τις λέξεις των § 6-8 που δείχνουν τη γενναιότητα του Αλεξάνδρου και να γράψετε για καθεμία από αυτές δύο ομόρριζα στη ν.ε.

ΚΕΦ. 16, 1-3 - Περίληψη

Οι Πέρσες, εξαιτίας των πολλαπλών χτυπημάτων που δέχθηκαν από τους Μακεδόνες, αρχίζουν πρώτα, από το μέρος που μαχόταν ο Αλέξανδρος, να υποχωρούν και τράπηκαν σε γενική φυγή, αφήνοντας πάνω από χίλιους νεκρούς. Οι Μακεδόνες επιτέθηκαν και εναντίον των μισθοφόρων, οι οποίοι, παρ' ότι αγωνίστηκαν γενναία, υπέστησαν μεγάλες απώλειες. Ανάμεσα στους Πέρσες νεκρούς υπήρξαν και πολλοί ηγεμόνες τους.

*Jean Aurdan (1640-1703). Η διάβαση του Γρανικού ποταμού.
Χαλκογραφία με πρότυπο τον ομότιτλο πίνακα του Charles le Brun (1619-1690).
Καίμπριτζ, Μουσείο Fogg*

Τα μετά τη μάχη	4	Μακεδόνων δὲ τῶν μὲν ἐταίρων ἅμφρὶ τοὺς εἴκοσι καὶ πέντε ἐν τῇ πρώτῃ προσβολῇ ἀπέθανον· καὶ τούτων χαλκαὶ εἰκόνες ἐν Δίῳ ἐστάσιν, Ἀλεξάνδρου κελεύσαντος Λύσιππον ποιῆσαι, ὅσπερ καὶ Ἀλέξανδρον μόνος προκριθεὶς ἐποίει· τῶν δὲ ἄλλων
	5	ἱππέων ὑπὲρ τοὺς ἐξήκοντα, πεζοὶ δὲ ἐς τοὺς τριάκοντα. Καὶ τούτους τῇ ὑστεραίᾳ ἔθαπεν Ἀλέξανδρος ξὺν τοῖς ὅπλοις τε καὶ ἄλλῳ κόσμῳ· γονεῦσι δὲ αὐτῶν καὶ παισὶ τῶν τε κατὰ τὴν χώραν ἀτέλειαν ἔδωκε καὶ ὅσαι ἄλλαι ἢ τῷ σώματι λειτουργίαι ἢ κατὰ τὰς κτήσεις ἐκάστων εἰσφοραί. Καὶ τῶν τετρωμένων δὲ πολλὴν πρόνοιαν ἔσχεν, ἐπελθὼν τε αὐτοὺς ἐκάστους καὶ τὰ τραύματα ἰδὼν καὶ ὅπως τις ἐτρώθη ἐρόμενος καὶ ὃ τι πράττων εἰπεῖν τε καὶ
	6	ἀλαζονεύσασθαι οἱ παρασχών. Ὁ δὲ καὶ τῶν Περσῶν τοὺς ἡγεμόνας ἔθαπεν· ἔθαψε δὲ καὶ τοὺς μισθοφόρους Ἑλλήνας, οἳ ξὺν τοῖς πολεμίοις στρατεύοντες ἀπέθανον· ὅσους δὲ αὐτῶν αἰχμαλώτους ἔλαβε, τούτους δὲ δῆσας ἐν πέδαις εἰς Μακεδονίαν ἀπέπεμψε ἐργάζεσθαι, ὅτι παρὰ τὰ κοινῇ δόξαντα τοῖς Ἑλλήσιν Ἕλληνες ὄντες ἐναντία τῇ Ἑλλάδι ὑπὲρ τῶν βαρβάρων ἐμάχοντο. Ἀποπέμπει δὲ καὶ εἰς Ἀθήνας τριακοσίας πανοπλίας Περσικὰς ἀνάθημα εἶναι τῇ Ἀθηνᾷ ἐν πόλει· καὶ ἐπίγραμμα ἐπιγραφῆναι ἐκέλευσε τόδε· Ἀλέξανδρος Φιλίππου καὶ οἱ Ἕλληνες πλὴν Λακεδαιμονίων ἀπὸ τῶν βαρβάρων τῶν τὴν Ἀσίαν κατοικούντων.
7		

ΣΧΟΛΙΑ ΓΛΩΣΣΙΚΑ

	<i>εἰκὼν</i>	ανδριάντας
4	<i>ἐστάσιν</i> (παρακ. του ρ. ἵσταμαι, ἔχουν στηθεὶ ἀντὶ ἐστήκασιν)	
	<i>Ἀλεξάνδρου κελεύσαντος</i>	αφού διέταξε ο Αλέξανδρος
	<i>μόνος προκριθεὶς ἐποίει</i>	μόνος προτιμήθηκε και κατασκεύαζε τους ανδριάντες του
	<i>Ἀλέξανδρον</i>	Αλεξάνδρου
	<i>ἄλλῳ κόσμῳ</i>	με άλλες στρατιωτικές τιμές
5	<i>ἀτέλεια τῶν κατὰ τὴν χώραν</i>	απαλλαγή από τον φόρο των γεωργικῶν προϊόντων
	<i>τῷ σώματι λειτουργίαι</i>	σωματικές υπηρεσίες
	<i>εἰσφοραὶ κατὰ τὰς κτήσεις ἐκάστων</i>	έκτακτες συνεισφορές ανάλογα με την περιουσία του καθενός

τετρωμένων (μτχ. παρακ. του ρ. τιτρώσκομαι)	πληγωμένων, τραυματιών
πρόνοιαν ἔχω	φροντίζω
ἐπελθὼν (ἔπειμι)... ἐκάστους	αφού επισκέφθηκε ο ίδιος τον καθένα χωριστά
ὅπως τις ἐτρώθη (τιτρώσκομαι)	πώς πληγώθηκε ο καθένας
ἐρόμενος (μτχ. αορ. β' του ρ. ἐρωτάω-ῶ)	αφού (τους) ρωτούσε
εἰπεῖν καὶ ἀλαζονεύσασθαι οἱ (= αὐτῶ) παρασχών	αφού επέτρεψε στον καθένα να αφηγηθεί και να υπερηφανευτεί για τα κατορθώματά του
6 δήσας (μτχ. αορ. του ρ. δέω-ῶ) ἐν πέδαις	αφού τους έδωσε με χειροπέδες
ἀπέπεμψεν ἐργάζεσθαι	τους έστειλε να καλλιεργούν τη γη
7 παρὰ τὰ κοινῇ δόξαντα ἀνάθημα < ἀνατίθημι	παρά τις κοινές αποφάσεις
ἐν πόλει	αφιέρωμα
ἐπίγραμμα	στην Ακρόπολη
ἀπὸ τῶν βαρβάρων	επιγραφή
	από τα λάφυρα των βαρβάρων

τετρωμένων < τιτρώσκω

τραῦμα, τραυματίας, τρωτός, άτρωτος, τρώση
τραυματίζω, τραυματικός, τραυματισμός

αιχμαλώτους < αιχμή+ άλωτός < αλίσκομαι (= συλλαμβάνομαι)

αιχμαλωσία, αιχμαλωτίζω, αιχμαλώτιση

ἐπίγραμμα < ἐπιγράφω < ἐπι+γράφω

επιγραφή, επιγραφική

επιγραμματοποιός, επιγραμματικός

ΣΧΟΛΙΑ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ - ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ

4. ἀμφὶ τοὺς εἴκοσι καὶ πέντε... ἀπέθανον· οι απώλειες των Μακεδόνων ήταν πολύ μικρές. Σκοτώθηκαν είκοσι πέντε εταίροι, εξήντα ιππείς και τριάντα πεζοί. Ο Πλούταρχος, ακολουθώντας την άποψη του Αριστοβούλου, αναφέρει τριάντα τέσσερις νεκρούς, από τους οποίους εννέα πεζούς.

ἐν Δίῳ· το Δίον ήταν πόλη της Ν. Μακεδονίας στην Πιερία. Υπήρχε ναός του Δία, θέατρο και στάδιο, όπου γίνονταν αγώνες προς τιμή του Δία

(ἐν Δίῳ Ὀλύμπια) και των Μουσῶν. Στο Δίο είχαν στηθεῖ οἱ ἀνδριάντες των Μακεδόνων βασιλέων. Εκεί στήθηκαν και οἱ 25 ἀνδριάντες των ἐταίρων που ἔπεσαν στον Γρανικό, τους οποίους, μετὰ την κατάκτηση της Μακεδονίας ἀπὸ τους Ρωμαίους, το 168 π.Χ. ο Μέντελλος μετέφερε στη Ρώμη και στόλιζαν τη στοά που ἔχτισε ο ἴδιος.

Ἀλεξάνδρου κελεύσαντος Λύσιππον ποιῆσαι· η φιλοτέχνηση των εἰκοσι πέντε ἐφιππων ἀνδριάντων των ἐταίρων ἀπὸ τον Λύσιππο, τον περίφημο Συκιώνιο γλύπτη, που ἦταν ο ἐπίσημος ἀνδριαντοποιός του Ἀλεξάνδρου, ἀποδεικνύει την ἰδιαίτερη τιμή που ἀπένειμε ο Ἀλέξανδρος στους νεκρούς ἐταίρους του.

5. **ἔθαψε ξὺν τοῖς ὅπλοις καὶ ἄλλῳ κόσμῳ**· η ἀπόδοση τιμῶν στους νεκρούς των πολέμων προϋπῆρχε στην Ελλάδα ἀπὸ την ομηρική ἐποχή (Ομ. Ἰλ. Ψ, 257 κ.ε.). Σε πολλές περιπτώσεις την τελετή της ταφῆς των νεκρῶν συμπλήρωναν οἱ ἀθλητικοὶ και μουσικοὶ ἀγῶνες και η ἐκφώνηση ἐπιταφίων λόγων. Με τη μεγαλοπρεπή ταφή των νεκρῶν ο Ἀλέξανδρος ἀπέβλεπε στο να κάνει τους στρατιώτες του προθυμότερους στη μάχη.

ἀτέλειαν ἔδωκε... εἰσφοραί· η ἀπαλλαγὴ των γονέων και τέκνων των πεσόντων Μακεδόνων ἀπὸ τη φορολογία, τις ἔκτακτες υποχρεωτικές ἐργασίες και τις εἰσφορές εἶναι ἐνδειξη ἀναγνώρισης της προσφοράς τους και ἀποτελεῖ ἰδιαίτερη τιμή γι' αὐτούς. Στην ἐποχή μας η πατρίδα χορηγεῖ στους ἐπιζώντες συγγενεῖς των νεκρῶν των πολέμων συντάξεις και προσφέρει και ἄλλα ευεργετήματα.

τῶν τετρωμένων πολλὴν πρόνοιαν ἔσχεν· η ἀγάπη και το ἐνδιαφέρον του βασιλιά προς τους στρατιώτες του ἀποδεικνύει ὅτι εἶναι ἀληθινὸς ηγέτης. Ἐπισκέπτεται ο ἴδιος τους τραυματίες, ἀκούει τα κατορθώματά τους και συνδέεται ψυχικά μαζί τους. Οἱ στρατιώτες βλέπουν και αἰσθάνονται τον ηγέτη κοντὰ τους.

6. **καὶ τῶν Περσῶν... ἔθαψε**· η συμπεριφορά του Ἀλεξάνδρου προς τους νεκρούς ἀντιπάλους του εἶναι ἰδιαίτερα τιμητική γι' αὐτόν. Γνωρίζει να ἀνταμεῖβει ἔμπρακτα τους ἀνδρείους, ἀκόμη και ἀν εἶναι ἀντίπαλοί του. Την ἴδια συμπεριφορά θα δείξει ἀργότερα και προς τον βασιλιά Πύρο, μετὰ τη μάχη στον Ὑδάσπη. Με τις ἐνέργειές του αὐτὲς κερδίζει την ἀναγνώριση και των ἀντιπάλων του ἀκόμη.

παρὰ τὰ κοινῇ δόξαντα· οἱ Ἕλληνες μισθοφόροι πολέμησαν υπέρ των βαρβάρων, ἐναντίον των Ἑλλήνων, ἀντίθετα με την κοινὴ ἀπόφαση των Ἑλλήνων που εἶχε ληφθεῖ στο συνέδριο της Κορίνθου, σύμφωνα με την

οποία ο Αλέξανδρος ανακηρύχθηκε αρχιστράτηγος του πολέμου κατά των Περσών. Ως αρχιστράτηγος της εκστρατείας τιμώρησε παραδειγματικά τους μισθοφόρους, στέλνοντάς τους σε βαριές εργασίες στη Μακεδονία.

7. **Ἀποπέμπει δὲ καὶ εἰς Ἀθήνας τριακοσίας πανοπλίας περσικὰς**· ο Αλέξανδρος, θέλοντας να ανακοινώσει στους Έλληνες και κυρίως στην Αθήνα, την πόλη που σεβόταν περισσότερο από κάθε άλλη στην Ελλάδα, τη νίκη στον Γρανικό, έστειλε 300 περσικές πανοπλίες ως αφιέρωμα στην Ακρόπολη, τις οποίες κρέμασαν στην ανατολική πλευρά του Παρθενώνα.

ἐπίγραμμα ἐπιγραφῆναι τόδε· με την επιγραφή αυτή φαίνεται η συνειδητή προσπάθεια του Αλεξάνδρου να προβάλλει τον πανελλήνιο χαρακτήρα της εκστρατείας. Η νίκη στον Γρανικό παρουσιάζεται ως νίκη όλων των Ελλήνων εναντίον των βαρβάρων. Ο ίδιος απευθύνεται στους Έλληνες ως ηγεμόνας της Κορινθιακής συμμαχίας. Με τη φράση: «*καὶ οἱ Ἕλληνες πλὴν Λακεδαιμονίων*» είναι φανερό ότι θεωρεί τους Μακεδόνες Έλληνες, γι' αυτό προτιμά να μην τους αναφέρει. Και στην απάντηση προς τον Δαρείο (B, 14, 4) γράφει «*οἱ ὑμέτεροι πρόγονοι ἐλθόντες εἰς Μακεδονίαν καὶ εἰς τὴν ἄλλην Ἑλλάδα*», γεγονός που αποδεικνύει ότι θεωρεί τη Μακεδονία περιοχή της Ελλάδας.

Μετά την ολοκλήρωση της μάχης του Γρανικού, εκτιμώντας συνολικά το ύψος του Αρριανού, παρατηρούμε το επιλεγόμενο λεξιλόγιο που αφορά στρατιωτική ορολογία, (όπως λ.χ. *καταστρατοπεδεῦσαι, ἐς τάξιν καθίστασθαι, ἔλαβε αἰχμαλώτους*), την εναλλαγή των παροντικών και παρελθοντικών χρόνων και την παραστατική περιγραφή των συνθηκών διεξαγωγής της μάχης. Από τη στιγμή που μπαίνει στο ποτάμι ο Αλέξανδρος, ο Αρριανός χρησιμοποιεί ενεστώτα (*ἐμβάλλει, ξυντρίβεται, ἐξελαύνει, καταβάλλει, ἐπελαύνει, παίει, ἀποκόπτει*), όταν πρόκειται να περιγράψει ενέργειες του Αλεξάνδρου, ενώ, όταν αναφέρεται στους άλλους χρησιμοποιοί, κατά κανόνα, παρελθοντικούς χρόνους (*ξυνειστήκει, διέβαινον, ἠγωνίζοντο, ἐπλεονέκτουν, ἐμάχοντο*).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Να γράψετε μια παράγραφο στη ν.ε. στην οποία ένας στρατιώτης αφηγείται στον Αλέξανδρο τα κατορθώματά του στη μάχη.
2. Να χαρακτηρίσετε τον Αλέξανδρο με βάση τη συμπεριφορά του προς τους στρατιώτες, τους συγγενείς τους και τους αντιπάλους του.
3. Τι κερδίζει η αφήγηση με την εναλλαγή των παροντικών και παρελθοντικών χρόνων;

4. Τα ουσιαστικά των § 4-6 που αναφέρονται στις στρατιωτικές δυνάμεις και στον οπλισμό να γραφούν στην ίδια πτώση στον άλλον αριθμό.
5. Να γράψετε τα βαρύτονα ρήματα των § 5-6 που βρίσκονται σε αόριστο β', ενεργητικής ή μέσης φωνής, στο γ' ενικό όλων των εγκλίσεων του ίδιου χρόνου, στη φωνή που βρίσκονται.
6. Στην § 4 να βρείτε τους ονοματικούς ομοιόπτωτους προσδιορισμούς, να τους χαρακτηρίσετε και να δηλώσετε τη λέξη που προσδιορίζει ο καθένας.
7. Στις § 6-7 να βρείτε τους προσδιορισμούς της αιτίας και να δηλώσετε τον τρόπο με τον οποίο εκφέρεται σε κάθε περίπτωση ο καθένας.
8. *προσβολή, ανάθημα, επίγραμμα*: Να βρείτε από δύο σύνθετα ομόρριζα των παραπάνω λέξεων και να σχηματίσετε με αυτά προτάσεις στη ν.ε.

Ερείπια του Γορδίου

Μετά τη μάχη στον Γρανικό, παραδίδονται στον Αλέξανδρο χωρίς αντίσταση οι Σάρδεις και πολλές άλλες πόλεις. Στη συνέχεια καταλαμβάνει τη Μίλητο και την Αλικαρνασσό, που αντιστάθηκαν, και, έχοντας γίνει κύριος όλης της Καρίας, προχωρεί και φθάνει στο Γόρδιο, αρχαία πρωτεύουσα της Φρυγίας.

Εκεί θέλησε να δει την άμαξα που ο Μίδας είχε αφιερώσει στον Δία, της οποίας ο δεσμός θεωρούνταν άλυτος, επειδή ο φλοιός κρανιάς που συνέδεε τον ζυγό με το μπροστινό της μέρος ήταν προσαρμοσμένος έτσι, ώστε να φαίνεται ότι δεν έχει ούτε αρχή ούτε τέλος. Και επειδή, σύμφωνα με κάποιον χρησμό, αυτός που θα κατάφερνε να τον λύσει θα εξουσίαζε την Ασία, ο Αλέξανδρος επιχειρεί πεισματικά να τον λύσει, αλλά χωρίς αποτέλεσμα. Τότε κόβει με το σπαθί του τον δεσμό ή, όπως λέει ο Αριστόβουλος, αφαιρεί τον πάσσαλο που τον συγκρατούσε και τον ελευθερώνει.

Στη συνέχεια, ευρισκόμενος στην Ταρσό, αποφάσισε να κολυμπήσει στον ποταμό Κύδνο, όπου όμως, εξαιτίας των παγωμένων νερών του, αρρώστησε βαριά και κινδύνευσε να πεθάνει. Ο προσωπικός του γιατρός Φίλιππος, που κλήθηκε αμέσως, άρχισε να ετοιμάζει γι' αυτόν ένα φάρμακο.

Ο Αλέξανδρος και ο γιατρός του

ΚΕΙΜΕΝΟ, Κεφ. 4, 9-11

- 9 Τὸν μὲν δὴ παρασκευάζειν τὴν κύλικα, ἐν τούτῳ δὲ Ἀλεξάνδρῳ δοθῆναι ἐπιστολὴν παρὰ Παρμενίωνος φυλάσασθαι Φίλιππον· ἀκούειν γὰρ διεφθάρθαι ὑπὸ Δαρείου χρήμασιν ὥστε φαρμάκῳ ἀποκτεῖναι
- 10 Ἀλέξανδρον. Τὸν δὲ ἀναγνόντα τὴν ἐπιστολὴν καὶ ἔτι μετὰ χειρὸς ἔχοντα αὐτὸν μὲν λαβεῖν τὴν κύλικα ἐν ᾗ ἦν τὸ φάρμακον, τὴν ἐπιστολὴν δὲ τῷ Φίλιππῳ δοῦναι ἀναγνῶναι. Καὶ ὁμοῦ τὸν τε Ἀλέξανδρον πίνειν καὶ τὸν Φίλιππον ἀναγινώσκειν τὰ παρὰ τοῦ Παρμενίωνος. Φίλιππον δὲ εὐθύς ἔνδηλον γενέσθαι, ὅτι καλῶς οἱ ἔχει τὰ τοῦ φαρμάκου· οὐ γὰρ ἐκπλαγῆναι πρὸς τὴν ἐπιστολήν, ἀλλὰ τοσόνδε μόνον παρακαλέσαι
- 11 Ἀλέξανδρον, καὶ ἐς τὰ ἄλλα οἱ πείθεσθαι ὅσα ἐπαγγέλλοιτο· σωθήσεσθαι γὰρ πειθόμενον. Καὶ τὸν μὲν καθαρθῆναι τε καὶ ῥαῖσαι αὐτῷ τὸ νόσημα, Φίλιππῳ δὲ ἐπιδείξαι, ὅτι πιστός ἐστιν αὐτῷ φίλος, καὶ τοῖς ἄλλοις δὲ τοῖς ἀμφ’ αὐτόν, ὅτι αὐτοῖς τε τοῖς φίλοις βέβαιος ἐς τὸ ἀνύποπτον τυγχάνει ὦν καὶ πρὸς τὸ ἀποθανεῖν ἐρρωμένος.

ΣΧΟΛΙΑ ΓΛΩΣΣΙΚΑ

9	τὸν μὲν δὴ... τὴν κύλικα	εξαρτ. ἀπὸ τοῦ Ἀριστοβούλου
λέλεκται (§ 7)
	κύλιξ, ἡ	ποτήρι
	ἐν τούτῳ	στο μεταξύ
	φυλάσασθαι Φίλιππον	να προφυλαχθεῖ ἀπὸ τοῦ
Φίλιππου
	διεφθάρθαι (διαφθείρομαι)	ὅτι εἶχε διαφθαρεῖ
10	μετὰ χειρὸς ἔχοντα	κρατώντας τὴν στα χεῖρα
	Φίλιππον δέ... τὰ τοῦ φαρμάκου	καὶ ὁ Φίλιππος ἀμέσως
φάνηκε καθαρὰ ὅτι δεν
ἀνησυχούσε γιὰ τὸ φάρμακο
11	ἐπαγγέλλομαι	υπόσχομαι
	ῥαῖζω	καλυτερεύω (στὴν υγεία)
	ὅτι αὐτοῖς τε... ἐρρωμένος	ὅτι καὶ στοὺς ἰδίους τοὺς
φίλους τοῦ δείχνει ἀπόλυτη
ἐμπιστοσύνη καὶ στὸν
θάνατο παραμένει
θαρραλέος

ἐπιδείξαι < ἐπί+δείκνυμι

επιδεικνύω, επίδειξη, επιδεικτικός
αποδεικνύω, απόδειξη, αποδεικτικός
υποδεικνύω, υπόδειξη, υπόδειγμα
δείκτης, δείγμα, παράδειγμα
ενδείκνυται, ένδειξη, ενδεικτικός
αυταπόδεικτος
δειγματοληψία

χεῖρας

χειρίζομαι, χειρουργός
χειρωνακτικός
χειροποίητος, αχειροποίητος
εγχειρίδιο, εγχείριση
πρόχειρος, προχειρολογώ
επιχειρώ, επιχείρηση, επιχείρημα
αυτόχειρας
«έλαβε τα επίχειρα της κακίας του»

ΣΧΟΛΙΑ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ - ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ

9. ἐπιστολὴν παρὰ Παρμενίωνος φυλάξασθαι Φίλιππον· ο κίνδυνος δηλητηρίασης των ηγεμόνων από τους προσωπικούς τους γιατρούς υπήρχε πάντοτε, εξαιτίας της προσπάθειας των εχθρών τους να τους δωροδοκούν με μεγάλα χρηματικά ποσά ή με άλλα σημαντικά ανταλλάγματα. Μια ανάλογη περίπτωση μνημονεύει ο Πλούταρχος για τον βασιλιά της Ηπείρου Πύρρο, τον οποίο προς μεγάλη του τιμή ειδοποίησε για τον κίνδυνο που διέτρεχε ο Ρωμαίος αντίπαλός του (Πλούτ. Πύρρος, 21).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Τι καθιστά φυσική την καχυποψία των ηγεμόνων προς το άμεσο περιβάλλον τους, και ειδικότερα προς τους προσωπικούς τους γιατρούς;
2. Ποιες αρετές προσδιορίζουν το ήθος του Αλεξάνδρου στο επεισόδιο που περιγράφεται σ' αυτήν την ενότητα;
3. Να βρείτε τα τριτόκλιτα ουσιαστικά του κειμένου και να τα κλίνετε στον άλλο αριθμό.
4. Να βρείτε τα απαρέμφατα παθητικού μέλλοντα και αορίστου και να τα αντικαταστήσετε στους άλλους χρόνους της Μέσης Φωνής.
5. Να βρείτε τις δευτερεύουσες προτάσεις του κειμένου και να προσδιορίσετε το είδος τους.
6. Να αναγνωρίσετε συντακτικά (είδος - υποκείμενο - συνημμένη ή απόλυτη) τις μετοχές του κειμένου.
7. Να βρείτε πέντε τουλάχιστον λέξεις ομόρριζες της λέξης *χοῆμα* και να γράψετε ανάλογες φράσεις.

Η κατάκτηση της Μικράς Ασίας.

Ενώ ο Αλέξανδρος βρισκόταν στον Μαλλό της Κιλικίας, πληροφορείται ότι ο Δαρείος είχε στρατοπεδεύσει στους Σώχους της Ασσυρίας με όλη του τη δύναμη. Αποφεύγει να επιτεθεί, πράγμα που αναγκάζει τον Δαρείο να μετακινηθεί σε άλλα εδάφη λιγότερο πρόσφορα για τον στρατό του και, όταν ο Αλέξανδρος πλησίασε, τράπηκε σε φυγή.

Μετά τη φυγή, ο Δαρείος κατέλαβε την Ισσό και προχώρησε στον ποταμό Πίναρο, ενώ ο Αλέξανδρος καταλαμβάνει τα στρατηγικά σημεία της περιοχής, αναγκάζοντας τον Δαρείο να αντιπαραταχθεί και αυτός, χωρίς όμως να μπορεί να επωφεληθεί από τον μεγάλο όγκο του στρατού του εξαιτίας της στενότητας της περιοχής.

Προ της μάχης, ο Δαρείος μετακινεί κρυφά ένα μέρος των δυνάμεών του και στη συνέχεια αρχίζει την επίθεση με αμφίροπα στην αρχή αποτελέσματα. Και ενώ η μάχη δεν είχε ακόμα κριθεί, ο Δαρείος εγκαταλείπει τον στρατό του, με αποτέλεσμα να γενικευθεί η φυγή των Περσών, το άρμα και τα όπλα του Δαρείου να περιέλθουν στην κατοχή του Αλεξάνδρου και να αιχμαλωτισθεί όλη του η οικογένεια.

Gérard Edelinck, Η οικογένεια του Δαρείου ικετεύει τον Αλέξανδρο, 1661.

Χαλκογραφία, με πρότυπο τον ομότιτλο πίνακα του Charles le Brun.

Βοστώνη, Μουσείο Καλών Τεχνών.

Η συμπεριφορά του Αλεξάνδρου προς την οικογένεια του Δαρείου

ΚΕΙΜΕΝΟ, Κεφ. 12, 3-8

- 3 Ὁ δὲ οὐδὲ τῆς μητρὸς τῆς Δαρείου οὐδὲ τῆς γυναικὸς ἢ τῶν
παίδων ἠμέλησεν. Ἀλλὰ λέγουσί τινες τῶν τὰ Ἀλεξάνδρου γραψάντων
τῆς νυκτὸς αὐτῆς, ἥ ἀπὸ τῆς διώξεως τῆς Δαρείου ἐπανῆκεν, ἐς τὴν
σκηνὴν παρελθόντα αὐτὸν τὴν Δαρείου, ἥτις αὐτῷ ἐξηρημένη ἦν,
ἀκοῦσαι γυναικῶν οἰμῶγην καὶ ἄλλον τοιοῦτον θόρυβον οὐ πόρρω
4 τῆς σκηνῆς· πυθέσθαι οὖν αἵτινες γυναῖκες καὶ ἀνθ' ὅτου οὕτως ἐγγὺς
παρασκηνούσι· καὶ τίνα ἐξαγγεῖλαι, ὅτι· ὦ βασιλεῦ, ἡ μήτηρ τε καὶ ἡ
γυνὴ Δαρείου καὶ οἱ παῖδες, ὡς ἐξηγγέλθη αὐταῖς ὅτι τὸ τόξον τε τοῦ
Δαρείου ἔχεις καὶ τὸν κἀνδυν τὸν βασιλικὸν καὶ ἡ ἀσπίς ὅτι κεκόμισται
ὀπίσω ἡ Δαρείου, ὡς ἐπὶ τεθνεῶτι Δαρείῳ ἀνοιμώζουσιν.
- 5 Ταῦτα ἀκούσαντα Ἀλέξανδρον πέμψαι πρὸς αὐτὰς Λεοννάτον,
ἓνα τῶν ἐταίρων, ἐντειλάμενον φράσαι ὅτι ζῇ Δαρεῖος, τὰ δὲ ὅπλα καὶ
τὸν κἀνδυν ὅτι φεύγων ἀπέλιπεν ἐπὶ τῷ ἄρματι καὶ ταῦτα ὅτι μόνα
ἔχει Ἀλέξανδρος. Καὶ Λεοννάτον παρελθόντα ἐς τὴν σκηνὴν τὰ τε περὶ
Δαρείου εἰπεῖν καὶ ὅτι τὴν θεραπείαν αὐταῖς συγχωρεῖ Ἀλέξανδρος
τὴν βασιλικὴν καὶ τὸν ἄλλον κόσμον καὶ καλεῖσθαι βασιλίσσας, ἐπεὶ
οὐδὲ κατὰ ἔχθραν οἱ γενέσθαι τὸν πόλεμον πρὸς Δαρεῖον, ἀλλ' ὑπὲρ
τῆς ἀρχῆς τῆς Ἀσίας διαπεπολεμῆσθαι ἐννόμως.
- 6 Ταῦτα μὲν Πτολεμαῖος καὶ Ἀριστόβουλος λέγουσι· λόγος δὲ
ἔχει καὶ αὐτὸν Ἀλέξανδρον τῇ ὑστεραίᾳ ἐλθεῖν εἰσω ξὺν Ἡφαιστίωνι
μόνῳ τῶν ἐταίρων· καὶ τὴν μητέρα τὴν Δαρείου ἀμφιγνοήσασαν ὅστις
ὁ βασιλεὺς εἶπεν αὐτοῖν, ἐστάλθαι γὰρ ἅμφω τῷ αὐτῷ κόσμῳ, τὴν δὲ
Ἡφαιστίωνι προσελθεῖν καὶ προσκυνῆσαι, ὅτι μείζων ἐφάνη ἐκεῖνος.
- 7 Ὡς δὲ ὁ Ἡφαιστίων τε ὀπίσω ὑπεχώρησε καὶ τις τῶν ἀμφ'
αὐτὴν, τὸν Ἀλέξανδρον δείξας, ἐκείνον ἔφη εἶναι Ἀλέξανδρον, τὴν μὲν
καταιδεσθεῖσαν τῇ διαμαρτίᾳ ὑποχωρεῖν, Ἀλέξανδρον δὲ οὐ φάναι
8 αὐτὴν ἀμαρτεῖν· καὶ γὰρ ἐκεῖνον εἶναι Ἀλέξανδρον. Καὶ ταῦτα ἐγὼ
οὐθ' ὡς ἀληθῆ οὔτε ὡς πάντῃ ἄπιστα ἀνέγραψα. Ἀλλ' εἴτε οὕτως
ἐπράχθη, ἐπαινῶ Ἀλέξανδρον τῆς τε ἐς τὰς γυναῖκας κατοικτίσεως
καὶ τῆς ἐς τὸν ἐταῖρον πίστεως καὶ τιμῆς· εἴτε πιθανὸς δοκεῖ τοῖς
συγγράψασιν Ἀλέξανδρος ὡς καὶ ταῦτα ἂν πράξας καὶ εἰπὼν, καὶ
ἐπὶ τῷδε ἐπαινῶ Ἀλέξανδρον.

ΣΧΟΛΙΑ ΓΛΩΣΣΙΚΑ

3 ἤ... ἐπανῆκεν
παρέρχομαι
αὐτῷ ἐξηρημένη ἦν
οἰμωγὴ	όταν... επέστρεψε
εισέρχομαι
του είχε δοθεί ως εξαίρετο δώρο
θρήνος
4 πυθέσθαι... εξαγγεῖλαι
πυθέσθαι (πυνθάνομαι)
αἵτινες... καὶ ἀνθ' ὅτου...
παρασκηνοῦσι
παρασκηνῶ (-όω)
ἀνθ' ὅτου
καί τινα εξαγγεῖλαι
κάνδυσ (ὁ)
ὥς ἐπὶ τεθνεῶτι (ἀποθνήσκω)
ἀνοιμῶζω | ενν. λέγουσι
ὅτι ζήτησε να μάθει
πλάγιες ερωτ. από το πυθέσθαι

κατασκηνώνω κοντά, είμαι κοντά
για ποιο λόγο
και ότι κάποιος είπε
μανδύας, χιτώνας
με την ιδέαn ότι σκοτώθηκε
θρηνώ με δυνατές φωνές |
| 5 ἐντειλάμενον (ἐντέλλομαι) φράσαι
ἐντέλλομαι
τὴν θεραπείαν τὴν βασιλικὴν
ξυγχωρῶ (-έω)
τὸν ἄλλον κόσμον
ἐπεὶ οὐδέ... τὸν πόλεμον
διαπεπολεμῆσθαι ἐννόμως | με την εντολή να πει
διατάζω
τη βασιλική ακολουθία
παραχωρῶ
τις άλλες βασιλικές τιμές
γιατί δεν τον πολέμησε από έχθρα
ο πόλεμος έχει διεξαχθεί νόμιμα |
| 6 λόγος ἔχει (απρόσ.)
τῇ ὑστεραίᾳ
εἶσω (επίρρ.)
ἀμφιγνοήσασαν (ἀμφιγνοῶ, -έω)
αὐτοῖν (δυϊκ. αρ.)
ἐστάλθαι (στέλλομαι, βλ. στολή)
γὰρ ἄμφω τῷ αὐτῷ κόσμῳ
μείζων | λέγεται
την επόμενη ημέρα
μέσα
αμφιβάλλοντας, μη γνωρίζοντας
από αυτούς τους δύο
γιατί είχαν φορέσει
και οι δύο τα ίδια ρούχα
ψηλότερος
καταντροπιάζομαι
σφάλμα
είπε
σφάλλω
εντελώς
αναξιόπιστος
οίκτος
εμπιστοσύνη
κι αν σ' αυτούς που έγραψαν
την ιστορία (του Αλεξάνδρου)
φαίνεται πιστευτό ότι ο
Αλέξανδρος θα μπορούσε να
κάνει και να πει αυτά
και γι' αυτό ακόμα |
| 7 καταιδοῦμαι (-έομαι)
διαμαρτία
φάναι (φημι)
ἀμαρτάνω | |
| 8 πάντη (επίρρ.)
ἄπιστος
κατοίκτισις, ἡ
πίστις, ἡ
εἶτε πιθανός... καὶ εἰπὼν

καὶ ἐπὶ τῷδε | |

κόσμον

κοσμή, κόσμημα

κόσμιος, κοσμιότητα

κοσμικός, εγκόσμιος

διάκοσμος, διακόσμηση, διακοσμητικός

κοσμοπολίτης

κοσμοθεωρία

κοσμοναύτης

πιθανός (=πειστικός, αξιόπιστος), < πείθω < πειθ-, πιθ-, ποιθ-
πειθώ, πειθώ, πειστήριο, απείθεια, απειθήs, ευπείθεια, ευπειθήs
πειθαρχώ, πειθαρχία, πειθαρχείο, απείθαρχος
πειθαναγκάζω, πειθαναγκασμός, πειθαναγκαστικός
παραπειθώ, παραπειστικός
πιστεύω, πίστη, απιστία, πιστευτός
άπιστος, δύσπιστος, εύπιστος
πιθανός, πιθανόν, πιθανότητα
πεποιθήση, αυτοπεποίθηση

ΣΧΟΛΙΑ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ - ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ

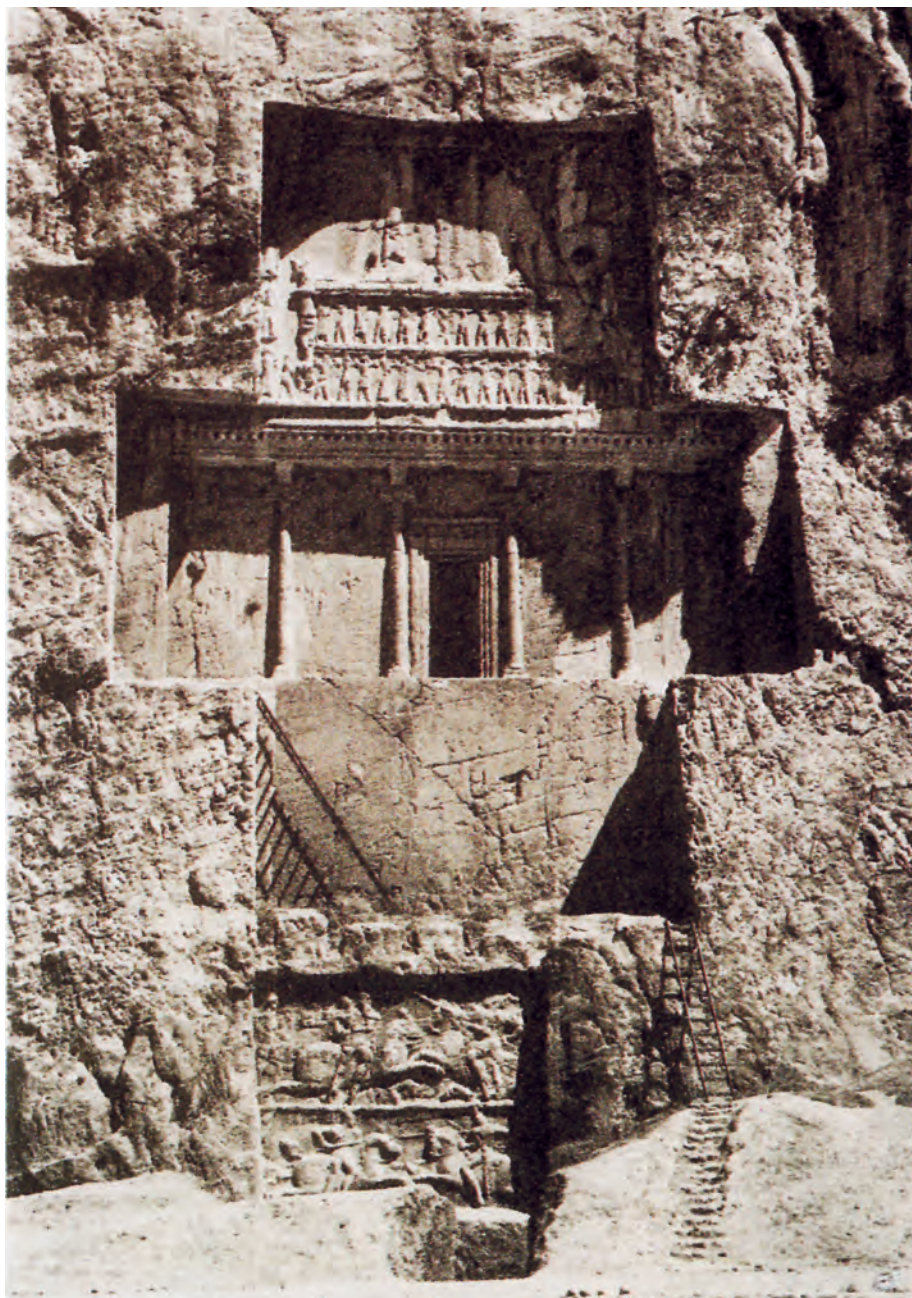
3. **Δαρείον**· ο Δαρείος αυτός, ο επονομαζόμενος Κοδομανός, πήρε τον θρόνο με τη βοήθεια του ευνούχου Βαγόα, που σκότωσε τον κανονικό κληρονόμο του θρόνου Αρταξέρξη τον Ωχο. Κατά τη φυγή του μετά τη μάχη της Ισού και την ήττα στα Γαυγάμπλα περιπλανήθηκε σε διάφορα σημεία της χώρας και τελικά σκοτώθηκε από τον Βήσσο, σατράπη της Βακτρίας. Για την πράξη του αυτή ο Βήσσος τιμωρήθηκε σκληρά από τον Αλέξανδρο (βλ. και περίληψη Β, 13 - Ε 18, 3)
4. **κάνδυν**· ο κάνδυσ ήταν περσικός χιτώνας χειριδωτός (με μανίκια).
5. **Λεοννάτον**· μετά τον θάνατο του Αλεξάνδρου συνηγεμόνευσε στη Μακεδονία με τον Περδίκκα.
6. **ξύν Ήφαιστίωνι**· ο Ήφαιστίων ήταν στενός φίλος του Αλεξάνδρου. Όταν πέθανε κατά τη διάρκεια της εκστρατείας, ο Αλέξανδρος τον έθαψε με μεγαλοπρέπεια στη Βαβυλώνα.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Πώς κρίνετε τη συμπεριφορά του Αλεξάνδρου προς την οικογένεια του Δαρείου;
2. Όταν ο Δαρείος πληροφορήθηκε την αιχμαλωσία των μελών της οικογενείας του, έστειλε επιστολή στον Αλέξανδρο ζητώντας την απελευθέρωσή τους, ισχυριζόμενος ότι αυτός αμύνεται, ενώ ο Αλέξανδρος είναι εισβολέας και συνεχιστής της κατακτητικής πολιτικής του πατέρα του (Β 14, 1-2). Νομίζετε ότι αυτός ο ισχυρισμός είναι σωστός; Τι καθιστά νόμιμο τον πόλεμο του Αλεξάνδρου στην Ασία;
3. Να βρείτε τις λέξεις με τις οποίες επιτυγχάνεται παραστατικότητα στη σκηνή του λάθους της βασίλισσας και να σχολιάσετε την αντίδραση του Αλεξάνδρου στο λάθος αυτό.
4. Να συμπληρώσετε τα κενά με τον κατάλληλο τύπο της λέξης που βρίσκεται σε παρένθεση: *Ἀλέξανδρος πέμπει...* (τίς, αόρ. αντων.) *τῶν...* (ἑταῖρος) *εἰπεῖν ταῖς...* (γυνή) *ὅτι ἐπιμελήσεται τῆς...* (μήτηρ) *καὶ τῆς...* (γυνή) *τοῦ...* (βασιλεὺς) *καὶ τῶν...* (παῖς).
5. Να βρείτε τις αντωνυμίες των § 3-4, να τις χαρακτηρίσετε και να τις γράψετε στην ίδια πτώση του άλλου αριθμού.
6. Να βρείτε τους εμπρόθετους προσδιορισμούς της § 5 και να προσδιορίσετε την επιρρηματική τους σχέση (τόπου, χρόνου κτλ.).
7. Να βρείτε και να χαρακτηρίσετε τους ονοματικούς ομοιόπτωτους και ετερόπτωτους προσδιορισμούς των § 4-5.
8. Να συμπληρώσετε τα κενά με μια από τις λέξεις που βρίσκονται σε παρένθεση:
 - α) *Ἀλέξανδρος* (συναγαγών, προαγαγών, ἀπαγαγών) *τοὺς ἱππέας ἐχώρει ἐπὶ τοὺς πολεμίους.*
 - β) *Ἀρριανὸς* (προσέγραψε, διέγραψε, ἀνέγραψε) *ταῦτα ὡς πάν-τη ἀληθῆ.*
 - γ) *Ἦφαιστίων ὁρῶν τὴν μητέρα τοῦ Δαρείου* (παρελθοῦσαν, διελθοῦσαν, προσελθοῦσαν) *αὐτῷ καὶ προσκυνήσασαν, ὀπίσω ὑπε-χώρησεν.*
 - δ) *Ἀλέξανδρος ἐπολέμει ἐν Ἀσίᾳ* (ἐκνόμως, ἐννόμως, ἀνόμως).
 - ε) *Ἐπεὶ φάος (= φως) οὐκ ἦν* (ἔδοξεν, ἤρεσεν, χαλεπόν ἦν) *αὐτῷ παύσασθαι μαχομένῳ.*

Ερείπια ανακτόρου της Περσεπόλεως. Τέλη του 6ου αιώνα π.Χ.

*Ο τάφος του Δαρείου Α΄, στο Νακς -Ι - Ρουστέμ, κοντά στην Περσέπολη.
Αρχές του 5ου αιώνα π.Χ.*

Λεμβόζεγκτη γέφυρα του Κωφίνα.

Προχωρώντας ο Αλέξανδρος κυριεύει τις πόλεις της Φοινίκης, την Αίγυπτο (όπου κτίζει την Αλεξάνδρεια και επισκέπτεται τον ναό του Άμμωνα - Δία στην έρημο Σίβα) και απορρίπτει την πρόταση του «μεγάλου βασιλιά» Δαρείου να παντρευτεί την κόρη του και να μοιράσουν τη διοίκηση του βασιλείου. Το 331 π.Χ. στρέφεται προς Ανατολάς, νικά τον Δαρείο τελεσίδικα στα Γαυγάμπλα και κυριεύει τις μεγάλες πόλεις του Περσικού βασιλείου Βαβυλώνα, Σούσα, Περσέπολη. Καταδιώκει τον σατράπη Βήσσο -ο οποίος συνέλαβε και τραυμάτισε θανάσιμα τον Δαρείο- τον συλλαμβάνει και τον τιμωρεί παραδειγματικά.

Συνεχίζοντας την πορεία προς Ανατολάς, καταλαμβάνει την Σογδιανή και διασχίζει τον Ινδικό Καύκασο, φθάνει τέλος στον Ινδό ποταμό, που τον περνά με γέφυρα αποτελούμενη προφανώς από πλοία. Στον Υδάσπη, παραπόταμο του Ινδού, πληροφορείται ότι στην απέναντι όχθη, στο στενότερο πέρασμα του ποταμού, τον περιμένει ο Ινδός βασιλιάς Πώρος, ο αξιολογότερος ηγεμόνας της περιοχής, για να τον αντιμετωπίσει.

Ο Αλέξανδρος με τεχνάσματα παραπλανά τον Πώρο, διαβαίνει τον Υδάσπη σε βορειότερο σημείο, με μερικές μονάδες ιππέων και πεζεταίρων, ενώ ο Κρατερός και ο Μελέαγρος με τον υπόλοιπο στρατό περνούν το ποτάμι νοτιότερα και πλαγιοκοπούν τον Πώρο, που ανθίσταται ηρωικά.

Χρυσή πλάκα θεμελιώσεως από την Περσέπολη.

*Σφηνοειδής γραφή: παλαιά περσικά (10 πρώτες γραμμές),
βαβυλωνιακή (7 γραμμές στο κέντρο), ελαμιτική (8 τελευταίες γραμμές).
Τέλη του 6ου αιώνα π.Χ. Τεχεράνη, Αρχαιολογικό Μουσείο.*

Η κατάκτηση της Περσίας. Φυγή και καταδίωξη του Δαρείου.

Αλέξανδρος και Πώρος

ΚΕΙΜΕΝΟ: Κεφ. 18, 4-6

- 4 Πώρος δὲ μεγάλα ἔργα ἐν τῇ μάχῃ ἀποδειξάμενος μὴ ὅτι στρατηγοῦ, ἀλλὰ καὶ στρατιώτου γενναίου, ὥς τῶν τε ἱππέων τὸν φόνον κατείδε καὶ τῶν ἐλεφάντων τοὺς μὲν αὐτοῦ πεπτωκότας, τοὺς δὲ ἐρήμους τῶν ἡγεμόνων λυπηροὺς πλανωμένους, τῶν δὲ πεζῶν αὐτῷ
- 5 οἱ πλείους ἀπολώλεσαν, οὐχ ἥπερ Δαρεῖος ὁ μέγας βασιλεὺς ἐξάρχων τοῖς ἄμφ' αὐτὸν τῆς φυγῆς ἀπεχώρει, ἀλλὰ ἔστε γὰρ ὑπέμενέ τι τῶν Ἰνδῶν ἐν τῇ μάχῃ ξυνεσπτικός, ἐς τοσόνδε ἀγωνισάμενος, τετρωμένος δὲ τὸν δεξιὸν ὤμον, ὃν δὴ γυμνὸν μόνον ἔχων ἐν τῇ μάχῃ ἀνεστρέφετο (ἀπὸ γὰρ τοῦ ἄλλου σώματος ἦρκει αὐτῷ τὰ βέλῃ ὁ θώραξ, περιττὸς ὢν κατὰ τε τὴν ἰσχὴν καὶ τὴν ἀρμονίαν ὥς ὕστερον καταμαθεῖν θεωμένοις ἦν),
- 6 τότε δὴ καὶ αὐτὸς ἀπεχώρει ἐπιστρέψας τὸν ἐλέφαντα. Καὶ Ἀλέξανδρος μέγαν τε αὐτὸν καὶ γενναῖον ἄνδρα ἰδὼν ἐν τῇ μάχῃ σῶσαι ἐπεθύμησε.

ΣΧΟΛΙΑ ΓΛΩΣΣΙΚΑ

<p>3 <i>μεγάλα ἔργα</i>
<i>ἀποδείκνυμαι</i>
<i>μὴ ὅτι</i>
<i>τοὺς δὲ (ἐλέφαντας) ἐρήμους</i>
<i>τῶν ἡγεμόνων</i>
<i>λυπηρὸς</i>
<i>ἀπολώλεσαν</i>
<i>(υπερ. του ἀπόλλυμαι)</i>
<i>οὐχ ἤπερ... ἀπεχῶρει</i></p>	<p>ανδραγαθήματα, ηρωικές πράξεις
παρουσιάζω, επιδεικνύω
όχι μόνο
και άλλους (ελέφαντες) χωρίς
τους αναβάτες (= πολεμιστές)
αξιοθρήνητος
είχαν χαθεί, είχαν εξοντωθεί</p>
<p>5 <i>ἔστε γὰρ ὑπέμενέ τι...</i></p> <p><i>ἐς τοσόνδε (χρόνον)</i>
<i>γυμνὸν</i>
<i>ἐν τῇ μάχῃ ἀνεστρέφετο</i>
<i>ἥρκει... ὁ θώραξ</i>   <i>περιττὸς (ὁ θώραξ)</i>
<i>ἄρμονία</i>
<i>ὥς ὕστερον καταμαθεῖν</i>
<i>θεωμένοις ἦν</i></p> <p><i>ἐπιστρέψας τὸν ἐλέφαντα</i></p>	<p>δεν αποχωρούσε, όπως ακριβώς ο
Δαρείος που έδωσε πρώτος το
παράδειγμα φυγής των γύρω του
όσο χρόνο έμενε έστω και ένα μέρος
των Ινδών συντεταγμένο στο
πεδίο της μάχης   μέχρι τότε
ακάλυπτο
συνέχιζε να παίρνει μέρος στη μάχη
τον προστάτευε από τα βέλη ο
θώρακας   εξαιρετικός, στερεός
κατασκευή, εφαρμογή
όπως μπορούσαν αργότερα να το
αντιληφθούν όσοι τον (θώρακα)
παρατηρούσαν   αφού έστρεψε προς τα πίσω τον
ελέφαντα</p>
6 <i>μέγαν</i>	μεγαλόσωμον

ἀπολώλεσαν < ἀπόλλυμι < ἀπό + ὄλλυμι
ὀλετήρ, -ῆρος, ὁ (= ο εξολοθρευτής)
ὀλεθρος, ολέθριος
απώλεια πανώλης, πανωλεθρία
εξώλης και προώλης (= χαμένο κορμί, του σκοινιού και του παλουκιού)

πίπτω < πί-πτ-ω
πότμος (= μοίρα), ποταμός
εὐπετῶς (= εύκολα), περιπέτεια
πτώση, επίπτωση, περίπτωση, μετάπτωση, κατάπτωση, σύμπτωση,
έκπτωση
πτῶμα, παράπτωμα, σύμπτωμα
προπέτης (= αυθάδης), προπέτεια, υψιπετής
αμετάπτωτος, αδιάπτωτος

ΣΧΟΛΙΑ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ - ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ

4. **Πῶρος μεγάλα ἔργα... στρατηγοῦ ἀλλὰ καὶ στρατιώτου γενναίου**· ο Ἰνδὸς βασιλιάς Πῶρος ἀπέδειξε τὸ γενναίον του φρόνημα ἀπὸ τῆς στιγμῆς που ἀπέρριψε τὴν πρόταση τοῦ Ἀλέξανδρου γιὰ συνάντηση στὰ Τάξιλα, λέγοντάς του ὅτι θὰ τον συναντήσῃ, ἀλλὰ με τὰ ὅπλα στὸν Ὑδάστη. Κατὰ τὴν ὥρα τῆς μάχης ὁ Πῶρος –σε ἀντίθεση με τὸν Δαρεῖο που τράπηκε σε φυγὴ στὴν Ἰσσοῦ, ἐγκαταλείποντας πρῶτος τὸ πεδίο τῆς μάχης– ἐπέδειξε μοναδική γενναιότητα.

τῶν ἐλεφάντων τοὺς μὲν... πεπτωκότας· ὁ Πῶρος παρέταξε περίπου 200 ἐλέφαντες. Οἱ Μακεδόνες χρησιμοποίησαν τοὺς ἐλέφαντες που εἶχε παραχωρήσῃ σ' αὐτοὺς ὁ σύμμαχός τους Ταξιίλης.

ἐξάρχων· εἶναι ὁ επικεφαλὴς τοῦ χοροῦ τοῦ διθυράμβου καὶ μετέπειτα τῆς τραγωδίας.

5. **τὸν δεξιὸν ὤμον... γυμνόν**· τὸ δεξιὸ τμήμα τοῦ σώματος παρέμενε ἀκάλυπτο, γιὰ νὰ μπορεῖ νὰ μάχεται ὁ πολεμιστής. Ἦταν ἐπομένως τὸ ἀδύνατο σημεῖο.
6. **Ἀλέξανδρος... σῶσαι ἐπεθύμησε**· τὸ ἥθος καὶ ἡ ἀνδρεία τοῦ Πῶρου συγκινοῦν ἀκόμη καὶ τὸν ἐχθρὸ τοῦ Ἀλέξανδρου, που ἐμπρακτὰ ἀποδεικνύει τὸ ἐνδιαφέρον του νὰ σώσῃ τὸν ἀντίπαλο. Ἡ ἀναγνώριση τῆς ἀνδρείας τοῦ ἀντιπάλου ἀπὸ τὸν ἐχθρὸ θυμίζει τὴ στάση τοῦ Ἰμπραήμ στο Μανιάκι (20-5-1825), ὅταν ἐκδηλώνει τὸν θαυμασμό του γιὰ τὸν νεκρὸ Παπαφλέσσα.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Ποιες πτυχές τοῦ χαρακτήρα τοῦ Πῶρου τονίζει ὁ Ἀρριανὸς ἐδῶ; Τι ἐπιδιώκει με τὴν ἀντιπαράθεσή του με τὸν Δαρεῖο;
2. Τι πετυχαίνει ὁ συγγραφεὴς με τὴν χρῆση τοῦ μακροπεριόδου λόγου στὶς παραγρ. 4-5;
3. Νὰ ἀναγνωριστοῦν συντακτικὰ οἱ δευτερεύουσες προτάσεις τῶν παραγρ. 4-5 (εἶδος, εἰσαγωγή, ἐκφορά, θέση).
4. Νὰ βρεῖτε τοὺς ρηματικούς τύπους τοῦ κεφ. αὐτοῦ που βρίσκονται σε ἀόριστο β' καὶ νὰ γράψετε τὸ ἴδιο πρόσωπο στὸν ἐνεστώτα καὶ μέλλοντα τῆς ἴδιας φωνῆς, στὴν ευκτική.
5. *μεγάλα, λυπηροῦς, ὕστερον, γενναίου*: νὰ γραφοῦν τὰ παραθετικά τους, στὴν ἴδια πτῶση καὶ στὸ ἴδιο γένος καὶ ἀριθμὸ στὸν ὁποῖο βρίσκονται.

6. α. γενναίου: Ποια η ρίζα της λέξης αυτής; Ποια παράγωγά της ή σύνθετά της στα ν.ε. γνωρίζετε;
- β. ξυνεσθηκός < συνίσταμαι. Ποια παράγωγά τους γνωρίζετε (στα α.ε. ή στα ν.ε.)
7. Ας φανταστούμε τον Πύρρο να απολογείται για την παράδοσή του μιλώντας σε α' πρόσωπο· συμπληρώστε κατάλληλα τα κενά:
«ὥς τῶν τε ἱππέων τὸν φόνον καὶ τῶν ἐλεφάντων τοὺς μὲν αὐτοῦ πεπτωκότας, τοὺς δὲ ἐρήμους τῶν ἡγεμόνων λυπηροὺς πλανωμένους, τῶν δὲ πεζῶν οἱ πλείους ἀπολώλεσαν <....> τότε δὲ καὶ ἐπιστρέψας τὸν ἐλέφанта.....» .

Παράσταση πολεμικού ελέφанта. Ανάγλυφο σε μέταλλο.
Αγία Πετρούπολη, Μουσείο Ερμιτάζ.

Ο Αλέξανδρος στέλνει στον Πώρο αρχικά τον Ινδό σύμμαχό του Ταξίλη και μετά τον παλιό του φίλο Μερόη, για να τον πείσει να παραδοθεί. Και ο Πώρος, αφού τον άκουσε και επειδή πιεζόταν από τη δίψα, δέχεται να συναντήσει ως νηπιμένος τον Αλέξανδρο.

ΚΕΙΜΕΝΟ, Κεφ. 19, 1-3

Καὶ ὁ μὲν ἦγετο· Ἀλέξανδρος δὲ ὡς προσάγοντα ἐπύθετο, προσιππεύσας πρὸ τῆς τάξεως ξὺν ὀλίγοις τῶν ἐταίρων ἀπαντᾷ τῷ Πώρῳ· καὶ ἐπιστήσας τὸν ἵππον τό τε μέγεθος ἐθαύμαζεν, ὑπὲρ πέντε πῆχεις μάλιστα ξυμβαῖνον, καὶ τὸ κάλλος τοῦ Πώρου καὶ ὅτι οὐ δεδουλωμένος τῇ γνώμῃ ἐφαίνετο, ἀλλ' ὥσπερ <ἀν> ἀνὴρ ἀγαθὸς ἀνδρὶ καλῶς ἠγωνισμένος. Ἐνθα δὴ Ἀλέξανδρος πρῶτος προσειπὼν αὐτὸν λέγειν ἐκέλευσεν ὅ τι οἱ γενέσθαι ἐθέλοι. Πῶρον δὲ ἀποκρίνασθαι λόγος ὅτι· βασιλικῶς μοι χρῆσαι, ὦ Ἀλέξανδρε. Καὶ Ἀλέξανδρος ἡσθεὶς τῷ λόγῳ, τοῦτο μὲν ἔσται σοι, ἔφη, ὦ Πῶρε, ἐμοῦ ἔνεκα· σὺ δὲ σαυτοῦ ἔνεκα ὅ τι σοὶ φίλον ἀξίου. Ὁ δὲ πάντα ἔφη ἐν τούτῳ ἐνεῖναι. Καὶ Ἀλέξανδρος τούτῳ ἔτι μᾶλλον τῷ λόγῳ ἡσθεὶς τὴν τε ἀρχὴν τῷ Πώρῳ τῶν τε αὐτῶν Ἰνδῶν ἔδωκεν καὶ ἄλλην ἔτι χώραν πρὸς τῇ πάλαι οὔσῃ πλείονα τῆς πρόσθεν προσέθηκεν· καὶ οὕτως αὐτός τε βασιλικῶς κεχηρμένος ἦν ἀνδρὶ ἀγαθῷ καὶ ἐκείνῳ ἐκ τούτου ἐς ἅπαντα πιστῷ ἐχρήσατο.

ΣΧΟΛΙΑ ΓΛΩΣΣΙΚΑ

1	ἄγομαι προσάγω τάξις ἀπαντῶ (-άω) τινι ὑπέρ... ξυμβαῖνον δουλοῦμαι τῇ γνώμῃ ἀλλ' ὥσπερ ἀν... προσέλθοι	οδηγούμαι πλησιάζω παράταξις συναντῶ το οποίο συνέβαινε να είναι μεγαλύτερο από πέντε περίπου πῆχεις έχω ταπεινωμένο φρόνημα αλλά (προσήλθε) όπως θα προσερχόταν ένας γενναίος άνθρωπος σε ένα γενναίο άνδρα
2	ἀγωνίζομαι ἐνθα δὴ προσειπὼν (προσαγορεύω)	πολεμῶ τότε λοιπόν αφού τον προσφώνησε

<i>ἐκέλευσεν</i>	παρακίνησε
<i>οἱ (= ἐαυτῶ) γενέσθαι</i>	να του συμβεί
<i>ὅτι... χρῆσαι</i>	ευθύς λόγος ἀντί πλαγίου
<i>χρῆσαι (προστ. αορ. του</i>	να μου φερθεῖς
<i>χρήομαι- ᾶμαι)</i>	
<i>ἦσθεις (μτχ. αορ. του ἥδομαι)</i>	επειδή ευχαριστήθηκε
<i>ἐμοῦ ἔνεκα, σαυτοῦ ἔνεκα</i>	ἐκ μέρους μου, ἐκ μέρους σου
<i>φίλος</i>	ἀγαπητός, ἀρεστός
<i>ἄξιον (προστ. ενεστ. του ἀξιόω-ᾶ)</i>	ζήτα
<i>ἐν τούτῳ</i>	δηλ. βασιλικῶς
<i>ἐνεῖναι (ἐνεμι)</i>	ὅτι περιέχονται
3 <i>βασιλικῶς κεχωρημένος ἦν</i>	τον μεταχειρίστηκε με τρόπο
	βασιλικό
<i>ἐκείνῳ πιστῶ ἐχρήσατο</i>	τον εἶχε ἐμπιστο φίλο
<i>ἐκ τούτου</i>	ενν. τοῦ χρόνου
<i>ἐς ἅπαντα</i>	ενν. τὰ πράγματα ἢ τὸν χρόνον

ἀντί, ἀντίος

ἐναντίος, ἐναντίον

ἀπαντῶ, ἀπάντηση, ἀνταπάντηση

συναντῶ, συνάντηση, συναπάντημα

προὔπαντῶ, προὔπάντηση, ἀπαντή (= σημεῖο προὔπάντησης)

ἀντίκρυ, ἀντικρίζω

κρίνω

ἐγκρίνω, συγκρίνω, διακρίνω, επικρίνω, προκρίνω

συγκεκριμένος, διακεκριμένος

κρίση, σύγκριση, διάκριση, επίκριση, πρόκριση

κρίμα, προκριματικός

κριτής, ἀνακριτής, υποκριτής, κριτήριο

ἐγκριτος, πρόκριτος, ἀδιάκριτος

ΣΧΟΛΙΑ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ - ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ

1. **τὸ μέγεθος ἐθαύμαζεν**· κατά τον Αρριανό το ὕψος του Πώρου ήταν πάνω από πέντε πήχεις (1 πήχυς = 0,46 μ.), ενώ κατά τον Πλούταρχο (Αλέξ. 60) ήταν τέσσερις πήχεις και μία σπιθαμή. Ο Αλέξανδρος θαύμασε όχι μόνο το παράστημα του Πώρου, αλλά και την αξιοπρέπειά του.
2. **Ἀλέξανδρος πρῶτος προσειπών**· αξιοπρόσεκτη η πρωτοβουλία του νικητῆ Αλεξάνδρου προς τον νικημένο αντίπαλο. Τον υποδέχεται ως φίλο και όχι ως εχθρό. Τους μεγάλους ηγέτες διακρίνει το ἦθος και η μεγαλοψυχία προς του άλλους, και προπάντων προς τους αντιπάλους τους.

βασιλικῶς χρῆσαι· η συμπεριφορά του Αλεξάνδρου προς τον Πώρο οφειλόταν στον θαυμασμό του για τη γενναιότητά του.

ἐμοῦ ἔνεκα, σαυτοῦ ἔνεκα· ο Αλέξανδρος σπεύδει να βεβαιώσει τον Πώρο ότι και μόνος του είχε αποφασίσει να τον μεταχειριστεί «βασιλικῶς». Αυτό του υπαγορεύει το ἦθος του. Και τον ενθαρρύνει να ζητήσει κάτι άλλο που θα ήθελε ακόμη.

πάντα ἐν τούτῳ ἐνεῖναι· ο Πώρος ζητεῖ από τον Αλέξανδρο να σεβαστεῖ τον αντίπαλό του όχι μόνο ως αιχμάλωτο πολέμου, αλλά και ως ηγεμόνα, όπως επιβάλλει το δίκαιο. Ανάλογη υπήρξε και η συμπεριφορά του Αγησιλάου προς τους αντιπάλους του. «Καὶ πολλάκις μὲν προηγόρευε τοῖς στρατιώταις τοὺς ἀλίσκομένους μὴ ὡς ἀδίκους τιμωρεῖσθαι, ἀλλ' ὡς ἀνθρώπους ὄντας φυλάττειν». (Ξεν. Ἀγησ. Ι, 21).

3. **τὴν ἀρχὴν τῷ Πώρῳ... ἔδωκε**· ἔμπρακτη αναγνώριση της αξίας του Πώρου από τον Αλέξανδρο, αλλά και σωστή τακτική ενέργεια γιατί, αν κέρδιζε τη φιλία και τη συμμαχία ενός γενναίου αντιπάλου και ισχυροῦ βασιλιά στην περιοχή εκείνη, θα εξασφάλιζε αποτελεσματικότερη επικοινωνία με τα μετόπισθεν και θα εἶχε τη βοήθειά του για παραπέρα διείσδυση στην Ινδία.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Ποιες ηγετικές αρετές προβάλλονται στο παραπάνω απόσπασμα (στο πρόσωπο του καθενός από τους δύο ηγεμόνες); Να σημειώσετε τις σχετικές εκφράσεις.
2. Να αξιολογήσετε τη στάση των δύο ηγεμόνων.
3. **συμβαίνω**: Να σχηματίσετε προτάσεις στη ν.ε., χρησιμοποιώντας τα παράγωγα του ρήματος: σύμβαση, συμβατός, συμβατικός, ασύμβατος.

4. Να προσδιορίσετε τη σημασία του πρώτου συνθετικού στα ρήματα *προσάγω*, *προσιππεύω*. Να βρείτε τρία σύνθετα ρήματα της ν.ε. με το ίδιο πρώτο συνθετικό και την ίδια σημασία, και να σχηματίσετε μια πρόταση με το καθένα.
5. Ποιες δοτικές του κεφ. 19 έχουν θέση αντικειμένου και σε ποιο ρήμα;
6. Να ξαναγράψετε την παραγρ. 1 τοποθετώντας τα ρήματα των προτάσεων α) σε ενεστώτα και β) σε παρακείμενο.
7. *Ἐνθα δὴ... ἡξίου*: Να αναγνωρίσετε συντακτικά τις δευτερεύουσες προτάσεις της παραγράφου 2.
8. Ποια ρήματα του κειμένου είναι συνηρημένα; Να κλιθούν στον χρόνο, την έγκλιση και τη φωνή που βρίσκονται.

*Bernard Picart (1673-1733), Η ήττα τον Πάριου.
Χαλκογραφία με πρότυπο τον ομότιτλο πίνακα του Charles le Brun.
Καίμπριτζ, Μουσείο Fogg.*

*Giorgio de Chirico (1888-1978), Βουκεφάλας, Μπρούντζος, (36x15.5x33 εκ.)
Ιδιωτική συλλογή.*

Μετά την νίκη επί του Πώρου, ο Αλέξανδρος συνεχίζει την πορεία, μέχρι τον Ύφαση, παραπόταμο του Ινδού, με κατεύθυνση προς Ανατολάς. Εκεί ο στρατός στασιάζει, αρνείται να τον ακολουθήσει, επιθυμώντας την επιστροφή στην πατρίδα. Ο Αλέξανδρος τελικά εγκαταλείπει τα σχέδιά του και αποφασίζει την επιστροφή. Αντιμετωπίζει τους πολεμοχαρείς Μαλλούς νικηφόρα, διαβαίνει την έρημο Γεδρωσία, επισκέπτεται τις παλιές περσικές και μηδικές πρωτεύουσες και φθάνει στη Βαβυλώνα (323 π.Χ.), όπου αρρωσταίνει βαριά· ο στρατός εκφράζει τότε την επιθυμία να τον δει.

Ο τάφος του Κύρου στις Πασαργάδες, 6ος αιώνας π.Χ.

*Francesco Fontebasso, Η είσοδος του Αλεξάνδρου στη Βαβυλώνα, 1761-1762.
Bourg - en - Bresse, Musée de l' Ain.*

Ο θάνατος του Αλεξάνδρου

KEIMENO, Κεφ. 26, 1-3

- 1 Οὕτως ἐν ταῖς ἡμερίσι ταῖς βασιλείοις ἀναγέγραπται, καὶ ἐπὶ τούτοις ὅτι οἱ στρατιῶται ἐπόθησαν ἰδεῖν αὐτόν, οἱ μὲν, ὡς ζῶντα ἔτι ἴδοιεν, οἱ δέ, ὅτι τεθνηκέναι ἤδη ἐξηγγέλλετο, ἐπικρύπτεσθαι δὲ αὐτοῦ ἐτόπαζον πρὸς τῶν σωματοφυλάκων τὸν θάνατον, ὡς ἔγωγε δοκῶ· τοὺς πολλοὺς <δὲ> ὑπὸ πένθους καὶ πόθου τοῦ βασιλέως βιάσασθαι ἰδεῖν Ἀλέξανδρον. Τὸν δὲ ἄφωνον μὲν εἶναι λέγουσι παραπορευομένης τῆς στρατιᾶς, δεξιοῦσθαι δὲ ὡς ἐκάστους τὴν τε κεφαλὴν ἐπαίροντα μόγῃς καὶ τοῖν ὀφθαλμοῖν ἐπισημαίνοντα.
- 2 Λέγουσι δὲ αἱ ἡμερίδες αἱ βασιλῆιοι ἐν τοῦ Σαράπιδος τῷ ἱερῷ Πείθωνά τε ἐγκοιμηθέντα καὶ Ἄτταλον καὶ Δημοφῶντα καὶ Πευκέσταν, πρὸς δὲ Κλεομένην τε καὶ Μενίδαν καὶ Σέλευκον, ἐπερωτᾶν τὸν θεὸν εἰ λῶν καὶ ἄμεινον Ἀλεξάνδρῳ εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ θεοῦ κομισθέντα καὶ ἱκετεύσαντα θεραπεύεσθαι πρὸς τοῦ θεοῦ· καὶ γενέσθαι φήμιν τινὰ ἐκ τοῦ θεοῦ μὴ κομίζεσθαι εἰς τὸ ἱερόν, ἀλλ' αὐτοῦ μένοντι ἔσεσθαι ἄμεινον. Ταῦτά τε ἀπαγγεῖλαι τοὺς ἐταίρους καὶ Ἀλέξανδρον οὐ πολὺ ὕστερον ἀποθανεῖν, ὡς τοῦτο ἄρα ἤδη ὃν τὸ ἄμεινον. Οὐ πόρρω δὲ τούτων οὔτε Ἀριστοβούλῳ οὔτε Πτολεμαίῳ ἀναγέγραπται. Οἱ δὲ καὶ τάδε ἀνέγραψαν, ἐρέσθαι μὲν τοὺς ἐταίρους αὐτὸν ὅτῳ τὴν βασιλείαν ἀπολείπει, τὸν δὲ ὑποκρίνασθαι ὅτι τῷ κρατίστῳ· οἱ δέ, προσθεῖναι πρὸς τοῦτῳ τῷ λόγῳ ὅτι μέγαν ἐπιτάφιον ἀγῶνα ὀρᾷ ἐφ' αὐτῷ ἐσόμενον.
- 3

ΣΧΟΛΙΑ ΓΛΩΣΣΙΚΑ

<p>1 ἐπὶ τούτοις (=πρὸς τούτοις)
ὅτι ἐξηγγέλλετο (απρόσ.)
ἐπικρύπτεσθαι... σωματοφυλάκων</p> <p>τοπάζω
βιάζομαι (τὴν εἴσοδον)
παραπορεύομαι
δεξιοῦμαι (-όομαι)
ὡς ἐκάστους
ἐπαίρω
μόγῃς (=μόλῃς)
τοῖν ὀφθαλμοῖν (δυϊκ. αρ.)</p> | <p>ἐπὶ πλέον
γιατί κυκλοφοροῦσε ἡ φήμη
ἡ σειρά των λέξεων: ἐτόπαζον
ἐπικρύπτεσθαι τὸν
θάνατον αὐτοῦ πρὸς
τῶν σωματοφυλάκων
συμπεραίνω, υποθέτω
παραβιάζω τὴν εἴσοδο
περνῶ δίπλα, μπροστά
χαιρετῶ
τον καθένα
σηκώνω
με δυσκολία
με τα μάτια του</p> |
|---|--|

2 ἐπισημαίνω
Σάραπης

Πείθων

Ἄτταλος
Πευκέστας
Κλεομένης, Σέλευκος
Μενίδας

εἰ λῶον καὶ ἄμεινόν (ἐστι)

θεραπεύεσθαι πρὸς τοῦ θεοῦ
ἐκ τοῦ θεοῦ γενέσθαι φήμην
αὐτοῦ μένοντι (τῷ Ἀλεξάνδρῳ,
υποκ.)
ἔσεσθαι ἄμεινον (αὐτῷ, δοτ.
προσωπ.)

3 ὥς... ὃν τὸ ἄμεινον

πόρρω
ἐρέσθαι
ὅτῳ (= ᾧτινι)... ἀπολείπει

ὑποκρίνομαι
ἐφ' αὐτῷ (= ἐφ' ἑαυτῷ)

κάνω νεύμα
θεός της Αιγύπτου, του
οποίου ιερό υπήρχε και
στη Βαβυλώνα
σωματοφύλακας του
Αλεξάνδρου, που αργότερα
έγινε ηγεμόνας της Μηδίας
αρχηγός των Αγριάνων
υπασπιστής του Αλεξάνδρου
εταίροι
διοικητής ιππέων και
μισθοφόρων
εάν είναι καλύτερο και
προτιμότερο
να θεραπευθῇ από τον θεό
από τον θεό δόθηκε χρησμός
εάν μείνει εκεί (ο Αλέξανδρος)

θα είναι καλύτερο (γ' αυτόν,
τον Αλέξανδρο)
σαν να ήταν αυτό το
καλύτερο
διαφορετικά
αόρ. β' του ἐρωτῶ (-άω)
σε ποιον... αφήνει
(κληροδοτεῖ)
απαντῶ
γ' αυτόν

Αργυρό τετράδραχμο
του Πτολεμαίου Α',
310-305 π.Χ.
Εικονίζει, τον Αλέξανδρο
με τα κέρατα του Ἀμμωνος
και κάλυμμα κεφαλῆς
από δέρμα ελέφαντος.
Παρίσι,
Εθνική Βιβλιοθήκη
της Γαλλίας,
Gabinet des Médailles.

ἄγγελος, εξάγγελος

αγγέλω, παραγγέλλω, επαγγέλλομαι

αγγελία, εξαγγελία, παραγγελία, επαγγελία

αγγελιαφόρος/αγγελιοφόρος, αγγελτήριο

άγγελμα, διάγγελμα, παράγγελμα, επάγγελμα

επαγγελματίας

Ευαγγέλιον, Ευαγγελιστής, Ευαγγελισμός

δοκέω -ῶ, δοκεῖ μοι

δόκησις, δοκησίσοφος (= αυτός που έχει την ιδέα ότι είναι σοφός)

αδόκητος, απροσδόκητος

δόγμα, δογματικός

δόκιμος, αδόκιμος, ευδόκιμος

δόξα = α) γνώμη, β) φήμη, δοξασία

δοξάζω, δοξαστικός

άδοξος, ένδοξος, επίδοξος, παράδοξος

ΣΧΟΛΙΑ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ - ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ

1. **βασίλειοι έφημερίδες**: ήταν τα ημερολόγια της εκστρατείας. Περιείχαν τα στρατιωτικά, πολιτικά και διπλωματικά γεγονότα της εκστρατείας. Πιθανόν να περιείχαν και πληροφορίες πολιτιστικού περιεχομένου, σχετικές με τα ήθη, έθιμα και λατρείες διάφορων λαών, καθώς και πορίσματα των εξερευνήσεων που είχαν κάνει οι λόγιοι, που είχε πάρει μαζί του ο Αλέξανδρος. Μεγάλο μέρος τους, που έχει διασωθεί, αναφέρεται στις τελευταίες μέρες του βασιλιά. Κατά τον Αθήναιο (X. 434b) τις συνέτασσαν ο αρχιγραμματέας του Αλεξάνδρου Ευμένης και ο Διόδοτος.

έπόθησαν ιδεΐν αυτόν: τα συναισθήματα των στρατιωτών προς τον άρρωστο βασιλιά τους είναι ενδεικτικά της αγάπης τους προς αυτόν.

έπικρύπτεσθαι τόν θάνατον: οι στρατιώτες υπέθεταν ότι το περιβάλλον του βασιλιά απέκρυπτε τον θάνατό του. Το αυλικό περιβάλλον συχνά κρύβει τον θάνατο του ηγέτη από τον λαό, με συνέπεια να κυκλοφορούν ανεύθυνες διαδόσεις που εξυπηρετούν ποικίλους σκοπούς. Ανάλογη ήταν η απόκρυψη του θανάτου του Κίμωνα στη Σαλαμίνα της Κύπρου, όπως και του αυτοκράτορα Κλαυδίου στη Ρώμη το 54 μ.Χ.

τους πολλούς: εννοεί μερικούς. Δεν είναι δυνατό να παρέλασε όλος ο στρατός μπροστά από τον Αλέξανδρο, γιατί θα χρειαζόταν όχι μόνο ώρες αλλά και μέρες ολόκληρες.

2. **ἐγκοιμηθέντα**· ήταν συνήθεια να κοιμούνται μέσα στον ναό, για να δουν μαντικό όνειρο.

λῶν καὶ ἄμεινον· ο χρησμός είναι, όπως συνήθως, ασαφής. Η λ. ἄμεινον αφορά την υγεία ή τη φήμη του Αλεξάνδρου. Ίσως ο χρησμός δηλώνει ότι είναι άσκοπη η μεταφορά του Αλεξάνδρου στον ναό.

ἰκετεύσαντα θεραπεύεσθαι πρὸς τοῦ θεοῦ· υπήρχε η αντίληψη ότι ο ασθενής μπορούσε να θεραπευθεί με τη θεία επέμβαση. Ανάλογη πίστη υπάρχει και σήμερα.

3. **τῷ κρατίστῳ**· δηλώνει τον δυνατότερο, τον ικανότερο. Η αφορμή για τη διαμάχη της διαδοχής είχε ήδη δοθεί. Ανάλογες διαμάχες συμβαίνουν με το τέλος κάθε μεγάλου ηγέτη, όταν δεν υπάρχει μεταξύ των διαδόχων κάποιος με ισχυρή υπεροχή.

μέγαν ἐπιτάφιον ἀγῶνα· έχοντας ζήσει ο Αλέξανδρος από τόσο κοντά τους στρατηγούς του, είναι φυσικό να προβλέπει πού θα οδηγήσουν οι φιλοδοξίες τους.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Γιατί οι στρατιώτες επιθυμούν να δουν τον ετοιμοθάνατο Αλέξανδρο;
2. Με ποιους τρόπους θα μπορούσε να ερμηνευθεί ο χρησμός του Σάραπη;
3. Ο Αιγυπτιακός θεός Σάραπης λατρευόταν και στη Βαβυλώνα. Τι μπορεί αυτό να σημαίνει για την ιστορία των ανατολικών θρησκειών;
4. Από ποιες λέξεις ή φράσεις φαίνεται η προσπάθεια του Αρριανού να διαγνώσει την αλήθεια για τον θάνατο του Αλεξάνδρου;
5. Να συμπληρώσετε τα κενά των παρακάτω προτάσεων, επιλέγοντας την κατάλληλη λέξη από την παρένθεση:
 - α. Ἔγωγε τὸν Ἀλεξάνδρου θάνατον (τινάς, τινές, τίνas, τίνes) ἐπικρύπτειν δοκῶ.
 - β. Λέγουσιν τινες τὸν Ἀλέξανδρον μόγις τὴν κεφαλὴν (ἐπαίρειν, ἐπαίροντα) καὶ τοῖν ὀφθαμοῖν..... (ἐπισημαίνοντα, ἐπισημαίνειν, ἐπεσήμανεν).
 - γ. Εἰ δ' Ἀλέξανδρος εἰς τὸ ἱερόν (ἐκομίζετο, κομισθεῖς, κομισθήσεται) καὶ (ἰκετεύσας, ἰκέτευσε, ἰκέτευε) θεραπεύεσθαι πρὸς τοῦ θεοῦ, ἄμεινον καὶ λῶν τοῦτ' ἄν (γέγονε, ἦν, γενέσθαι).

6. *λῶον, ἄμεινον, τῷ κρατίστῳ*: να γραφούν οι άλλοι βαθμοί των παραπάνω επιθέτων στην πτώση, το γένος και τον αριθμό που βρίσκονται.
7. Στις §§2-3, ποια απαρέμφατα εξαρτώνται από το *λέγουσιν* και ποια είναι τα υποκείμενά τους.
8. *παραπορευομένους*: Ποια σημασία έχει εδώ το πρώτο συνθετικό; Γνωρίζετε άλλες σύνθετες λέξεις με το ίδιο πρώτο συνθετικό να έχει την ίδια σημασία;
9. Να αποδώσετε στα α.ε. τον παρακάτω διάλογο:
Εταίροι (προς τον Αλέξανδρο): Σε ποιον κληροδοτείς τη βασιλεία;
Αλέξανδρος: στον δυνατότερο. Βλέπω ότι θα υπάρξει φοβερός (= *μέγας*) αγώνας για τον εαυτό μου.

*Χρυσό στεφάνι με φύλλα και καρπούς βελανιδιάς.
Δεύτερο μισό του 4ου αιώνα π.Χ. Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης.*

Δημήτρης Καλαμαράς, Κεφαλή Αλεξάνδρου. Μπρούντζος. Ιδιωτική συλλογή.

Χαρακτηρισμός του Αλεξάνδρου

KEIMENO, Κεφ. 28-30

Οι αρετές
του
Αλεξάνδρου

28. Ἐτελεύτα μὲν δὴ Ἀλέξανδρος τῇ τετάρτῃ καὶ δεκάτῃ καὶ ἑκατοστῇ Ὀλυμπιάδι ἐπὶ Ἥγησιου ἄρχοντος Ἀθήνησιν ἐβίω δὲ δύο καὶ τριάκοντα ἔτη καὶ τοῦ τρίτου μῆνας ἐπέλαβεν ὀκτῶ, ὡς λέγει Ἀριστόβουλος· ἐβασίλευσε δὲ δώδεκα ἔτη καὶ τοὺς ὀκτῶ τούτους μῆνας, τό τε σῶμα κάλλιστος καὶ φιλοπονώτατος καὶ ὀξύτατος γενόμενος καὶ τὴν γνώμην ἀνδρείοτατος καὶ φιλοτιμώτατος καὶ φιλοκινδυνώτατος καὶ τοῦ θείου ἐπιμελέστατος· ἡδονῶν δὲ τῶν τοῦ σώματος ἐγκρατέστατος, τῶν δὲ τῆς γνώμης ἐπαίνου μόνου ἀπληστότατος· ξυνιδεῖν δὲ τὸ δέον ἔτι ἐν τῷ ἀφανεῖ ὄν δεινότητος, καὶ ἐκ τῶν φαινομένων τὸ εἰκὸς ξυμβαλεῖν ἐπιτυχέστατος, καὶ τάξαι στρατιὰν καὶ ὀπλίσαι τε καὶ κοσμηῆσαι δαημονέστατος· καὶ τὸν θυμὸν τοῖς στρατιώταις ἐπάραι καὶ ἐλπίδων ἀγαθῶν ἐμπλῆσαι καὶ τὸ δεῖμα ἐν τοῖς κινδύνοις τῷ ἀδεεῖ τῷ αὐτοῦ ἀφανίσαι,
- 3 ξύμπαντα ταῦτα γενναιότατος. Καὶ οὖν καὶ ὅσα ἐν τῷ ἐμφανεῖ πρᾶξαι, ξὺν μεγίστῳ θάρσει ἔπραξεν, ὅσα τε φθάσας ὑφαρπάσαι τῶν πολεμίων, πρὶν καὶ δεῖσαί τινα αὐτὰ ὡς ἐσόμενα, προλαβεῖν δεινότητος· καὶ τὰ μὲν ξυντεθέντα ἢ ὁμολογηθέντα φυλάξαι βεβαιότατος, πρὸς δὲ τῶν ἐξαπατώντων μὴ ἀλῶναι ἀσφαλέστατος, χρημάτων τε ἐς μὲν ἡδονὰς τὰς αὐτοῦ φειδωλότατος, ἐς δὲ εὐποιίαν τῶν πέλας ἀφθονώτατος.

Τα σφάλματα
του
Αλεξάνδρου

29. Εἰ δέ τι ἐπλημμελήθη Ἀλεξάνδρῳ δι' ὀξύτητα ἢ ὑπ' ὀργῆς, ἢ εἴ τι ἐς τὸ ὑπερογκότερον προήχθη βαρβαρίσαι, οὐ μεγάλα τίθεμαι ἔγωγε, εἰ τὴν νεότητά τε τις τὴν Ἀλεξάνδρου μὴ ἀνεπιεικῶς ἐνθυμηθεῖν καὶ τὸ διηνεκὲς τῆς εὐτυχίας καὶ τοὺς πρὸς ἡδονήν, οὐκ ἐπὶ τῷ βελτίστῳ, τοῖς βασιλεῦσι ξυνόντας τε καὶ ἐπὶ κακῷ ξυνεσομένους· ἀλλὰ μεταγνῶναί γε ἐφ' οἷς ἐπλημμέλησε μόνῳ οἶδα τῶν πάλαι βασιλέων Ἀλεξάνδρῳ ὑπάρξαι ὑπὸ γενναιότητος.
- 2 Οἱ δὲ πολλοί, εἰ καὶ τι ἔγνωσαν πλημμελήσαντες, οἱ δὲ τῷ προηγορεῖν αὐτοῦ, ὡς καλῶς δὴ πραχθέντος, ἐπικρύπτειν οἶονται τὴν ἀμαρτίαν, κακῶς γινώσκοντες. Μόνη γὰρ ἔμοιγε δοκεῖ ἴσας ἀμαρτίας ὁμολογεῖν τε ἀμαρτόντα καὶ δῆλον εἶναι ἐπ' αὐτῷ μεταγινώσκοντα, ὡς τοῖς τε παθοῦσι τι ἄχαρι οὐ πάντῃ χαλεπὰ τὰ παθήματα φαινόμενα, εἰ ὁ δράσας αὐτὰ συγχωροίη ὅτι οὐ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

28. Ο Αλέξανδρος λοιπόν πέθανε κατά την εκατοστή δέκατη τέταρτη Ολυμπιάδα, όταν επώνυμος άρχοντας στην Αθήνα ήταν ο Ηγησίας. Έζησε τριάντα δύο χρόνια και οχτώ μήνες, όπως αναφέρει ο Αριστόβουλος, και βασίλευσε δώδεκα χρόνια και οχτώ μήνες. Ήταν εξαιρετικά ωραίος, εργατικότατος, ταχύτατος στη λήψη αποφάσεων, γενναιότατος, πολύ επιρρεπής στις τιμές και ευσεβέστατος προς τους θεούς. Σε σχέση με τις απολαύσεις, ήταν εξαιρετικά εγκρατής στις σωματικές, ενώ από τις πνευματικές τον ενδιέφεραν ιδιαίτερα μόνο οι έπαινοι. Ήταν ακόμα εξαιρετικά ικανός να διακρίνει αυτό που έπρεπε να γίνει, πριν ακόμα φανερωθεί, να συμπεραίνει το πιθανό από τα φαινόμενα και πολύ έμπειρος στο να παρατάσσει τον στρατό, να τον εξοπλίζει και να τον οργανώνει. Και στο να αναπτρώνει το ηθικό των στρατιωτών, να τους εμπνέει αισιοδοξία και να απομακρύνει με την τόλμη του τους φόβους τους στους κινδύνους, σε όλα αυτά ήταν πάρα πολύ ικανός. Όσα ήταν φανερό ότι έπρεπε να κάνει τα πραγματοποιούσε με πολύ μεγάλη τόλμη· και ήταν πολύ ικανός να προλαβαίνει γρήγορα να αρπάζει κρυφά από τους εχθρούς όσα μπορούσε, προτού κανείς υποψιαστεί ότι θα συμβούν αυτά. Ήταν ακόμη απόλυτα συνεπής στην τήρηση συνθηκών ή συμφωνιών, ικανότατος στο να μην ξεγελιέται από τους απατεώνες, εξαιρετικά φειδωλός σε δαπάνες για την προσωπική του ευχαρίστηση, αλλά και πολύ γενναιόδωρος στο να ευεργετεί τους φίλους.
29. Κι αν ο Αλέξανδρος διέπραξε κάποιο σφάλμα εξαιτίας είτε του ευερέθιστου χαρακτήρα του είτε της οργής του ή αν παρασύρθηκε στη μίμηση βαρβαρικών συνηθειών σε υπερβολικό βαθμό, εγώ τουλάχιστον αυτά δεν τα θεωρώ σημαντικά, αν λάβει κανείς δίκαια υπόψη του το νεαρό της ηλικίας του, τις συνεχείς επιτυχίες του και το γεγονός ότι όσοι συναναστρέφονται τους βασιλιάδες, για να τους προκαλούν ευχαρίστηση και όχι για το καλό τους, ασκούν επάνω τους αρνητική επίδραση. Γνωρίζω εξ άλλου ότι από τους παλιούς βασιλιάδες μόνο ο Αλέξανδρος μετάνοιωνε για τα σφάλματα που διέπραττε εξαιτίας της γενναιοφροσύνης του. Αντίθετα, οι περισσότεροι άνθρωποι, αν και κατανοούν ότι έσφαλαν, εντούτοις θεωρούν ότι με το να υποστηρίζουν το σφάλμα τους ότι θα το αποκρύψουν και έτσι πέφτουν σε πλάνη. Εγώ όμως νομίζω ότι η μόνη θεραπεία ενός σφάλματος είναι να το

- καλὰ ἔδρασεν, αὐτῷ τέ τι ἐς τὸ μέλλον ταύτην ἐλπίδα ἀγαθὴν ὑπολειπομένην, μὴ ποτε ἂν παραπλήσιόν τι ἁμαρτεῖν, εἰ τοῖς
- 3 πρόσθεν πλημμεληθεῖσιν ἀχθόμενος φαίνοιτο. Ὅτι δὲ ἐς θεὸν τὴν γένεσιν τὴν αὐτοῦ ἀνέφερεν, οὐδὲ τοῦτο ἐμοὶ δοκεῖ μέγα εἶναι αὐτῷ τὸ πλημμέλημα, εἰ μὴ καὶ σόφισμα ἦν τυχὸν ἐς τοὺς ὑπνηκούς τοῦ σεμνοῦ ἔνεκα. Οὐκ οὖν δοκεῖ ἔμοιγε ἢ Μίνως γενέσθαι βασιλεὺς ἀφανέστερος ἢ Αἰακοῦ ἢ Ραδαμάνθυος, οἷς δὴ ἐς Δία ἀνενεχθεῖσα ἡ γένεσις πρὸς τῶν πάλοι ἀνθρώπων οὐδεμιᾶ αὐτῶν ὕβρει προστίθεται, οὐδὲ Θησέως τοῦ Ποσειδῶνος οὐδὲ
- 4 Ἴωνος τοῦ Ἀπόλλωνος. Ὡς ἔμοιγε καὶ ἡ Περσικὴ σκευὴ σόφισμα δοκεῖ εἶναι πρὸς τε τοὺς βαρβάρους, ὥς μὴ πάντη ἀλλότριον αὐτῶν φαίνεσθαι τὸν βασιλέα, καὶ πρὸς Μακεδόνας, ὥς ἀποστροφὴν τινα εἶναι αὐτῷ ἀπὸ τῆς ὀξύτητός τε καὶ ὕβρεως τῆς Μακεδονικῆς· ἐφ' ὅτῳ δὴ καὶ ἐγκαταμιξαί μοι δοκεῖ ταῖς τάξεσιν αὐτῶν τοὺς Πέρσας τοὺς μηλοφόρους καὶ τοῖς ἀγήμασι τοὺς ὁμοτίμους. Καὶ οἱ πότοι δέ, ὥς λέγει Ἀριστόβουλος, οὐ τοῦ οἴνου ἔνεκα μακροὶ αὐτῷ ἐγίγοντο, οὐ γὰρ πίνειν πολὺν οἶνον Ἀλέξανδρον, ἀλλὰ φιλοφροσύνης τῆς ἐς τοὺς ἐταίρους.

Ο Αλέξανδρος
πρέπει να
κριθεῖ από
ολόκληρο το
έργο του.

30. Ὅστις δὲ κακίζει Ἀλέξανδρον, μὴ μόνον ὅσα ἄξια κακίζεσθαι ἐστὶ προφερόμενος κακιζέτω, ἀλλὰ ζύμπαντα τὰ Ἀλεξάνδρου εἰς ἓν χωρίον ξυναγαγὼν οὕτω δὴ ἐκλογιζέσθω ὅστις τε ὦν αὐτὸς καὶ ὁποῖα τύχη κεχρημένος ὄντινα γενόμενον ἐκεῖνον καὶ ἐς ὅσον εὐτυχίας τῆς ἀνθρωπίνης ἐλθόντα βασιλέα τε ἀμφοῖν τοῖν ἡπεύροι ἀναμφιλογώτατα γενόμενον καὶ ἐπὶ πᾶν ἐξικόμενον τῷ αὐτοῦ ὀνόματι κακίζει, σμικρότερός τε ὦν αὐτὸς καὶ ἐπὶ σμικροῖς πονούμενος καὶ οὐδὲ ταῦτα ἐν κόσμῳ τιθέμενος. Ὡς ἔγωγε δοκῶ ὅτι οὔτε τι ἔθνος ἀνθρώπων οὔτε τις πόλις ἐν τῷ τότε ἦν οὔτε τις εἷς ἄνθρωπος εἰς ὃν οὐ πεφοιτῆται τὸ Ἀλεξάνδρου ὄνομα. Οὐκ οὖν οὐδὲ ἐμοὶ ἔξω τοῦ θείου φῦναι ἂν δοκεῖ ἀνὴρ οὐδενὶ ἄλλῳ ἀνθρώπων ἐοικώς. Καὶ ταῦτα χρησμοὶ τε ἐπισημῆναι ἐπὶ τῇ τελευτῇ τῇ Ἀλεξάνδρου λέγονται καὶ φάσματα ἄλλα ἄλλοις γεγόμενα καὶ ἐνύπνια φανέντα ἄλλα ἄλλοις καὶ ἡ ἐς τοῦτο ἐξ ἀνθρώπων τιμὴ τε αὐτοῦ καὶ μνήμη οὐκ ἀνθρωπίνη οὔσα, καὶ νῦν δὲ διὰ τοσούτου ἄλλοι χρησμοὶ ἐπὶ τῇ τιμῇ αὐτοῦ τῷ ἔθνει τῶν Μακεδόνων χρησθέντες. Ἐπεὶ καὶ αὐτὸς ἐμεμψάμην ἔστιν ἂ ἐν τῇ συγγραφῇ τῶν Ἀλεξάνδρου ἔργων, ἀλλὰ αὐτόν γε Ἀλέξανδρον οὐκ αἰσχύνομαι θαυμάζων· τὰ δὲ ἔργα ἐκεῖνα ἐκάκισα ἀληθείας τε ἔνεκα τῆς ἐμῆς καὶ ἅμα ὠφελείας τῆς ἐξ ἀνθρώπου· ἐφ' ὅτῳ ὠρμήθην οὐδὲ αὐτὸς ἀνευ θεοῦ ἐς τήνδε τὴν συγγραφὴν.
- 2
- 3

αποδέχεται κάποιος και να μετανοεί έμπρακτα γι' αυτό· γιατί αυτοί που έχουν υποστεί κάποιο κακό θα μπορούσαν να μην αισθάνονται τόσο δυσάρεστα, αν ο δράστης παραδεχόταν ότι δεν ενήργησε σωστά. Αλλά και στον ίδιο τον δράστη απομένει η ελπίδα ότι δεν θα επαναλάβει στο μέλλον κάποιο ανάλογο σφάλμα, εφόσον φανερά λυπάται για τα σφάλματα που έκανε στο παρελθόν. Το ότι επίσης απέδιδε την καταγωγή του σε κάποιο θεό δεν είναι κατά τη γνώμη μου μεγάλο λάθος· ίσως μάλιστα αυτό ήταν κάποια επινόηση, για να προκαλεί σεβασμό στους υπηκόους του. Και αληθινά μου φαίνεται ότι δεν ήταν κατώτερος βασιλιάς ούτε από τον Μίνωα ούτε από τον Αιακό ή τον Ραδάμανθυ, στους οποίους δεν καταλογίζεται καμιά αλαζονεία, επειδή οι παλιοί άνθρωποι είχαν αποδώσει τη γέννησή τους στον Δία, ούτε και από τον Θησέα, τον γιο του Ποσειδώνα ή τον Ίωνα, τον γιο του Απόλλωνα. Αλλά και η περσική ενδυμασία ήταν κατά τη γνώμη μου τέχνασμα για τους βαρβάρους, για να μη φαίνεται σ' αυτούς ο βασιλιάς εντελώς ξένος, και για τους Μακεδόνες, για να τους αποτρέπει από τη μακεδονική ορμητικότητα και αλαζονεία. Γι' αυτό άλλωστε μου φαίνεται ότι ενέταξε τους Πέρσες σωματοφύλακες στις τάξεις των Μακεδόνων και στα αγήματα τους ευγενείς. Και η οινοποσία, όπως λέει ο Αριστόβουλος, διαρκούσε πολύ, για να πίνουν κρασί –ο Αλέξανδρος άλλωστε δεν έπινε πολύ–, αλλά από φιλοφροσύνη προς τους φίλους του.

30. Και όποιος κατακρίνει τον Αλέξανδρο ως μην τον κατακρίνει επικαλούμενος μόνο όσα είναι άξια κατάκρισης, αλλά, αφού δει συγκεντρωτικά όλο του το έργο, ως αναλογιστεί ποιος είναι αυτός ο ίδιος (ο επικριτής) και σε πόσο ταπεινή θέση βρίσκεται, ενώ αντίθετα πόσο σπουδαίος ήταν εκείνος και σε ποιο σημείο ανθρώπινης ευτυχίας έφθασε, αφού αναμφισβήτητα έγινε βασιλιάς και των δύο ηπείρων, και το όνομά του έφθασε παντού, ενώ ο ίδιος είναι ασήμαντος, ασχολείται με ασήμαντα πράγματα και δεν καταφέρει ούτε αυτά. Γι' αυτό λοιπόν εγώ νομίζω ότι εκείνα τα χρόνια δεν υπήρχε ούτε έθνος ούτε πόλη ούτε έστω και ένας άνθρωπος στον οποίο να μην είχε φθάσει το όνομά του. Επομένως δεν νομίζω ότι χωρίς τη θεία θέληση θα μπορούσε να γεννηθεί ένας άντρας τέτοιος, που να μη μοιάζει με κανέναν άλλο. Και αυτά λέγεται ότι επιβεβαίωσαν χρησμοί για τον θάνατο του Αλεξάνδρου και διάφορα οράματα που παρουσιάστηκαν σε διάφορους ανθρώπους και όνειρα που είδαν διάφοροι άνθρωποι, αλλά και οι τιμές που ως τώρα του αποδίδουν οι άνθρωποι και η ανάμνησή του, πράγμα όχι ανθρώπινο. Ακόμη και τώρα, μετά τόσα χρόνια δίνονται προς τιμή του χρησμοί στο έθνος των Μακεδόνων. Αλλά κι εγώ ο ίδιος, μολονότι κατέκρινα στην ιστορία μου μερικές ενέργειες του Αλεξάνδρου, εντούτοις δεν ντρέπομαι να θαυμάζω τον ίδιο τον Αλέξανδρο. Τις πράξεις εκείνες κατέκρινα εξαιτίας του σεβασμού μου προς την αλήθεια και παράλληλα για να ωφελήσω την ανθρωπότητα. Γι' αυτό άλλωστε και ο ίδιος παρακινήθηκα στη συγγραφή αυτού του έργου με τη βοήθεια του θεού.

ΚΕΦ. 28

1. **Ἐτελεύτα... Ὀλυμπιάδι**· ο Αλέξανδρος πέθανε το 323 π.Χ. ή την 114η Ολυμπιάδα. Η χρονολόγηση των γεγονότων γινόταν με βάση τις Ολυμπιάδες ή τους άρχοντες των πόλεων. Κάθε πόλη είχε διαφορετικό χρονολογικό σύστημα. Ο Αρριανός για τη χρονολόγηση του θανάτου του Αλεξάνδρου χρησιμοποιεί τις Ολυμπιάδες και τους επώνυμους άρχοντες της Αθήνας.

ἐφ' Ἡγησίου ἄρχοντος· ο Ηγησίας ήταν επώνυμος άρχοντας στην Αθήνα το αττικό έτος 324-323 π.Χ. με πρώτο μήνα τον Εκατομβαιώνα (15 Ιουλίου - 15 Αυγούστου).

τὸ σῶμα κάλλιστος· η σκιαγράφιση του Αλεξάνδρου από τον Αρριανό στηρίζεται τόσο στα εξωτερικά χαρακτηριστικά, όσο και στα εσωτερικά του γνωρίσματα (ικανότητες, αρετές, αδυναμίες) που συνιστούν την όλη προσωπικότητά του.

2. **ξυνιδεῖν... ἐπιτυχέστατος**· (βλ. και Θουκ., Ι. 138, 3) Ο Θεμιστοκλής «ήταν σε θέση και για τα καθημερινά ζητήματα να βρει σ' ελάχιστο χρόνο την καλύτερη λύση, και για εκείνα που επρόκειτο να συμβούν στο μακρινό μέλλον να κάνει την καλύτερη πρόβλεψη».

ΚΕΦ. 29

1. **τοὺς πρὸς ἡδονὴν τοῖς βασιλεῦσι ξυνόντας**· οι σύμβουλοι των ηγετών πολλές φορές με τις εισηγήσεις τους, αντί να αποβλέπουν στην προαγωγή του συμφέροντος τόσο του ηγέτη όσο και του συνόλου, επιδιώκουν να τον κολακεύουν, επηρεάζοντάς τον αρνητικά στις αποφάσεις και ενέργειές του. Είναι οι γνωστοί αυλοκόλακες.

μεταγνῶναί γε ἐφ' οἷς ἐπλημμέλησε· η μεταμέλεια του Αλεξάνδρου να αναγνωρίζει τα σφάλματά του απορρέει από τη γενικότερη παιδεία του.

2. **οἱ δὲ λοιποὶ ἐπικρύψειν οἶονται τὴν ἁμαρτίαν**· ο Αρριανός επιχειρεῖ ένα μάθημα ήθους σ' εκείνους που, ενώ σφάλλουν, δε θέλουν να το παραδεχθούν.
3. **ἐς θεὸν τὴν γένεσιν τὴν αὐτοῦ ἀνέφερεν** από την ομηρική εποχή οι βασιλεῖς απέδιδαν την καταγωγή τους στους θεούς, γι' αυτό και αποκαλούνταν «διογενεῖς». Ο Αρριανός, κρίνοντας τον ισχυρισμό του

Αλεξάνδρου για τη θεία καταγωγή του, δεν τον θεωρεί αλαζονικό, αλλά τον ερμηνεύει ως επιπόνηση για τη διασφάλιση του σεβασμού από τους υπηκόους του. Ο ίδιος, ωστόσο, ο Αλέξανδρος δεν έπαυε να υπενθυμίζει ότι ο πατέρας του ήταν ο Φίλιππος και όχι ο Δίας.

4. **ἡ Περσική σκευὴ σόφισμα ἦν**· η περσική ενδυμασία του Αλεξάνδρου αποδίδεται από τον Αρριανό σε λόγους πολιτικής σκοπιμότητας. Στην προσπάθειά του να συγχωνεύσει την Ασία με την Ελλάδα, με βάση το ελληνικό πνεύμα, υιοθέτησε ορισμένα από τα έθιμα των κατακτημένων λαών. Κατά τον Πλούταρχο (Αλέξ. 45) η στολή του Αλεξάνδρου δεν ήταν η μηδική, αλλά πήρε στοιχεία και από την περσική και από τη μηδική και δημιούργησε μια άλλη, ανάμεσα στις δύο, πιο μεγαλόπρεπη από την πρώτη και πιο απλή από τη δεύτερη.

τοὺς μνηλοφόρους· Πέρσες σωματοφύλακες. Ονομάζονταν έτσι, γιατί κρατούσαν δόρυ που είχε στο κάτω μέρος του χρυσό ή ασημένιο μήλο ή φορούσαν μανδύα με γούνα προβάτου (μῆλον = α. ο γνωστός καρπός, και β. το πρόβατο).

ΚΕΦ 30

1. **μὴ κακιζέτω**· επισημαίνεται η θέση του συγγραφέα για τους επικριτές του έργου του Αλεξάνδρου. Η απομόνωση κάποιων αρνητικών πράξεων από το συνολικό έργο του δεν αποδίδει με αντικειμενικό τρόπο την αξία του, αλλά αποδεικνύει τον φθόνο και την προκατάληψη των επικριτών του.

ἀμφοῖν τοῖν ἡπείροιον· ουσιαστικά πρόκειται για τρεις ηπείρους (Ευρώπη, Ασία, Λιβύη = Αφρική).

2. **εἰς ὃν οὐ πεφοιτῆκει τὸ Ἀλεξάνδρου ὄνομα**· η φήμη του Αλεξάνδρου σ' όλον τον κόσμο είχε ήδη διαδοθεί, πριν ολοκληρώσει το έργο του. Και αυτό, κατά τον Αρριανό, οφείλεται στην θεία βούληση και στην ξεχωριστή προσωπικότητα του ίδιου του Αλεξάνδρου.
3. **ἐμεμφάμην... ἐθαύμαζεν**· διατυπώνεται η τελική κρίση του Αρριανού για τον Αλέξανδρο. Θεωρεί τα επιτεύγματά του τόσο σημαντικά, ώστε να τα αποδίδει σε θεϊκή βοήθεια.

1. Στην αφήγηση του Αρριανού είχαμε την ευκαιρία να παρακολουθήσουμε τη μεγαλειώδη εκστρατεία του Αλεξάνδρου από τη στιγμή της αναχώρησής του από τη Μακεδονία ως τη στιγμή του θανάτου του. Στην αρχή του έργου ο συγγραφέας, αναφερόμενος στις πηγές και στη μέθοδο που υιοθέτησε για την εξιστόρηση των γεγονότων, γράφει τα εξής:

(Γ' 1-2): Πτολεμαῖος ὁ Λάγου καὶ Ἀριστόβουλος ὁ Ἀριστοβούλου ὅσα μὲν ταῦτ' ἄμφω (=καὶ οἱ δύο) περὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Φιλίππου ξυνέγραψαν, ταῦτα ἐγὼ ὡς πάντῃ ἀληθῆ ἀναγράφω, ὅσα δὲ οὐ ταῦτά, τούτων τὰ πιστότερα ἐμοὶ φαίνόμενα καὶ ἅμα ἀξιαφηγητότερα ἐπιλεξάμενος. Ἄλλοι μὲν δὴ ἄλλα ὑπὲρ Ἀλεξάνδρου ἀνέγραψαν, οὐδ' ἔστιν ὑπὲρ ὅτου πλείονες ἢ ἀσυμφωνότεροι ἐς ἀλλήλους (= καὶ οὔτε ὑπάρχει ἄλλος γιὰ τον ὁποῖο ἐγράψαν περισσότεροι ἢ ἀντιφατικότεροι μεταξύ τους)· ἀλλ' ἐμοὶ Πτολεμαῖός τε καὶ Ἀριστόβουλος πιστότεροι ἔδοξαν ἐς τὴν ἀφήγησιν, ὁ μὲν ὅτι συνεστράτευσεν βασιλεῖ Ἀλεξάνδρῳ, Ἀριστόβουλος, Πτολεμαῖος δὲ πρὸς τὸ ξυστρατεῦσαι ὅτι καὶ αὐτῷ βασιλεῖ ὄντι αἰσχρότερον ἢ τῷ ἄλλῳ ψεύσασθαι ἦν ἄμφω δέ, ὅτι τετελευτηκότος ἤδη Ἀλεξάνδρου ξυγγράφουσιν αὐτοῖς ἢ τε ἀνάγκη καὶ ὁ μισθὸς (= το υλικό συμφέρον) τοῦ ἄλλως τι ἢ ὡς ξυνηνέχθην (= συνέβη) ξυγγράψαι ἀπὴν.

Μετάφραση

Όσα γεγονότα μνημονεύουν τα ίδια για τον Αλέξανδρο τον γιο του Φιλίππου και οι δύο, δηλαδή ο Πτολεμαῖος ο γιος του Λάγου και ο Αριστόβουλος ο γιος του Αριστοβούλου, αυτά εγώ τα καταγράφω ως απολύτως αληθινά. Σε όσα όμως διαφέρουν, απ' αυτά καταγράφω επιλεκτικά μόνο όσα μου φάνηκαν περισσότερο αξιόπιστα και πρόσφορα για αφήγηση. Είναι αλήθεια ότι πολλοί έγραψαν διάφορα πράγματα για τον Αλέξανδρο και δεν υπάρχει κανένας άλλος για τον οποίο έγραψαν περισσότεροι ή ασυμφωνότεροι μεταξύ τους. Σ' εμένα όμως ο Πτολεμαῖος και ο Αριστόβουλος φάνηκαν περισσότερο πιστευτοί στην αφήγησή τους, γιατί ο μὲν πρώτος, ο Αριστόβουλος, έλαβε μέρος στην εκστρατεία μαζί με τον Αλέξανδρο, ενώ ο Πτολεμαῖος, εκτός από τη συμμετοχή του στην εκστρατεία, έγινε και βασιλιάς, οπότε θα ήταν γι' αυτόν περισσότερο ανήθικο να ψεύδεται παρά για οποιονδήποτε άλλον. Ακόμα, αυτοί οι δύο (μου φάνηκαν πιο αξιόπιστοι), επειδή δεν είχαν την ανάγκη ή το υλικό συμφέρον να εξιστορήσουν διαφορετικά τα πράγματα, αφού, όταν έγραψαν, ο Αλέξανδρος είχε ήδη πεθάνει.

Να αξιολογήσετε τα επιχειρήματα του Αρριανού για την επιλογή του Πτολεμαίου και του Αριστοβούλου ως βασικών πηγών για τη συγγραφή της ιστορίας του.

2. Ευθύς μόλις πέρασε στην Ασία ο Αλέξανδρος επισκέφθηκε το Ίλιο και απέτισε φόρο τιμής στους τάφους του Αχιλλέα, του Πατρόκλου και του Πριάμου. Αφιέρωσε επίσης την πανοπλία του στην Αθηνά και ο ίδιος πήρε όπλα που είχαν χρησιμοποιηθεί στον Τρωικό πόλεμο.

Να συζητήσετε για τη σημασία αυτών των ενεργειών.

3. Στο Γόρδιο ο Αλέξανδρος αντιμετώπισε το πρόβλημα του δεσμού με έναν πρωτότυπο και απροσδόκητο τρόπο.

Πώς κρίνετε αυτήν την ενέργεια; Τι μπορεί να υπονοεί η λύση που έδωσε με το σπαθί του;

4. Με την άφιξή του στην Αίγυπτο, ο Αλέξανδρος θυσιάζει στον θεό των Αιγυπτίων Άπν, τελεί γυμνικούς και μουσικούς αγώνες στη Μέμφιδα, μετακαλώντας σπουδαίους μουσικούς από την Ελλάδα, επισκέπτεται το μαντείο του Άμμωνα Δία στην όαση Σίβα και διορίζει σατράπη της χώρας όχι Μακεδόνα, αλλά τον Αιγύπτιο Δολόαστη.

Να εξετάσετε ποια πολιτική σκοπιμότητα ενέχουν αυτές οι ενέργειες.

5. Μετά τον θάνατο του Δαρείου και την κατάλυση του Περσικού κράτους, ο Αλέξανδρος άρχισε να συμπεριφέρεται με τρόπο ανάλογο των Περσών ηγεμόνων. Φορούσε μηδική στολή και απαιτούσε να τον προσκυνούν ως θεό, θεωρώντας, ίσως, όπως πιθανολογεί ο Αρριανός, ότι πατέρας του ήταν μάλλον ο Άμμων παρά ο Φίλιππος (Δ', 9,9: *υπόυσης μὲν αὐτῷ καὶ τῆς ἀμφὶ τοῦ Ἄμμωνος πατρὸς μᾶλλον τι ἢ Φιλίππου δόξης*). Τη συμπεριφορά αυτή, όπως και τον φόνο του Κλείτου, δικαιολογούσαν κόλακες σοφιστές που τον περιέβαλλαν, και ιδιαίτερα ο Ανάξαρχος, που έλεγε πως οτιδήποτε κάνει ένας βασιλιάς πρέπει να θεωρείται ορθό (Δ', 9, 7), γιατί, εφόσον έχει θεϊκή καταγωγή, οι πράξεις του είναι από τους θεούς εγκεκριμένες.

Να συζητήσετε τα αίτια που προκάλεσαν τη μεταστροφή στη συμπεριφορά του Αλεξάνδρου και να αξιολογήσετε το σοφιστικό επιχείρημα που επικαλείται ο Ανάξαρχος.

6. Συνεκτιμώντας στο σύνολό της την αφήγηση του Αρριανού, να συζητήσετε για τις αρετές και τα μειονεκτήματα του έργου (γλώσσα, παραστατικότητα, αντικειμενικότητα, κατανόηση των στόχων της εκστρατείας, των πολιτικών και οργανωτικών προσόντων του Αλεξάνδρου κ.ά.)

7. Με τον πρόωρο θάνατο του Αλεξάνδρου η εκστρατεία δεν ολοκληρώθηκε, όπως θα ήθελε, τα αποτελέσματα της όμως είναι πολύ σημαντικά.

Ποια είναι αυτά τα αποτελέσματα; Πώς κρίνετε τον Αλέξανδρο ως στρατιωτική και πολιτική προσωπικότητα;

Δύο αξιωματούχοι, Πέρσης και Μήδος.
Ανάγλυφο σε πεσσό των ανακτόρων της Περσεπόλεως. Τέλη του 6ου αιώνα π.Χ.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΣ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ 359 - 301 π.Χ.

ΕΤΟΣ π.Χ	ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ-ΠΟΛΙΤΙΚΑ	ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ
359	Ο Φίλιππος Β΄ βασιλεύει της Μακεδονίας.	
356	Γέννηση Μεγάλου Αλεξάνδρου. Φωκικός πόλεμος. Κατάληψη Πύδνας και Ποτίδαιας από Φίλιππο.	
355	Τέλος συμμαχικού πολέμου. Σύνοδος Αμφικτυόνων στις Θερμοπύλες. Έναρξη Γ' Ιερού πολέμου. Αποστολή Αθηναϊκής πρεσβείας στον Μ. Βασιλέα για σύναψη φιλίας.	Δημοσθένη, Περί Συμμοριών Κατ' Ανδροτίωνος.
354	Κατάληψη Μεθώνης (Πιερίας) από Φίλιππο.	Πρώτη δημόσια εμφάνιση του Δημοσθένη.
352	Β' εκστρατεία Φιλίππου στη Θεσσαλία. Οι Αθηναίοι, οι Φωκείς και οι άλλοι Έλληνες αναχαιτίζουν τον Φίλιππο στις Θερμοπύλες. Επέμβαση Φιλίππου στην Ιλλυρία, την Ήπειρο και τη Θράκη.	Δημοσθένη, Υπέρ Μεγαλοπολιτών. Κατά Αριστοκράτους
351		Δημοσθένη, Κατά Φιλίππου Α' Υπέρ ελευθερίας Ροδίων.
349	Ο Φίλιππος πολιορκεί την Όλυνθο.	Δημοσθένη, Ολυνθιακοί, Α,Β,Γ Κατά Μειδίου.
348	Καταστροφή Ολύνθου από τον Φίλιππο. Κατάληψη Χαλκιδικής.	
347		Ανάληψη δημόσιου αξιώματος από Δημοσθένη. Θάνατος Πλάτωνα - Ο Σπεύσιππος σχολάρχης της Ακαδημίας.
346	Φιλοκράτειος ειρήνη.	Α' επιστολή Ισοκράτη προς τον Φίλιππο.
344	Υποταγή Αιγύπτου στους Πέρσες.	Δημοσθένη, Κατά Φιλίππου Β'. Β' επιστολή Ισοκράτη προς τον Φίλιππο.
343	Επέμβαση Φιλίππου σε Ήλιδα, Μέγαρα, Εύβοια και εκστρατεία κατά Αμβρακίας. Αντιμακεδονική συμμαχία.	Δημοσθένη και Αισχίνη λόγοι Περί Παραπρεσβείας Ο Αριστοτέλης δάσκαλος του Μεγάλου Αλεξάνδρου
339	Δ' Ιερός Πόλεμος κατά της Αμφισσας. Κατάληψη Ελάτειας από Φίλιππο.	Ισοκράτη, Παναθηναϊκός.

338	Μάχη Χαιρώνειας, νίκη Φιλίππου. Ο Λυκούργος τακτοποιεί τα οικονομικά της Αθήνας.	Δημοσθένης, Επιτάφιος. Θάνατος Ισοκράτη, Σπεύσιππου. Ο Ξενοκράτης σχολάρχης της Ακαδημίας.
337	Συνέδριο ειρήνης στην Κόρινθο.	
336	Δολοφονία Φιλίππου. Ο Αλέξανδρος βασιλιάς της Μακεδονίας.	
335	Εκστρατεία Αλεξάνδρου κατά Τριβαλλών και Ιλλυριών. Καταστροφή Θήβας.	Ο Αριστοτέλης ιδρύει στην Αθήνα το «Λύκειο».
334	Εκστρατεία Αλεξάνδρου στην Ασία. Μάχη Γρανικού. Παράδοση Ιωνικών Πόλεων Μ. Ασίας. Λύση Γόρδιου δεσμού.	Μνημείο Λυσικράτους. Ο Αλέξανδρος ανεγείρει ναό στις Σάρδεις. Γέννηση φιλοσόφου Ζήνωνα.
333	Μάχη Ισσού. Προέλαση προς τη Φοινίκη. Οι Κύπριοι συμπτράττουν με Αλέξανδρο.	
332	Πολιορκία και άλωση της Τύρου. Κατάληψη Παλαιστίνης και Αιγύπτου. Επίσκεψη σε ιερό Άμμωνος Διός.	
331	Ίδρυση Αλεξάνδρειας. Επιστροφή στη Συρία. Αντιμακεδονικός συνασπισμός των Πελοποννησίων. Μάχη στα Γαυγάμηλα. Κατάλυση Περσικού κράτους. Αφιξη στη Βαβυλώνα και Σούσα.	Λυκούργου, Κατά Λεωκράτους.
330	Θάνατος Δαρείου. Εκστρατεία κατά των ανατολικών επαρχιών. Φόνος Φιλώτα και Παρμενίωνα.	Αισχίνη, Κατά Κτησιφώντος. Δημοσθένη, Περί του στεφάνου. Το θέατρο του Διονύσου χτίζεται με πέτρα.
329	Κατάληψη Βακτριανής, Σογδιανής. Ίδρυση Αλεξάνδρειας Εσχάτης.	
328	Καταστολή κινήματος Σογδιανής. Θανάτωση Βήσσου. Αφιξη ενισχύσεων από Μακεδονία. Φόνος Κλείτου.	
327	Κατάληψη Σογδιανής Πέτρας. Συνωμοσία βασιλικών παιδών. Καταδίκη Κλεισθένη. Εκστρατεία στην Ινδία. Διάβαση Ινδικού Καυκάσου.	
326	Μάχη στον Υδάσπη με τον Πώρο. Ίδρυση Νίκαιας, Βουκεφάλειας. Αφιξη στον ποταμό Ύφαση. Άρνηση στρατιωτών να προχωρήσουν. Τέλος προέλασης στα ανατολικά.	
325	Αναχώρηση από Πάταλα για επιστροφή. Διάβαση Γεδρωσίας. Πλους Νεάρχου.	

324	Άφιξη Αλεξάνδρου στις Πασαργάδες. Άφιξη Νεάρχου στις εκβολές Ευφράτη. Κατάχρηση και φυγή Αρπάλου. Άφιξη στα Σούσα. Θάνατος Ηφαιστίωνα. Άφιξη στη Βαβυλώνα.	Θάνατος Λυκούργου στην Αθήνα
323	Θάνατος Μεγάλου Αλεξάνδρου. Διανομή σατραπειών από Περδίκκα.	
322	Λαμιακός πόλεμος. Μάχη Κρανώνας. Διάλυση συμμαχίας νοτίων Ελλήνων. Κατάκτηση Κυρηναϊκής από Πτολεμαίο.	Θάνατος Δημοσθένη, Υπερείδη. Θάνατος Αριστοτέλη. Κατάλυση δημοκρατίας στην Αθήνα από Αντίπατρο.
321	Σύγκρουση διαδόχων. Δολοφονία Περδίκκα. Συνάντηση Τριπαραδείσου για διανομή κράτους.	
319	Θάνατος Αντιπάτρου. Επικράτηση Αντιγόνου και Πτολεμαίου.	
318	Αποκατάσταση δημοκρατίας στην Αθήνα.	
317	Ο Δημήτριος Φαληρέας Κυβερνήτης της Αθήνας.	
316	Συνασπισμός εναντίον Αντιγόνου. Ίδρυση Θεσσαλονίκης από Κάσσανδρο.	Νέα αττική κωμωδία Μενάνδρου, Δύσκολος.
315	Ο Κάσσανδρος στην Πελοπόννησο.	
313	Ανταγωνισμός Αντιγόνου - Κασσάνδρου.	Θάνατος Αισχίνη.
311	Ειρήνη μεταξύ των διαδόχων.	
310	Δολοφονία Αλεξάνδρου Δ' και Ρωξάνης.	
307	Αποκατάσταση δημοκρατίας στην Αθήνα από τον Δημήτριο τον Πολιορκητή.	
306	Ο Πύρρος βασιλιάς των Μολοσσών. Ο Αντίγονος αυτοανακηρύσσεται βασιλιάς.	Ο Επίκουρος ιδρύει στην Αθήνα τη φιλοσοφική σχολή «Κήπος».
305	Πολιορκία Ρόδου από τον Δημήτριο Πολιορκητή. Οι άλλοι διάδοχοι αυτοανακηρύσσονται βασιλείς.	
302	Ανανέωση συμμαχίας της Κορίνθου από Δημήτριο τον Πολιορκητή. Συνασπισμός εναντίον Αντιγόνου.	
301	Μάχη Ιψού. Ήττα, θάνατος Αντιγόνου. Διανομή Κράτους Μ. Αλεξάνδρου. Οριστική διαμόρφωση ελληνιστικών βασιλείων.	Ο Ζήνων ιδρύει στην Αθήνα τη φιλοσοφική σχολή «Στοά».

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΡΡΙΑΝΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΗ

I. Βίος του Αρριανού.....	σελ. 7
II. Έργα του Αρριανού.....	σελ. 7
III. Η γλώσσα του Αρριανού	σελ. 8
IV. Ιστορικοί της εκστρατείας. Πηγές του Αρριανού.....	σελ. 9
V. Ο Αρριανός ως ιστορικός	σελ. 10
VI. Ο Αλέξανδρος	σελ. 11
VII. Ο στρατός του Μεγάλου Αλεξάνδρου	σελ. 16
VIII. Η Ελλάδα από το τέλος του Πελοποννησιακού πόλεμου ως τον Μ. Αλέξανδρο	σελ. 17

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΗ (Αποσπάσματα)	σελ. 19
1. Βιβλίο Α΄. Η μάχη του Γρανικού	σελ.20
2. Βιβλίο Β΄.	σελ.39
Ο Αλέξανδρος και ο γιατρός του.....	σελ.40
Η συμπεριφορά του Αλεξάνδρου προς την οικογένεια του Δαρείου	σελ.44
3. Βιβλίο Β΄-Ε΄. Περίληψη.....	σελ. 51
4. Βιβλίο Ε΄. Αλέξανδρος και Πώρος	σελ.52
5. Βιβλίο Ζ΄. Ο θάνατος του Αλεξάνδρου	σελ.64
Χαρακτηρισμός του Αλεξάνδρου	σελ.70
6. Θέματα για συζήτηση	σελ.78
7. Συνοπτικός χρονολογικός πίνακας της περιόδου 359-301 π.Χ.	σελ. 81

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.

